

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MESLEKLERLE İLGİLİ
YAPILAN ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİLERİN MESLEK SEÇİMİNE
ETKİSİNİN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Miraç CANAL

Ankara
2013

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MESLEKLERLE İLGİLİ
YAPILAN ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİLERİN MESLEK SEÇİMİNE
ETKİSİNİN ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Miraç CANAL

Danışman
Doç. Dr. Bahri ATA

Ankara
2013

JÜRİ ONAY SAYFASI

Miraç CANAL’ ın “ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MESLEKLERLE İLGİLİ YAPILAN ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİLERİN MESLEK SEÇİMİNE ETKİSİNİN ANALİZİ” başlıklı tezi 10/10/2013 tarihinde, jürimiz tarafından Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİNİN ADI SOYADI

İMZA

Başkan: Doç. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

.....

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Bahri ATA

.....

Üye : Doç. Dr. Cengiz DÖNMEZ

.....

ÖNSÖZ

Çağdaş eğitim anlayışı, ülkelerin kalkınması için bireylere üretken ve gelişmeye açık nitelikler kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu gelişimin temelinde bireyin potansiyelini maksimum düzeyde ortaya koyabileceği en uygun mesleği seçmesi vardır. Bu anlayışa göre hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Programı ile bireyin kendi ilgi ve yeteneklerinin farkına varması, mesleklerin özelliklerini bilmesi ve bu bilinçle meslek tercihi yapması amaçlanmaktadır.

Ülkemizde zorunlu eğitim olması sebebiyle geleceğin meslek sahibi yani günümüzün çocukları ortaokul sıralarından geçmektedir. Öğrenciler ortaokulda üç yıl süreyle Sosyal Bilgiler dersi almaktadır. Bu açıdan bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde meslek konularına önem verilmesi ülkemizin geleceğini de şekillendirecektir. Çünkü meslek sadece yapılan iş değildir. İnsan yaşamının büyük bir kısmı meslek faaliyetleri içinde geçmektedir. Meslekle bireylerin statüsü, ekonomik durumu, çevresi ve alışkanlıkları oluşmaktadır. Meslek bireylerin eş seçimini bile etkilemektedir. Böylesine önemli bir konunun tesadüflere bırakılmaması gerekmektedir.

Meslek gibi önemli bir konunun tez çalışması haline gelmesinde, tezin hazırlanmasında ve tamamlanmasında yardımlarını ve desteğini esirgemeyen fikirleriyle ve görüşleriyle çalışmama ışık tutan ve eğitimci ve insani yönüyle kendime örnek aldığım kıymetli hocam Doç. Dr. Bahri ATA "ya teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın uygulama sürecinde bana yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu Müdürü Bekir Mehmet AVCI'ya, Müdür Baş Yardımcısı Ali YILMAZ'a, okulumuz öğretmenlerinden Raziye İMŞİR, Ali ARAT, Serkan YAVUZ, Ezgi HELVACIGÜL ve Vedat SANCAR başta olmak üzere bana destek olan tüm öğretmen arkadaşlarım ve öğrencilerime teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tezin uygulama sürecinde meslek tanıtımı için değerli vaktini ayıran Antalya-Serik Gebiz Lisesi Kimya Öğretmeni Aynur YAVUZ'a minnettarım.

Tez ile ilgili yayınlara ulaşmamı sağlayan Erzurum Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Ayşe Parlak Gürol'a, teşekkürü bir borç bilirim.

Bugüne kadar çaba ve emekleri üzerimde olan, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi hocalarım başta olmak üzere tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Bana verdikleri koşulsuz destek ve sevgi; ayrıca sağladıkları güvenle bugünlere gelmemi sağlayan ve haklarını hiçbir şekilde ödeyemeyeceğim çok değerli aileme de müteşekkirim.

Miraç CANAL
ANKARA - 2013

ÖZET

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MESLEKLERLE İLGİLİ YAPILAN ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİLERİN MESLEK SEÇİMİNE ETKİSİNİN ANALİZİ

CANAL, Miraç

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bahri ATA

Eylül – 2013, 152 sayfa

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi, Meslek Seçimi, Etkinlik,

Sayfa Adedi: 142

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Bahri ATA

Bu araştırmada, Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Mesleklerle İlgili Yapılan Etkinliklerin Öğrencilerin Meslek Seçimine Etkisi saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada karma yöntemle, nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda, deneysel bir desen çerçevesinde “Çok Değişkenli Model” ile denencelere dayalı nicel veri toplanmış ve bunların istatistiksel analizi yapılmıştır. Ayrıca tarama yöntemi ile mevcut durum analizi yapılmıştır. Araştırma 2012 - 2013 eğitim – öğretim yılında Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu 5., 6. ve 7. sınıflarına devam eden 200 öğrenci katılmıştır.

A şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerine genetik mühendisliği drama etkinliği,

B şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerine diyetisyenlik mesleği film etkinliği,

C şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerine kimya mühendisliği mesleği kaynak kişi uygulaması yapılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutu çerçevesinde doküman analizi ve görüşme yoluyla nitel veri toplanmış ve bu veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın doküman analizinde, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler 5., 6. ve 7. sınıf öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler; ayrıca Sosyal Bilgiler 5., 6. ve 7. sınıf ders kitaplarında meslek konusunun işlenme şekli incelenmiştir. Görüşme, Drama etkinliği sonrası Genetik Mühendisliği mesleğini seçen, etkinlikten bir ay sonra meslek tercihini değiştiren öğrencilerle yapılmıştır.

Araştırma sonucunda, Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili etkinliklerin beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin meslek tercihlerini etkilediği tespit edilmiştir. Etkinlikler yedinci sınıf öğrencileri üzerinde aynı etkiyi göstermemiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, ders ve öğrenci çalışma kitaplarında meslek konusu ortaokul 5., 6. ve 7. sınıflarda yer almaktadır. Ders kazanımlarına paralel olarak konular ve etkinlikler vardır. Program ve kitaplar yapılandırmacı anlayışa uygun olarak hazırlanmıştır.

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE EFFECTS OF ACTIVITIES ABOUT PROFESSIONS CONDUCTED IN SECONDARY SCHOOL SOCIAL STUDIES LESSONS ON STUDENTS' CHOICE OF PROFESSION

CANAL, Miraç

Post Graduate, Social Studies Teaching Department

Thesis Advisor: Associate Professor Dr. Bahri ATA

September – 2013, 152 pages

Key Words: Social Studies Lesson, Choice of Profession, Activity

Number of Pages: 142

Thesis Manager: Associate Professor Dr. Bahri ATA

In this research, the Effects of Activities about Professions Conducted in Secondary School Social Studies Lessons on Students' Choice of Profession are tried to be specified.

In the research, mixed method, qualitative and quantitative methods have been used together. In the quantitative dimension of the research, in an experimental pattern framework, quantitative data have been collected based upon hypotheses and statistical analysis of these data has been done by means of "Multivariate Model". Besides, current state analysis has been done by means of screening method. The research includes 200 5th, 6th and 7th class students attending in Yukarıkocayatak Boarding School in 2012-2013 Academic Year,

Genetic engineering “drama activity” has been conducted to 5A, 6A and 7A students,

Dietetics “film activity” has been conducted to 5B, 6B and 7B students,

Chemical engineering “resource person application” conducted to 5C, 6C and 7C students.

As part of the qualitative dimension of the research, qualitative data have been collected via document analysis and interview then these data have been analysed. In the document analysis of the research, 2005 Social Studies Curriculum, the activities in Social Sciences 5th, 6th and 7th class student workbooks and the way the theme “professions” is operated have been examined. Interview has been conducted with students who choose Genetic Engineering after the drama activity and change the choice of profession one month after the activity.

At the end of the research, it has been specified that the activities in Social Studies lessons related to professions affect 5th and 6th class students’ choices of profession. The activities have not had the same effect on 7th class students.

In Social Studies Curriculum, the theme “professions” takes place in secondary school 5th, 6th and 7th class course books and student workbooks. There are subjects and activities paralleled with course gains. The curriculum and books have been prepared according to constructivist approach.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.5. Varsayımlar	8
1.6. Tanımlar.....	9
1.7. İlgili Araştırmalar.....	9

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	12
2.1.SOSYAL BİLGİLER.....	12
2.2. SOSYAL BİLGİLER VE MESLEK SEÇİMİ.....	17
2.2.1.Meslek Kavramı.....	17
2.2.2. Mesleğin İnsan Yaşamındaki Önemi.....	18
2.2.3. Meslek Gelişim Süreci.....	20
2.2.3.1. Farkında Olma.....	20
2.2.3.2. Meslekleri Keşfetme.....	21
2.2.3.3. Karar Verme.....	21
2.2.3.4. Mesleğe Hazırlık.....	21
2.2.3.5. İse Giriş.....	21
2.2.4. Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki Gelişimi.....	22
2.2.5. Meslek Seçimini Etkileyen Etmenler.....	22
2.2.5.1. Yetenek.....	23
2.2.5.2. İlgi.....	23
2.2.5.3. Meslek Değerleri.....	23
2.2.5.4. Psikolojik Gereksinimler.....	24
2.2.5.5. Sosyo-Ekonomik Düzey	24
2.2.5.6. Aile.....	25
2.2.5.7. Cinsiyet.....	25
2.3. SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA MESLEKLER.....	26

2.3.1. Sosyal Bilgiler Programında Öğrenme Alanları İçinde Meslek Konuları.....	27
2.3.2 Sosyal Bilgiler Programında Mesleklerle İlgili Kazanımlar.....	28
2.3.3. Sosyal Bilgiler Programında Meslek Seçimi İle İlgili Ara Disiplinler.....	29
BÖLÜM III.....	32
YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırma Modeli.....	32
3.2. Çalışma Grubu....	35
3.2.1. Araştırmaya Katılan Öğrenciler.....	35
3.2.2. Sosyal Bilgiler Programı, Ders ve Öğrenci Çalışma Kitapları.....	39
3.2.3. Görüşmeye Katılan Öğrenciler.....	39
3.3 Verilerin Toplanması.....	39
3.3.1 Veri Toplama Aracı.....	39
3.3.1.1.Mesleğim ve Çevremdeki Meslekler Formu	39
3.3.1.2.Kişisel Bilgi Formu.....	40
3.3.1.3.Mesleğim Formu.....	40
3.3.1.4.Görüşme Formu.....	40
3.3.2.Ölçme Aracının Geçerlilik ve Güvenirliliği.....	41
3.4. Deneysel İşlem Basamakları.....	41
3.4.1. Drama Etkinliği.....	45
3.4.1.1. Drama Etkinliği için Mesleğin Belirlenmesi ve Drama Planının Oluşturulması.....	45
3.4.2. Film Etkinliği.....	47
3.4.2.1. Film Etkinliği için Mesleğin Belirlenmesi ve Videoların Seçilmesi.....	48
3.4.3. Kaynak Kişi Etkinliği.....	49
3.4.3.1. Kaynak Kişi Etkinliği için Mesleğin Belirlenmesi ve Uygulamanın Oluşturulması.....	50
3.5.Verilerin Çözümlemesi.....	51
BÖLÜM IV	52
BULGU VE YORUM.....	52
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	52

4.1.1. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler.....	52
4.1.1.1. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler.....	52
4.1.1.2. Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler.....	53
4.1.1.3. Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler.....	56
4.1.2. Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarında Meslek ile İlgili Etkinlikler.....	58
4.1.2.1. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitaplarında Meslek Konusu.....	58
4.1.2.1.1. Ortaokul 5. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı.....	59
4.1.2.1.2. Ortaokul 5. Sınıf Pasifik Yayınları Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı.....	61
4.1.2.2. Ortaokul 6. Sınıflar Sosyal Bilgiler Öğrenci Kitaplarında Meslek Konusu Etkinlikleri.....	62
4.1.2.2.1. Ortaokul 6. Sınıf Altın Kitaplar Öğrenci Çalışma Kitabı.....	62
4.1.2.2.2. Ortaokul 6. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı.....	64
4.1.2.3. Ortaokul 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Öğrenci Kitaplarında Meslek Konusu Etkinlikleri.....	66
4.1.2.3.1. Ortaokul 7. Sınıf Anıttepe Yayıncılık Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı.....	67
4.1.2.3.2. Ortaokul 7. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı.....	69
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	72
4.2.1. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslek Konusu.....	72
4.2.1.1. Ortaokul 5. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	72
4.2.1.2. Ortaokul 5. Sınıf Pasifik Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	75
4.2.2. Ortaokul 6. Sınıflar Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslek Konusu.....	77
4.2.2.1. Ortaokul 6. Sınıf Altın Kitaplar Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	77

4.2.2.2. MEB Devlet Kitapları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	78
4.2.3.Ortaokul 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslek Konusu...	79
4.2.3.1. Ortaokul 7. Sınıf Anıttepe Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı...	80
4.2.3.2. Ortaokul 7. Sınıf MEB Devlet Kitapları Sosyal Bilgiler Ders Kitabı	82
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	85
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	87
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	89
4.5.1. Beşinci Sınıflar.....	100
4.5.2. Altıncı Sınıflar.....	103
4.5.3. Yedinci Sınıflar.....	107
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	110
4.6.1. Kız Öğrenciler.....	110
4.6.1. Erkek Öğrenciler.....	112
BÖLÜM V.....	116
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	116
5.1 SONUÇLAR.....	116
5.2 ÖNERİLER.....	122
KAYNAKÇA.....	123
EKLER.....	131

TABLÖLAR LİSTESİ

	s.n.
Tablo - 1. Ortaokul Sosyal Bilgiler Programında Meslek Kavramı	27
Tablo - 2. Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Mesleklerle İlgili Kazanımlar.....	28
Tablo - 3. Ortaokul Sosyal Bilgiler Programında Mesleklerle İlgili Ara Disiplinler.....	29
Tablo - 4. Araştırmaya Katılan Öğrenci Sayısı.....	36
Tablo - 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	36
Tablo - 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Meslek Dağılımları.....	37
Tablo - 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Meslek Dağılımları.....	37
Tablo - 8. Araştırmaya katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu.....	38
Tablo - 9. Araştırmaya katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu.....	41
Tablo - 10. Etkinlikler Öncesi Sınıf Bazında Öğrencilerin Meslek Tercih Dağılımı.....	41
Tablo - 11. Etkinlikler Öncesi Sınıf Bazında Öğrencilerin Çevrelerinde Yer Alan ve Bildikleri Meslekler.....	43
Tablo - 12. Öğrenci Görüşlerine Göre Meslekleri Tanımalarında Etkili Olan Unsurlar.....	85
Tablo - 13. Öğrenci Görüşlerine Göre Meslek Tercihlerini Etkileyen Unsurlar.....	87

Tablo - 14. Etkinlik Öncesinde, Etkinlik Sonrasında ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Öğrenci Meslek Tercihleri.....	89
Tablo - 15. 5/A Sınıfı Drama Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Genetik Mühendisliğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	100
Tablo - 16. 5/B Sınıfı Film Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Diyetisyen Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	101
Tablo - 17. 5/C Sınıfı Kaynak Kişi Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Kimya Mühendisi Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	102
Tablo - 18. 6/A Sınıfı Drama Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Genetik Mühendisliğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	104
Tablo - 19. 6/B Sınıfı Film Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Diyetisyen Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	105
Tablo - 20. 6/C Sınıfı Kaynak Kişi Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Kimya Mühendisi Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	105
Tablo - 21. 7/A Sınıfı Drama Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Genetik Mühendisliğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	108
Tablo - 22. 7/B Sınıfı Film Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Diyetisyen Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	108
Tablo - 23. 7/C Sınıfı Kaynak Kişi Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Kimya Mühendisi Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları.....	109
Tablo - 24. Etkinliklerin Kız Öğrenciler Üzerinde Meslek seçimine Etkisi.....	110
Tablo - 25. Etkinliklerin Erkek Öğrenciler Üzerinde Meslek seçimine Etkisi.....	113

ŞEKİL LİSTESİ

	s.n.
Şekil - 1. Araştırmanın Deneysel Deseni.....	33

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
E	: Erkek Öğrenci Sayısı
Ed	: Editör
diğ.	: Diğerleri
K	: Kız Öğrenci Sayısı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEB TTKB	: Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
N	: Denek Sayısı
NCSS	: National Council Social Studies
No.	: Numara
S	: Sayfa
s.n.	: Sayfa Numarası
SPSS	: Statistical Package For The Social Sciences
%	: Yüzde

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, araştırmada verilen çeşitli kavramların tanımları ve konu ile ilgili araştırmalar üzerinde durulmuştur.

1.1.Problemin Durumu

Eğitim, bireyin tüm olarak gelişmesi ve yaşamdaki bütün rollerini en iyi şekilde yerine getirmesi için gerekli olan nitelikleri kazandırmaya yönelik bir süreçtir. Bu süreç içinde birey 3 farklı konumu açısından yetiştirilmeye çalışılır. Bunlar: “Birey olarak”, “Sosyal bir varlık olarak”, “Meslek elemanı olarak insan” dır.

Ülkelerin kalkınmasında bireylere üretken ve gelişmeye açık nitelikler kazandırmayı amaçlayan eğitim anlayışı, bireyin kendi potansiyelini en üst seviyede ortaya koyabileceği en uygun mesleki seçimleri yapmasına önem verir. Eğitim sürecinde bireyin, mesleki yönelişleri, tercihleri, seçimleri ve bazı mesleki gelişim görevleri gerçekleşir.

Toplumsal yaşamda tüm insanlar bir meslek sahibi olma, bir iş yapma ve etkin olma ihtiyacı hissederler. Çünkü insan ile yaşam arasında en kuvvetli bağ “iş”tir. Freud’a göre, “iş, bireyin gerçekle bağlantısıdır.” Bu durum tarih boyunca devam etmiştir. İşin anlamı değişse de, yaşam içindeki önemi pek değişmemiştir. İş yaşamın merkezindedir. Bu yüzden tanıştığımız kişiye ilk sorduğumuz soru genellikle “Ne iş yapıyorsunuz/ mesleğiniz nedir?” olur (Yeşilyaprak, 2012: 3).

Meslek kavramı en kısa biçimde “uğraş” olarak tanımlanmıştır (http1). Diğer tanımlarda meslek kavramı, insanın bilgi ve becerisi doğrultusunda öğrenme yoluyla veya ustalıkla kazandığı, bir ödül (kazanç) karşılığı yaptığı faaliyetler toplamı olarak tanımlanmaktadır (Telman, 2006: 23). Kuzgun (2011: 3)’a göre ise; meslek, insanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir

eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür.

Elinizde yaşamınızı rahat bir şekilde geçirmenizi sağlayacak bir maddi güç olsa, yine de çalışmak ister misiniz? Sorusuna verilen cevabın %85'i "Evet" olmuştur (Atmaca, 2006: 18). Bu sonuçtan insanların tüm maddi imkanlara sahip olsa da çalışmadan durmasının zor olduğunu göstermektedir. Çünkü insanlar meslekleri yardımıyla topluma önemli katkılarda bulunmaktadır. Bireyin kendini tanıması, hayattaki mutluluğu, yaşlılık yıllarına güvenle bakması, kısmen bir kimsenin mesleği ile yakından ilgilidir. Bir kimsenin mesleği ne olursa olsun, mesleğin onun davranışlarını etkilemesi, kişiliğine yansımaları mümkündür. Bu bakımdan bir kimse bir meslek seçmekle yasayış şeklini de seçmiş olmaktadır (Akhun, 1983: 489).

Bu sebeplerle; meslek seçerken isabetli karar vermek gerekir. Çünkü bu, insanın tüm yaşamını etkileyecek bir sürecin başlangıcıdır. Buna bağlı olarak insanın bundan sonraki hayatı, karakteri, eğilimleri, zihinsel-fiziksel yeteneklerine göre ortaya bir şeyler koyabilecek, yaptıklarıyla aile, ülke, millet ve tüm insanlığa fayda sağlayabilecektir. Meslek seçimi, mutlu, huzurlu, üretken bir yaşamın ilk adımıdır (Atmaca, 2006: 18).

Meslek seçiminde sağlıklı bir karar verebilmek için her şeyden önce insanın kendini tanıması, gereksinimlerini ve işin olanaklarını iyi bilmesi gerekir. Bunun içinde yeni yaşantılara açık, savunmalardan uzak olması, çeşitli öğrenim durumlarında kendini sınaması gerekir. Kendilerini oldukları gibi kabul etmekte güçlük çeken bireylerin, aynı zamanda kendilerine uygun meslek bulmakta da güçlük çektikleri, gerçek dışı mesleki hedeflere yöneldikleri veya kronik kararsızlık hali yaşadıkları görülmektedir (Aydın, 1998: 181).

Meslek tercihinde sadece geçmişteki veya günümüzdeki meslekleri tanımak yeterli değildir. Ortaokulda yer alan bir öğrencinin meslek yaşamına atılması, lise-üniversite-master-doktora derken on yılı aşkın bir süreyi kapsamaktadır. Bu açıdan sadece günümüz mesleklerinden değil geleceğin mesleklerinden de haberdar olması gerekir.

Ülkenin şartları ve dünyanın genel gidişatı hesap edilerek buna göre tercihler yapılmalıdır. Bugün için popüler olan kimi meslekler gelecekte aynı öneme sahip olmayabilir. Bugün büyük gelir getiren ve iş imkanı geniş kimi meslekler de gelecekte talep daralmasıyla karşılaşabilir. Nitekim yapılan bir araştırmada; Şimdiki aklınız olsaydı hangi sektörde çalışmak isterdiniz?” sorusuna verilen cevaplar arasında “Şu an yaptığım işi” diyenlerin oranının %12’de kalmıştır. Bu durum çalışılan işten yeterince memnun olunmadığını gösteren önemli bir veridir. Bireylerin gelecekte bu tür bir keşke ile karşılaşmamaları için yapılacak en önemli iş, meslek tercihlerini her türlü seçeneğiyle değerlendirip sonra bu seçeneklerle bir karara varmaktır (Özsoy, 2005: 111-112).

Çalışılması düşünülen meslek için tercih yapma işlemi ve bu mesleğe uyum sağlama bir hayli zaman almaktadır. Çocukluk çağında başlayan meslek seçimi, ergenlik çağının sonuna kadar hatta yetişkinlik devresine kadar da uzandığı görülmektedir. Meslek tercihlerinde belirli dönemler önem kazanmaktadır. Bu konudaki gelişim kuramlarına baktığımızda:

Ginzberg ve Arkadaşlarına göre Gelişim Dönemleri:

1. Fantezi Dönemi (Çocukluk Dönemi; 5-11 yaş)
2. Romantik Dönem (Son Çocukluk İlk Ergenlik Dönemi; 11-14 yaş)
3. Geçici Karar Dönemi (Orta Ergenlik Dönemi; 14-17 yaş)
4. Realist Dönem (Son Ergenlik Dönemi; 17-21 yaş) (Tan, 1992: 123-124)

Super’in Benlik Kuramı’na göre:

1. Büyüme Evresi (Doğumdan-14.yaşa kadar)
2. Araştırma (Keşfetme) Evresi (14-24 yaş)
3. Yerleşme Evresi (25-44 yaş)
4. Koruma Evresi (45-64 yaş)
5. Çöküş Evresi (65 yaş ve sonrası) (Çoban, 2008: 141).

Mesleki Gelişim süreçlerine baktığımızda ise:

1. Uyanış ve Farkında Olma (5-12 yaş arası)
2. Meslekleri Keşfetme ve Araştırma (12-15 yaş arası)
3. Karar Verme (15-18 yaş arası)

4. Mesleğe Hazırlık (18-23 yaş arası)
5. İse Yerleştirme (İsaacson, 1986; Akt. Yeşilyaprak, 2008: 194-195).

Meslek seçiminde çocukluktan itibaren tüm dönemler önem kazanmaktadır. Mesleki Gelişim Kuramcılarının birçoğu, örneğin Ginzberg, Super, Roe, Tiedeman, O'Hara mesleki gelişim sürecinde çocukluk döneminin önemini vurgulamışlardır. (Hansen ve Stevic 1969; Lyon 1973; İsaacson, 1986; Akt. Yeşilyaprak, 2008: 208).

Meslek gelişiminin tamamlanmasında yukarıda belirtildiği gibi eğitim kurumuna büyük görevler düşmektedir. Bu amaç 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Milli Eğitim Genel Amaçları'nda belirtilmektedir. Yalnız, bu amacın uygulamasındaki görev, okullarda büyük çoğunlukla rehber öğretmen işi olarak düşünülmektedir. Ancak rehberlik saatlerinin yeterli olmadığı ve aynı anda rehber öğretmenin bütün sınıflara giremeyeceği düşünülürse, bu durumda sınıf rehber öğretmenlerinin, okul psikolojik danışma ve rehberlik programı doğrultusunda, rehberlik hizmetlerine katkı vermesi beklenmektedir. Ancak sınıf rehber öğretmeninde çalışmaları yeterli olmamaktadır. Branş öğretmenleri rehber öğretmenden daha fazla öğrenciyle vakit geçirdiklerinden onları en iyi tanıyan kişiler olarak mesleki rehberlik hizmetlerinin uygulanmasında sorumlulukları vardır. Daha önce belirtildiği gibi meslek seçimi anlık bir mesele olmayıp, öğrencilerin gelişimi içinde bir süreç olarak değerlendirilmişti. Bundan dolayıdır ki; öğrencilerin gelişimi içinde mesleki gelişim görevlerini başarması için branş öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir (Çoban, 2008: 153). Bu noktada branş dersleri içerisinde Sosyal Bilgiler dersi diğer derslerden daha çok ön plana çıkmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi 4.,5.,6. ve 7. sınıflar programının genel amaçları, kazanımları, ara disiplinler ve kavramları arasında “meslekler” ve “meslek seçimi” konusu yer almaktadır. Sosyal Bilgiler dersi kazanımları her sınıf düzeyinde yer almaktadır. Kazanımlar yaş ve mesleki gelişim kuramlarına uygun olarak oluşturulmuştur. Bireyin sağlıklı bir tercihte bulunabilmesi için kazanımların hedeflediği amaçlara ulaşmak gerekmektedir. Ülkemizde genel itibariyle küçük yaşlardan itibaren meslek seçimi konusunda yeterli eğitim verilmediği için çoğunlukla geliş güzel kararlar verilebilmekte, bu kararlar sonucunda mesleğini sevmeyen, bundan

dolayı da mesleğinde önemli başarılar elde edemeyen bireyler yetişmektedir. Bu durum ülkemiz için zaman ve kaynak israfına sebep olmaktadır. Eğitim-öğretim yılı içerisinde öğrencisini çeşitli yönleri ile tanıyan Sosyal Bilgiler öğretmeni bu durumu derste ve ders dışı etkinliklerle değiştirme yolunda önemli bir adım atacaktır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, modern eğitimin gereklerini kullanarak sadece ders kitabına bağlı kalmamalı; yapacağı farklı etkinliklerle öğrencilerini meslek seçimi gibi önemli bir konuya hazırlamalıdır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Antalya İli Serik İlçesi Yukarıkocayatak Beldesindeki Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu'nda (5, 6 ve 7. sınıf) okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde mesleklerle ilgili yaptıkları etkinliklerin meslek seçimlerine etkilerini ortaya çıkarmaktır.

Araştırma ile ilgili alt problemler ise:

- 1- 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına uygun yazılan öğrenci çalışma kitaplarında mesleklerle ilgili ne tür etkinlikler vardır?
 - 1.1- 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında mesleklerle ilgili ne tür etkinlik vardır?
 - 1.2- 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına uygun yazılan öğrenci çalışma kitaplarında mesleklerle ilgili ne tür etkinlik vardır?
- 2- 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına uygun yazılan ders kitaplarında meslekler konusu nasıl ele alınmaktadır?
- 3- Ortaokul öğrencilerinin meslekleri tanımasında etkili olan unsurlar nelerdir?
- 4- Ortaokul öğrencilerinin meslek tercihlerini etkileyen unsurlar nelerdir?
- 5- Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek etkinlikler öğrencilerin meslek seçimini nasıl etkilemektedir?

5.1- Ortaokul beşinci sınıf seviyesinde Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinlikler öğrenci tercihlerini nasıl etkilemektedir?

5.1.a- 5/A sınıfında drama etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.1.b- 5/B sınıfında film etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.1.c- 5/C sınıfında kaynak kişi etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.1.d- Ortaokul beşinci sınıf seviyesinde hangi etkinlikler etkili olmaktadır?

5.2- Ortaokul altıncı sınıf seviyesinde Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinlikler öğrenci tercihlerini nasıl etkilemektedir?

5.2.a- 6/A sınıfında drama etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.2.b- 6/B sınıfında film etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.2.c- 6/C sınıfında kaynak kişi etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.2.d- Ortaokul altıncı sınıf seviyesinde hangi etkinlikler etkili olmaktadır?

5.3- Ortaokul yedinci sınıf seviyesinde Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinlikler öğrenci tercihlerini nasıl etkilemektedir?

5.3.a- 7/A sınıfında drama etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.3.b- 7/B sınıfında film etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.3.c- 7/C sınıfında kaynak kişi etkinliği öncesi, etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

5.3.d- Ortaokul yedinci sınıf seviyesinde hangi etkinlikler etkili olmaktadır?

6- Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinliklerin cinsiyetlere göre etkisi nasıldır?

6.1- Etkinlikler öncesinde-sonrasında ve bir ay sonra kız öğrencilerin tercihleri nelerdir?

6.2- Etkinlikler öncesinde-sonrasında ve bir ay sonra erkek öğrencilerin tercihleri nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Meslek seçimi karmaşık bir davranıştır. Bu davranışın oluşup gelişmesinde yetenekler, ilgiler, değerler, ihtiyaçlar gibi psikolojik, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyet gibi sosyal faktörler etkili olmaktadır (Kuzgun, 2011: 23). Meslek seçimi, bireyin yaşamındaki en önemli kararlardan biridir. Belki de bu karar bireyin yaşamında vereceği en önemli karardır. Çünkü birey yaşamının yaklaşık 40 yılını bir mesleğe hazırlanarak ya da mesleği icra ederek geçirir. Hafta sonları ve tatiller dışında insan yaşamının yaklaşık 10.000 günü meslek ile ilgili etkinliklerle geçmektedir. Bu da 80.000 saat yapar. (Yeşilyaprak, 2008: 192-193). Meslek tercihi yapacak bireyin konuyu bu açıdan düşünmesi bile konuya oldukça önem vermesini sağlayacaktır. Ancak; bu önemli tercihi layıkıyla yapmak hiç de kolay değildir. Ergenlik dönemindeki genç bireyler, vücutlarında meydana gelen fiziksel büyümelerinin değişiklikleriyle ilgili ruhsal ve davranışsal adaptasyon sorunlarıyla doludurlar. Bu dönemde kendine güven duygularını geliştirmekle meşgul olan genç bireylerin, çok uzak görünen geleceğe ait mesleki karar vermek konusunda zorlanırlar. (Telman, 2006: 28). Bu konuda kendi başlarına adım atmaktan zorlanacakları için yönlendirilmeye ve yardıma ihtiyaçları vardır.

Ülkemizde 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle uygulamaya konulan 4+4+4 eğitim sisteminde ilk dörtten itibaren öğrencilerin kabiliyetine uygun tercih imkanı sağlanması amaçlanmaktadır (http2). Yeni sistemle meslek tercihi ve yönlendirme daha alt öğretim sınıflarında önem kazanmaktadır. Bu açıdan Sosyal

Bilgiler dersi kazanımları içinde yer alan öğrencilerin meslekleri tanınması ve öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfetmesini sağlayarak istediği mesleğe yönelik planlama yapması meslek seçimi açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmada bireyin yaşamında en önemli kararlardan birisi olan meslek seçimi süreci içerisinde; ortaokul öğrencilerinin meslek algısı ve ne tür etkinliklerin öğrenci üzerinde etkili olduğu tespit edilecektir. Ortaokul düzeyinde çalışmaların sınırlı olması ve sosyal bilgiler dersinin meslek seçimine etkisi ile ilgili tek çalışmanın 2002 yılında nitel bir çalışma olarak yapılması (Kızılcubuk, 2002), bu çalışmanın da 2005 yılında uygulamaya konulan yapılandırmacı eğitim sisteminden önce yapılması çalışmamızı daha önemli hale getirmektedir. Araştırmayla, diğer araştırmacıların bu konuya ilgisini çekmek amaçlanmış ve bu alanda yapılacak çalışmalara kaynak olması düşünülmüştür. Meslek tercihinde ortaokul Sosyal Bilgiler dersinin önemi ortaya konulacaktır. Meslek seçiminin uzun bir dönemi kapsadığı ortaya konularak, erken yaşlarda meslek algısının oluşmasına dikkat çekmek amaçlanmıştır.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1- Bu araştırma 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında Antalya ili Serik ilçesi Yukarıkocayatak beldesinde bulunan Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu'nda okuyan 5. 6. ve 7. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- 2- Çalışmada meslek tercihinin tespit etmek için drama, film ve kaynak kişi etkinlikleri ile sınırlı tutulmuştur.

1.5.Varsayımlar

- 1- Öğrencilerin anket sorularına ve meslek tercihleri için verecekleri cevapların doğruyu yansıttığı ve hiçbir etki altında kalmaksızın doldurdukları kabul edilmiştir.
- 2- Kontrol altına alınamayan değişkenler grupları eşit şekilde etkilediği varsayılmıştır.

- 3- Öğrencilere etkinlik sonrasında yaptıkları meslek tercihlerinin etkinlik başarısını göstereceği varsayılmıştır.
- 4- Deney grubundaki öğrenciler, sınıf dışında birbirlerinden araştırma sonuçlarını etkileyecek düzeyde etkilenmemişlerdir.

1.6.Tanımlar

1.6.1-Meslek: İnsanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür (Kuzgun, 2011: 3).

1.6.2-Meslek Seçimi: Bireyin tercih ettiği meslekler arasından birinde karar kılması ve buna hazırlık için çaba göstermesi meslek seçimi olarak adlandırılmaktadır (Kuzgun, 2011: 5).

1.7.İlgili Araştırmalar

Sosyal Bilgiler ve Meslek Seçimi Üzerine Araştırmalar:

Kızılçubuk (2002) tarafından yapılan çalışmasıyla İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin müfredatlarında yer alan meslek ve sanat seçimi ile ilgili hedeflerin genel hedefler içerisindeki oranı yetersiz denecek seviyede olduğu bulgulanmıştır. İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin müfredatında yer alan meslek ve sanat seçimi ile ilgili konuların yeterliliğine bakıldığında; konular teorik açıdan yeterli gibi görülmekte olduğu; fakat pratik alanın daha ayrıntılı biçimde ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca sınıf öğretmenlerinin de meslek ve sanat seçimi ile ilgili bilgi yetersizliği olduğu tespit edilmiştir.

Ortaokul Düzeyinde Meslek Seçimi Üzerine Yapılan Bazı Araştırmalar:

Ayas ve arkadaşları (2010) yaptığı çalışmada grup rehberliği programı uygulanan grupta öntest ve sontest arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Grup üyelerinin uygulama öncesi MOÖ puan ortalamaları 145.83 iken uygulanan program sonrasında bu ortalamalar 153.25'e yükselmiştir. Bu bulgu yapılan çalışmanın grup üyelerinin MOÖ puanlarını yükselterek mesleki olgunluklarını artırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu gösterir.

Bozgeyikli ve arkadaşlarının (2009) yaptığı çalışmanın sonuçları, kariyer gelişimi ve cinsiyetin birlikte meslek kararı verme öz yetkinlik algısının üç alt boyutunu da anlamlı olarak yordadıklarını göstermiştir.

Özakça (2008) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarına yönelmelerini etkileyen faktörlere ilişkin boyutlardan aile, okul, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlar ve profesyonel rehberlik örgütlerinin diğer boyutlara göre daha fazla etkili olduğu tespit edilmiştir.

Civelek ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırmada Holland'ın ilgi alanları envanterine göre mesleki seçimlerine bağlı kişilik özelliklerinin uyumları araştırılmıştır. Araştırmada kişilik özelliklerinin meslek seçiminde ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca temel eğitimde görevli öğretmenlerin, öğrencilerin meslek seçimini etkileyecek bazı gelişim görevlerinin gerçekleşmesinde önemli rol oynadığı bulgulanmıştır.

Bozgeyikli (2008) Bulgular, araştırmada denenen mesleki grup rehberliği yönteminin ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerini arttırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Çevik (2007) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim ikinci kademedeki seçmeli dersler yeterli değildir. Velilerin, çocuklarının çoklu zekâ alanlarına dayalı gerçekçi kariyer beklentileri yoktur. Öğrenciler üstün oldukları zekâ alanlarının farkında değildir. Okullarda teknolojik araç-gereç ve fizikî ortam düzenlemeleri yeterli değildir. Okul

rehber öğretmenleri, öğrencileri tüm yönleriyle tanıyabilmek için yeterli zaman sahip değildir. Ders içi ve ders dışı (sosyal, kültürel, sportif vb.) etkinliklerin çeşitliliği yeterli değildir.

Kırbıyık (2005) yaptığı araştırmayla; ilköğretimde mesleki yönlendirmede, öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin birlikte hareket etmesi gerektiği görülmüştür. Bu bağlamda cinsiyetin, yaşanılan yerin, öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıfların, karar verilirken etkilenilen kişilerin, mesleklerin belli dönemlerdeki popüleritesinin, maddi getirinin, çevrenin, eğitim kurumlarındaki ve özel sektördeki bölümlere özgü birçok özelliğin göz önünde bulundurularak, yapılması gereken bir faaliyet olduğu bu araştırmanın sonuçlarından çıkarılmıştır.

Sarıgöl (2005) yaptığı çalışmada iş eğitimi programının mesleki yönlendirme açısından amaçlarına yeterli düzeyde ulaşmadığı ve iş eğitimi programının çağın teknolojik özelliklerini yansıtmadığı ortaya çıkmıştır. İş eğitimi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, iş eğitimi programının teknoloji eğitimi kavramına göre yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu, ayrıca programın meslekleri tanıtmaya işlevini de yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ay (2002) yapmış olduğu çalışmada okullarımızdaki mesleki yönlendirmelerin yeterli olmadığını, çeşitli sosyo-ekonomik yapıya sahip ailelerin çocuklarının mesleki tercihlerinde büyük farklılıklar olduğu tespit etmiştir.

Yavaşcaoglu (2001) tarafından İş Eğitimi (Ev Ekonomisi) öğretmenleri öğrencileri mesleğe yönlendirmeye amacını oldukça az gerçekleştirmektedir. İlköğretim okullarının büyük bölümü İş-Eğitimi dersinin yapılması için gerekli koşullara sahip değildir. İş-Eğitimi dersinin içeriği ve amaçları öğretmenler tarafından bilinmemekte ve bu derse gereken önem verilmemektedir.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmayla ilgili kavramsal çerçeve yer almaktadır.

2.1 SOSYAL BİLGİLER

Teknoloji çağı olarak adlandırılan günümüzde devletler yaşamlarını devam ettirebilmek ve birbirlerine üstünlük kurabilmek için teknolojiyi yakalamak zorundadır. Teknolojinin üretilmesi ve iletilebilmesi için de bilgiye sahip olmak gerekir. Bilginin yolu ise eğitimden geçer. Eğitime bugün, geçmişte olduğundan daha çok toplumların ihtiyacı vardır. Toplumlar için büyük öneme sahip eğitimin birçok tanımı yapılmıştır.

“Eğitim her husustan önce, insanoğlunun bugünkü ve yarınki yaşamına bir müdahaledir” (Hesapçıoğlu, 1994: 29). “Eğitim, kişinin toplumsal yeteneklerinin ve uygun değer, kişisel gelişmesinin sağlanması için seçkin ve kontrollü bir çevreyi ve okul etkinliklerini içine alan sosyal bir süreçtir” (Varış, 1978: 35). Eğitimle ilgili daha birçok tanım yapılmakla birlikte tanımlar içinde en yaygın olarak kullanılanı: “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1984: 12) tanımıdır.

Eğitim sürecinin bireyler için önemli işlevleri vardır. Eğitim, bireyin kişilik gelişimini tamamlamasına yardım eder. Gelişimi tamamlanan birey; mutlu, başarılı, gelecekte umutlu olur. Eğitim bütün bunları yaparken bireyin ailesini, çevresini bir bütün olarak kabul eder. Bireyin kişilik özelliklerinin yanı sıra bilişsel, duyuşsal ve devinimsel özelliklerini istendik yönde değiştirip geliştirme işiyle de eğitim ilgilenir ve birey eğitim kurumlarından yararlanır. Eğitim kurumlarının en önemli işlevlerinden biri çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevi, çocuğun toplumsallaşmasını, içinde yaşadığı toplumun kültürünü, tarihini, kurumları tanımasını sağlayarak; toplumdaki rollerinin gerektirdiği davranışları, toplumun kendisine sağladığı olanakları ve bunlardan yararlanma yollarını kazandırarak yerine getirir. Eğitim kurumları bu işlevini yerine getirerek hem bireyin mutlu ve üretken olmasını hem de toplumun sürekliliğini sağlar (Erden, tarihsiz: 4).

Okuldaki eğitim ile bireylere akademik, teknik bilgi ve beceriler, iyi vatandaş olma, yaratıcılık, risk alma gibi yetenekler kazandırılmaya çalışılır. Eğitimin ayrıca genç insanların sosyalleşmesine yardım ederek onların iyi bir insan olmaları, genç insanları bir iş ve mesleğe hazırlayarak da üretici bir vatandaş olmalarını sağlama gibi iki önemli görevi vardır (Buluç, 2011: 22).

1973 yılından beri Türk Milli Eğitim Sistemi, Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılmaktadır. Bu bağlamda, tüm öğretim programlarının da bu yasada belirtilen amaçlar doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir. Nitekim bu esaslar Sosyal Bilgiler programında yer almaktadır. Buna göre; Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak en nihai karar olarak Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 2005b: 5).

Türk Milli Eğitim'inin genel amaçları, öncelikle yurttaş yetiştirmek gibi önemli bir amaca hizmet etmektedir. İyi bir yurttaşın nitelikleri de belirtilmiştir. Ayrıca bireylerin sahip olması gereken nitelikler açıklanmış, bu niteliklerle topluma faydalı olabileceği amaçlanmıştır.

Devletler için eğitimin en önemli işlevlerinden biri de vatandaş yetiştirmedir. Vatandaşlık duygusunun gelişmediği toplumlarda ilerleme, huzur, mutluluk olamaz. Eğitimin vatandaş yetiştirme görevini ilköğretim okullarında çeşitli dersler aracılığıyla yerine getirilmektedir. Bu derslerden önemli bir tanesi de ilköğretim birinci ve ikinci kademedeki dördüncü sınıftan yedinci sınıfa kadar olan süreçte haftada üçer saat okutulan Sosyal Bilgiler dersi (Kaymakçı ve Ata, 2012: 37). Sosyal Bilgilerin farklı tanımları yapılmıştır:

“Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen bilgilerdir” (Sönmez, 2005: 455). Öztürk, Sosyal Bilgileri, “sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın sosyal ve fiziksel çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerikli demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı” olarak tanımlamıştır (Öztürk, 2004: 17).

Diğer bir tanımda ise şu şekildedir, Sosyal Bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Erden, tarihsiz: 8).

Sosyal Bilgilerin eğitimi ile ilgili bilgi üreten ve bu alanda uluslararası en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır: Bu tanıma göre;

Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, Antropoloji,

Arkeoloji, Ekonomi, Coğrafya, Hukuk, Felsefe, Siyasal Bilimler, Psikoloji, Din, Sosyoloji ve Sanat, Edebiyat, Doğa Bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (NCSS, 1993; Akt. Doğanay, 2002: 16).

Ülkemizde Sosyal Bilgilerin en kapsamlı tanımını 2005 Sosyal Bilgiler programını hazırlayan komisyon tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimleri ve Vatandaşlık Bilgileri konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005b: 46).

Bu tanımlarda Sosyal Bilgiler ile ilgili dört boyut ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki Sosyal Bilgilerin bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmek amacıyla olması, İkincisi Sosyal Bilgilerin sosyal bilimler ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtmaması, üçüncüsü Sosyal Bilgilerin insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşimini zaman boyutunda ele aldığı ve dördüncüsü de sosyal bilgilerin toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ders olduğudur (Safran, 2011: 3).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.2005 gün ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na göre Sosyal Bilgiler Programının genel amaçları (MEB, 2005b: 6) şunlardır:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.

3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi, uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vs.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, Sosyal Bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye’si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini tanıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

Sosyal bilgiler dersi genel amaçları, bireyin tüm yönleriyle gelişmesini, etkin bir vatandaş olarak ülke ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermesini amaçlamaktadır. Sosyal Bilgiler dersiyle: vatanını çok seven, demokratik, laik, ulusal ve çağdaş niteliklere sahip; geçmiş-bugün-gelecek farkındalığını taşıyan, insan haklarına ve hukuk kurallarına saygılı bireyler yetiştirilmek istenmektedir. Meslekleri tanımak ve her mesleğin gerekli olduğunun kavranması genel amaçlar içinde birey için önemli olan diğer maddelerden biridir. Sonuç olarak Sosyal Bilgiler dersi genel amaçları birey yaşamı için ve bireyin gelişimi için hayati önem taşımaktadır.

2.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE MESLEK SEÇİMİ

2.2.1. Meslek Kavramı

Meslek kavramı birçok kaynakta çeşitli şekillerde ifade edilmektedir. Meslek kavramı Türkçe Sözlük ve Türk Dil Kurumu Yayınları’nda; “Bir kimsenin hayatını kazanmak geçimini sağlamak için seçerek, kendini verdiği iş ya da düşünce alanı, uğraş, uğraşı” (Agakay, 1959: 566) ya da “geçim temin etmek maksadıyla yapılan iş, gidiş, tutulan yol, zanaat” (Dogan, 1990: 768) şeklinde belirtilmektedir.

Meslek, “bir kimsenin yaşamını sürdürmek, geçimini sağlamak için seçtiği sürekli iş alanı”dır (Özgüven, 2000: 128). Telman mesleği, “insanın bilgi ve becerileri doğrultusunda öğrenme yolu veya ustalıkla kazandığı, bir ödül (kazanç) karşılığı yaptığı faaliyetler toplamı, organize olmuş bir toplum tarafından meydana getirilmiş olan bir olgu” olarak belirtir (Telman, 2006: 23).

Atmaca ise mesleği, “ ‘sadece maddi kazanç için yapılan devamlı bir iş değildir.’ Meslek, ‘belli bir bilgi, beceri, ustalık, sevgi ve ilgi’ isteyen sürekli bir iştir. Yani kişilerin başarısızlık ve isteksizlik içinde zorla değil, aksine severek ve isteyerek yaptıkları işler, o kişilerin meslekleridir” (Atmaca, 2006: 17).

Kuzgun’a göre meslek “insanlara yararlı mal veya hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü” (Kuzgun, 2011: 3) olarak tanımlamıştır.

Meslek tanımlarında belli başlı ortak noktalar ortaya çıkmaktadır. Meslek çalışanı uğraşlarının sonunda bir kazanç elde etmelidir. Her kazanç getiren uğraşı meslek olarak tanımlanmaz. Mesleğin toplum tarafından kabul görmesi gereklidir. Ayrıca mesleğin icrası için belirli bir eğitimden geçilmelidir.

2.2.2. Mesleğin İnsan Yaşamındaki Önemi

Meslek, kazanç elde etmek amacıyla yürütülen etkinlikler bütünü olarak tanımlanmışsa da, sadece para kazanma aracı değildir. Çünkü insanların büyük bir çoğunluğu yaşamını sağlayacak bir paraya sahip olsa da yine çalışmak istemektedir. Çünkü insanların meslek sahibi olmasında sadece para kazanarak fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak yoktur. İnsan için sosyal ve psikolojik ihtiyaçların doyumu da söz konusudur. İnsanlar yaşam içinde, doğuştan getirdikleri yeteneklerini, potansiyelini, gizilgüçlerini ortaya koymayı, kullanmayı ve geliştirmeyi ister. Sahip olunan bu yetenekleri kullanma ve geliştirme olanağı sağlayacak olan da mesleklerdir. İnsanlar meslek işleri ile için çalışırken aynı zamanda yetenekleri ifade etme, güçlerini arttırma fırsatı elde ederler. Böylece birey varoluşunun anlamını yakalar. Sahip olduğu yetileri, güçleri kullanarak doyuma ulaşır. Kendini, bir iş yaptığı, üretken olduğu için de daha değerli ve önemli görür. Böylece kendine saygısı ve güveni gelişir. Bu şekilde topluma yararlı olma, hizmet verme yoluyla toplumsal saygınlık kazanma söz konusudur. Meslek etkinlikleri ile insanlar birbiriyle etkileşim içinde bulunur. Belli rol ve görevler

yoluyla sosyal kimliğini kazanır. O halde çalışmanın temelinde bireyin çok yönlü psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılanması yatar (Yeşilyaprak, 2008: 191-192).

Bireyin meslek seçimi, yaşamında yaptığı diğer seçimlerini, yiyeceğini, giyeceğini, evini, eşini, arkadaşlarını vb. de etkiler. İnsan meslek seçerken bir bakıma gelecekteki yaşamını da belirlemektedir. Öyle ki meslek seçimi, kişinin o alanda iş bulup bulamayacağını, işinden hoşlanıp hoşlanmayacağını etkiler. Hatta meslek seçimi, bir kişinin kiminle evleneceği, dünya görüşünü, günlük yaşam biçimini ve alışkanlıklarını belli bir biçime sokan etkilere de sahiptir (Kuzgun, 2000).

Kuzgun, meslek seçimini “bireyin tercih ettiği yani girmek istediği meslekler arasından birinde karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesi” olarak tanımlar (Kuzgun, 2011: 5). Meslek seçimi ve bir mesleğe girme, genel hatları ile insan hayatında psikolojik bir gelişme sonucudur; çok küçük yaşlardan başlayıp gelişerek son ergenlik döneminde ve daha sonrasında şekil kazanır. Meslek seçimi, bedensel, zihinsel, sosyal-duyuşsal bilişsel gelişmelerle çok yakından ilgilidir (Tan, 1992: 123).

Belirtildiği gibi meslek seçimi kararı bir anlık bir karar değildir. Bireyin çocukluktan başlayarak kendisi ve meslekler hakkında geliştirdiği algısal çerçeve ile koşulların etkileşimi içinde ortaya çıkan bir sonuçtur. Bir diğer deyişle mesleki karar, mesleki gelişim sürecinin sonunda yapılan bir seçimdir (Yeşilyaprak, 2008: 193). Bu önemli seçimde bireyin tatmine ulaşabilmesi için; seçeceği mesleğin gerektirdiği bedensel, duygusal, kişisel özelliklerine uygun olması gerekmektedir. Mesleki planlarına ulaşabilmesi için uzun ve yorucu eğitim çalışmasını yapabilmesi gereklidir. Bu zorlukların üzerinden gelebilmek içinse kendi kendini motive etme ihtiyacı vardır. Bütün bunların mükemmel bir şekilde yürütülebilmesi, bireyin yeteneklerine uygun olan mesleğin hangisi olabileceği hakkında bilgilendirilmesi ile mümkün olabilir. Yanlış meslek seçiminin bireyin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği, yapılan bilimsel araştırmalar sonunda ortaya çıkmıştır (Telman, 2006: 27-29).

Yukarıda sözü edilen yanlışları yapmaktan kaçınmaları için gençlere yardım etmek, anne-babalarla öğretmenlerin karşılaştıkları en zor iş ve de önemli görevlerden birisidir. Bu görevin yerine getirilmesi, çok zaman, çaba, ustalık ve ilgi isteyen bir iştir.

Bu işin bir plan dahilinde yapılması gerekmektedir. Meslek seçimi üç basamaklı bir plandan ibarettir.

- A- Kendileri hakkında mümkün olan her şeyi öğrenmelerine yardım etmek. Yetenekleri, ilgileri, kişilik özellikleri, sağlık durumları hakkında bilgi sahibi olmaları.
- B- Çeşitli iş ve meslekler hakkında bilgi edinilmesine yardım etmek.
- C- Kendileri hakkında elde ettikleri bilgi ile iş ve meslekler hakkında edindikleri bilgiyi bağdaştırmada gençlere yardım etmek (Humphreys, 1965: 8-9).

Bu nedenle bireyin yaşamında vereceği en önemli kararlardan biri olan mesleki seçiminde dikkatli olmak gerekir. Bu süreçte bireyin mesleki gelişim süreci iyi izlenmeli ve bireyin kendini tanıması, meslekleri tanıması ve meslek-bireysel özelliklerinden yola çıkarak uygun kararlar alınmasında bireylere yardımcı olmak gerekir.

2.2.3. Meslek Gelişim Süreci

Meslek gelişim süreci, çocukluktan bir meslek fikrinin oluşmaya başlamasından, yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya kadar geçen gelişim evrelerini kapsar. Artık günümüzde, bireyin meslek seçmesinin bir anda verilen bir karar olmadığı, mesleki gelişim süreci içinde biçimlenip ortaya çıktığı kabul edilir (Yesilyaprak, 2008: 193). İşte bütün etkenlerin birbirini ve bireyi etkilemesiyle oluşan mesleki gelişim süreci 5 aşamada yaşanır (Isaacson, 1986; Akt. Yesilyaprak, 2008: 194-195).

2.2.3.1. Farkında Olma (5-12 yaşlar)

Bu dönem çocuklukta meslek bilincinin oluşmaya başladığı dönemdir. Bu dönem okul öncesi dönemden başlayarak, ilkokul dönemini kapsar. Çocuk bu dönemde önce, çevresindeki insanların farklı uğraşları olduğunu daha sonra da kendisiyle diğer insanlar arasındaki ilgiler, yetenekler, amaçlar ve motivasyon yönünden farklar ve benzerlikler olduğunu fark etmeye başlar.

2.2.3.2. Meslekleri Keşfetme (12-15 yaşlar)

Bu dönem ortaokul yıllarını kapsar. Çocuk bu dönemde kişilerin ve mesleklerin ortak ve farklı nitelikleri üzerinde daha ayrıntılı bilgi sahibi olmaya, yeni yönlerini keşfetmeye ve anlamaya başlar. Meslekleri keşfetme, inceleme ve araştırma dönemi bir bakıma çoğumuz için ömür boyu sürer.

2.2.3.3. Karar Verme (15-18 yaşlar)

Gencin lise yıllarını kapsar. Bu dönemde birey kendisi ve meslekler hakkında oluşturduğu algı ve değerlere dayanarak, bilgileri değerlendirerek eşleştirmeye, birbirine uydurmaya ve geleceğe yönelik idealler oluşturmaya baslar. Gencin tercihleri başlangıçta geçici olabilir, giderek daha açık ve temel bir plan içinde belirginleşmeye baslar ve genç tercihini karara dönüştürür.

2.2.3.4. Mesleğe Hazırlık (18-23 yaşlar)

Bu dönemde birey, seçtiği alan, okul veya yaptığı etkinliklerle mesleğe hazırlanmaya baslar. Meslekle ilgili beceriler geliştirmeye, bir bilgi birikimini oluşturmaya ve mesleğini icra etmeye hazır duruma gelir. Bir yandan da iş araştırmaya baslar.

2.2.3.5. İse Giriş

Bireyin is dünyasındaki yerini aldığı ve çalışmaya başladığı dönemdir. Kişi bir yandan mesleği icra ederken bir yandan da mesleki gelişimini sürdürür.

Meslek tercihi bir anda olup biten bir karar anı değildir. Mesleki gelişim çok küçük yaşlardan itibaren başlayıp, uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu durumu meslek gelişim süreci doğrulamaktadır. Meslek gelişim sürecinde çocuğun ilk olarak bireysel farklılıkların ve mesleklerin farkına varır. Sonrasında mesleki gelişim sürecini keşfetme, karar verme, mesleğe hazırlık aşamaları takip eder. Mesleki gelişim süreci mesleğe giriş ile sonuçlanır.

2.2.4. Ortaokul Öğrencilerinin Mesleki Gelişimi

Ortaokul dönemi öğrencilerine mesleklerle ilgili yapılacak çalışma ve etkinlikler, öğrencilerin bir meslek tercihi yapması değil, meslek gelişimiyle ilgili farkındalık oluşturmaktır. 12-15 yaş dönemine ilişkin mesleki gelişim görevlerini başarılarak bu süreci sağlıklı yaşayacak şekilde yardım edilmesi, çalışmaların temel amacı olmalıdır.

Ortaokulda yer alan öğrenci “araştırma” döneminde yer almaktadır. Bu dönemde çocuk ya da genç hem kendi ilgi, yetenek ve özelliklerini, hem de meslekler dünyasını biraz daha iyi tanımak, keşfetmek, bilmediği yönlerin farkına varmak için araştırma döneminde dir.

Gelişim psikolojisi açısından “erlilik” (ergenlik öncesi) olarak isimlendirilen bu dönemle çocukluğun sona erışı ve gençlik kültürüne katılmaya hazırlanış süreci başlar. Bu dönemde genç kendini tanıma yönünden bilinçlenerek kendi ilgi, yetenek ve değerlerini ortaya koymaya başlar. Bu dönemde kendine uygun meslek alanlarına ilişkin “geçici seçim”ler yapmaya başlar.

Birey kendisini iyi tanıdııkça ve mesleklere ilişkin yeni bilgi ve yaşantılar kazandıkça geleceğe yönelik meslek tercihlerini değiştirebilecektir. Bu dönemde başarılması gereken en önemli gelişim görevleri farklı yaşantılar içinde bireyin kendini tanınması ve meslekleri araştırmasıdır. Bu süreçte en önemlisi, bireyin kendi ve mesleklere ilişkin çevre hakkında bilgi düzeyi arttıkça ileride daha isabetli bir karar verebileceği anlayışı kazanabilmesidir. Bireyde bu anlayış gelişirse “araştırma” uğraşısını sürdürmeye karşı motive olacaktır (Yeşilyaprak, 2008: 219-220).

2.2.5. Meslek Seçimini Etkileyen Etmenler

Meslek seçimi karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin gelişiminde yetenekler, ilgiler, değerler, ihtiyaçlar gibi psikolojik, sosyo-ekonomik düzey ve cinsel rol algısı gibi sosyal faktörler de etkili olmaktadır (Kuzgun, 2011: 23).

2.2.5.1. Yetenek

“Yetenek, genel anlamda çeşitli alanlarda sergilenebilen performans kapasitesi anlamına gelir” (Pişkin, 2012: 45). Kuzgun ise yeteneği, herhangi bir davranışı (bilgi ve/veya beceri) öğrenebilme gücüdür. Bu güç, doğuştan sahip olunan kapasitenin çevre ile etkileşim ve eğitim sonucu işlenmiş kişinin yeni öğrenmeler için hazır hale getirilmiş kısmıdır (Kuzgun, 2011: 23).

İnsanoğlunun sahip olduğu yetenekler belki de sınırsızdır. Literatürde yetenekler çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır (Pişkin, 2012: 47). Bu yetenek sınıflandırmasından ziyade bizim için yeteneklerin meslek seçimindeki etkisi önemlidir. Meslekte başarıyı etkileyen çok çeşitli etmenlerden yetenek sadece birisidir; ancak yetenek, meslekte başarı için temel bir gerekliliktir. Bir kimse bir meslek için gerekli olan yetenek düzeyine sahip değilse, bu mesleğin mensubu bile olamayacaktır (Kuzgun, 2011: 30).

2.2.5.2. İlgi

İlgi bir faaliyetin özünden elde edilen doyum anlamına gelir. Başka bir anlatımla, bireyin bir faaliyetten haz alma ve hoşlanma derecesidir. Sevmediğimiz faaliyetlerden oluşan bir işi ömür boyu yapmak çok zordur, bu sebeple yeteneklerin yanında ilgilerin de belirlenmesi gereklidir. Çünkü ilgiler iş doyumunu doğrudan etkilemektedir. Ayrıca işten doyum sağlandığında büyük bir ihtimalle başarı da beraberinde gelecektir (Pişkin, 2012: 53). Yetenek bir çalışma alanında başarılı olmak için gereklidir, ilgi ise bir çalışma alanından doyum sağlamak için gereklidir. Bu sebeplerle kişilerin ilgilerini daha eğitim yıllarında iken tanımları onların meslek seçerken bu nitelikleri de dikkate almalarında yardımcı olabilir (Kuzgun: 2011: 44).

2.2.5.3. Meslek Değerleri

Meslek değerleri bir mesleğe girme sonucunda o mesleğin getirilerinden elde edilen doyumdur. Mesleğin kazanç durumu, sosyal güvencesi, kazandırdığı toplumsal saygınlık bu değerlere örnek gösterilebilir. Meslek değerleri, bir mesleği birey için

değerli kılan özellikler anlamına gelmektedir. Mesleklerin özelliklerine atfedilen değer bireyden bireye değişir. Bir mesleğin en cazip yanı, bir birey için o meslekten elde edilen yüksek kazanç, bir başkası için güvence, başka biri için mesleğin sahip olunan yeteneği kullanmaya olanak tanınması, diğer bir başkası için ise mesleğin toplumsal saygınlığı olabilir (Pişkin, 2012: 59).

2.2.5.4. Psikolojik Gereksinimler

İnsan davranışlarının yönünü ve seçme derecesini belirleyen psikolojik gereksinimlerin meslek faaliyetleri ile de ilgili olması ve bireylerin meslek seçimlerinde psikolojik ihtiyaçlarında etkili olması sonucunu ortaya çıkarır (Kuzgun: 2011: 54).

Hoppock (1957) meslek görevlerinin temel gereksinimlerle ilişkili olduğu görüşündedir. İnsan öncelikle en önemli gereksinimlerini giderme çabası içinde olacaktır. Örneğin aç bir insan bulabildiği herhangi bir işe girecek, temel gereksinimleri karşıladıktan sonra sıradaki daha güçlü gereksinimleri gündeme gelecek, onların doyumu için kaynak arayacaktır. Meslek kişinin gereksinimlerinin doyumuna olanak sağladığı ölçüde kişiye çekici gelecektir. Meslek doyumu kişinin gereksinimleri ile bu gereksinimleri karşılayacağını düşündüğü meslekler arasında tutarlılık ölçüsünde gerçekleşecektir (Akt. Kuzgun: 2011: 54-55).

2.2.5.5. Sosyo-Ekonomik Düzey

Her toplumda ekonomik ve eğitim düzeyleri, benimsedikleri değer sistemleri ve yaşam biçimleri birbirinden farklı olan sosyal gruplar, toplumda farklı farklı tabakaları oluştururlar. Sosyal sınıfların ayrılmasında iki temel ayrım noktası vardır, ekonomik durum ve buna bağlı olan meslektir. Meslek edinmenin yolu eğitimden, eğitimin de yolu her şeyden önce parasal olanaklara bağlıdır. Bir ülke de her ne kadar eğitim masraflarının tümü devlet tarafından karşılansa da, bir gencin uzun süre okulda kalması, çalışma hayatına atılıp üretken olmamasına yoksul bir ailenin katlanabilme olasılığı çok zayıftır. Ancak eğitime devam edebilmenin yolu eğitim için gerekli ekonomik imkanlara büyük ölçüde sahip olmasına bağlıdır (Pişkin, 2012: 65).

2.2.5.6. Aile

Çocuğun üzerinde etkili olan iki temel kaynak vardır: Bunlardan birincisi, bireyin sahip olduğu tüm özelliklerin biyolojik kaynağını oluşturan anne ve babasından aldığı kromozomlar, ikincisi ise çevresel faktörlerdir. İşte bu iki kaynak yani, kalıtım ve çevrenin etkileşimi bireyin görece durağanlık gösteren özelliklerini oluşturur. Sonuç olarak, gerek çocuğun kalıtım yolu ile doğuştan getirdiği gizil güçler gerekse bu potansiyel gücün ortaya çıkmasında etkili olan çevresel koşulların oluşmasında en fazla paya sahip kurum aile, kişiler ise anne ve babalardır (Pişkin, 2002: 245). Araştırma bulguları, çocukların eğitim ve meslek kararı verirken en fazla anne ve babalarından etkilendiklerini ortaya koymaktadır (Robberts,2002; Akt. Pişkin, 2002: 245).

Anne ve babaların çocukları üzerindeki etkileri olumlu olabildiği gibi olumsuz da olabilmektedir. Gerek kendilerini gerekse seçecekleri üst öğrenim kurumlarını ya da meslekleri yeterince tanısalar dahi çocuklar üzerinde aile baskısının olduğu gözlenen bir durumdur. Kollektivist bir kültürün egemen olduğu ülkemizde, aileler çocuklarını koruma ve kollama adına her türlü desteği verirken aynı zamanda onların kararlarına da çoğu kez müdahale etmekte ve çocuklarını kendi arzu ve değerlerini yansıtan kararlara zorlamaktadır (Pişkin, 2002: 245).

2.2.5.7. Cinsiyet

Türkiye’de yasalarda kadın ve erkeklere eşit haklar tanınmakta, eğitim programlarında cinsiyete dayalı farklılaşma yapılmamaktadır. Ama bu durum gerek okullarda gerekse de çalışma yaşamında kadın/kız ve erkek oranlarının dengeli olmadığı gerçeğini değiştirmemektedir (Kuzgun, 2011: 62). Denge sağlanmamış olsa da, eskiye göre bir kıyaslama yapıldığında ise bayanların iş yaşamındaki etkisi artmaktadır. Özellikle iş hayatında kas ve beden gücüyle yapılan işlerin azalması kadınların hemen hemen her alanda varlıklarını daha güçlü hissettirmelerine olanak vermiştir. Nitekim Batı ülkelerinde de II. Dünya Savaşı’ndan sonra günümüze kadar olan süreçte çalışan bayan sayısı %220 oranında artmıştır. Ülkemizde de son yıllarda üniversiteye giren ve herhangi bir bölüme yerleştirilen kız öğrenci sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Bilgi

toplumunda kadınların iş yaşamında egemenliğinin daha da artacağı tahmin edilmektedir (Özsoy, 2005: 115-116). Bu olumlu gelişmelerin yanında kız ve erkeğin özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Toplumlar tarafından cinsiyete göre meslek tasnifi yapılmaktadır. Bunun yanında kas ve güç gerektiren işlerde erkek baskınlığı, incelik gerektiren işlerde de bayan baskınlığı ön plandadır. Örneğin askeri işlerde erkeklerin, dikiş nakış işlerinde bayanların egemenliği ön plandadır.

Yukarıda sayılan etmenlere birçoğu daha eklenebilir. Meslek seçiminde etkili olan unsurlar görüldüğü gibi oldukça fazladır ve meslek seçimi karmaşık bir süreçtir.

2.3. SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA MESLEK KONUSU

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 02.04.2005 gün ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı amaç, içerik, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme olmak üzere dört temel öğeden oluşmaktadır. Programın yapısını beceri, kazanım, öğrenme alanları, üniteler, kavramlar, değerler, etkinlikler, Atatürkçülük konuları, ilişkilendirmeler ve değerlendirme öğeleri oluşturmaktadır (Yazıcı ve Koca, 2011: 23).

Sosyal Bilgiler ders programı genel amaçlarına baktığımızda mesleklerle ilgili:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır (MEB, 2005b: 6)

amaçları yer almaktadır. Belirtilen amaçlar bireyin meslek seçimi için oldukça önemlidir. Meslek seçimi için bireyin öncelikle kendi ilgi, istek ve yeteneklerinin farkında olması, sonra meslekleri tanınması çok önemlidir. Bu ikisinden hareketle meslek seçiminde sağlıklı kararlar verebilecektir.

Sosyal Bilgiler Programında meslek kavramının hangi düzeyde kazandırılması gerektiği aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1

Ortaokul Sosyal Bilgiler Programında Meslek Kavramı

1.	Meslek Kavramı	⊙	⊙	⊙
	Sınıf Düzeyi	5	6	7
		⊙Geliştirme	⊙Pekiştirme	

(MEB, 2005b: 86)

5.sınıf seviyesinde geliştirme düzeyinde olan meslek kavramı, 6. ve 7. sınıf seviyesinde pekiştirme düzeyine yükselmiştir.

Sosyal bilgiler programında 5., 6. ve 7. sınıflarda yer alan beceriler içinde meslek konusu “girişimcilik” becerisi içinde yer almaktadır. “Girişimcilik” becerisi içerisinde yer alan birinci madde de “Meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma” (MEB, 2005a) amacı yer almaktadır. Bu beceriye sahip olan bireyler çevresindeki meslekleri tanıyabilecek ve bu beceri meslek tercihinde öğrenciye yol gösterecektir.

Genel amaçlar, kavramlar ve beceriler dışında Sosyal Bilgiler programının yapısını oluşturan diğer bölümlere aşağıda başlıklar halinde yer verilmektedir.

2.3.1. Sosyal Bilgiler Programında Öğrenme Alanları İçinde Meslek Konuları

Sosyal Bilgiler dersi 5. sınıflarda meslek konusu “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı içinde yer almaktadır. Bu ünite ekonomiyle ilgili ünite ve konuların tipik temasıdır. “Meslekleri tanıyarak hayatımızı kolaylaştırmak için var olduklarını bilirler.” (MEB, 2005a) amacı yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıflarda meslek konusu “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı içinde yer almaktadır. Bu öğrenme alanında ekonomi kavramları ile birlikte Türk ekonomisinin günümüz ve tarihsel yapısına ve bu yapıyı değiştiren etmenlere dair bir görüş oluşturmaları beklenmektedir. “Öğrencinin meslekî tercihte bulunmasını sağlamak amacıyla meslek sahibi olmanın önemi ve meslek sahibi olmayı gerektiren nitelikler üzerinde durulacaktır.” (MEB, 2005b: 100) amacı yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıflarda meslek konusu diğer sınıf seviyelerinde olduğu gibi “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı içinde yer almaktadır. “Mesleklerden hangisini tercih edeceği konusunda öğrenci karar vererek geçici bir tercihte bulunması amaçlanmaktadır.” (MEB, 2005b: 100) ifadesi yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi programında meslek konuları 5., 6. ve 7. sınıflarda “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı içinde yer almaktadır. Meslek konusu, aşamalı olarak öğrenciye meslek seçimi konusunda bilinç kazandırmaya çalışmaktadır.

2.3.2 Sosyal Bilgiler Programında Mesleklerle İlgili Kazanımlar

Sosyal Bilgiler dersinde 5. 6. ve 7. sınıflarda; çevresinde yapılan meslekleri tespit etmek, diğer meslekleri tanımak, kendi ilgi ve yeteneklerini keşfetmek ve mesleki planlama yapmayı sağlayacak kazanımlar (Tablo2) yer almaktadır.

Tablo 2

Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Mesleklerle İlgili Kazanımlar

SINIF	ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	KAZANIM-ARA DİSİPLİN	S A A T
5*	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	3
6**	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	2
7***	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Tarih boyunca Türklerde meslek edinme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.	2
7***	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Eğitimin meslek edinme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	1

*(MEB, 2005a) **(MEB, 2005b: 19) ***(MEB, 2005b: 34)

Sosyal Bilgiler dersi kazanımları gelişimsel kuramlara paralel olarak hareket etmektedir. Öğrencinin bulunduğu yaş seviyesine uygun olarak kazanımlar belirlenmiştir. Ayrıca kazanımlar beşinci sınıftan yedinci sınıfa kadar öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun basamaklar da ilerlemektedir. Beşinci sınıfta öğrenci çevresinde yer alan meslekleri kavraması, altıncı sınıfta ilgi duyduğu mesleğin eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırması yedinci sınıfta ise planlama yapması amaçlanmaktadır.

2.3.3. Sosyal Bilgiler Programında Meslek Seçimi İle İlgili Ara Disiplinler

Sosyal Bilgiler dersi meslek konusu ilgili ara disiplinler Tablo 3’de sıralanmıştır.

Tablo 3

Ortaokul Sosyal Bilgiler Programında Mesleklerle İlgili Ara Disiplinler

Sınıf	Öğrenme Alanı / Ünite	Ders Kazanımları	Ara Disiplin	Ara Disiplin Kazanımı
5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	Kariyer bilinci geliştirme	11. Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler.
5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	Rehberlik Ve Psikolojik Danışma	6. Meslek seçimini etkileyen faktörleri açıklar.
5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	Girişimcilik	28. Yaşadığı bölge içinde ekonomik dayanışmayı fark ederler.
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Kariyer Bilinci Geliştirme	5. Farklı meslek gruplarında ihtiyaç duyulan akademik becerileri sıralar.

				10. Bazı işlerin yerine getirilebilmesi için farklı bilgi ve beceriye sahip olunması gerektiğini belirtir. 12. Kişilik özellikleri ile meslek seçimi arasındaki ilişkiyi açıklar. 19. Özel ilgileri ile ilgili bağlantılı olabilecek iş etkinliklerini tanımlar. 20. İlgi duyduğu meslekleri sıralar. 21. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, bilgi, beceri ve kişilik özelliklerini belirler
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma	6. Mesleklerin gerektirdiği ilgi ve yetenekleri tanır. 7. Değişik mesleklerin farklı becerilerle ilişkili olduğunu fark eder.

6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Girişimcilik	11. İşle ilgili fikir üretme ve araştırma becerisi edinir.
7	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	Rehberlik ve Psikolojik Danışma	13. İlgi, yetenek ve değerlerinin eğitim hayatını nasıl etkilediğini fark eder.
7	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	6. Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.	Özel eğitim	3. İlgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlamalar yapar.

Sosyal bilgiler program kazanımlarına paralel olarak ara disiplinler belirlenmiştir. Ara disiplinler ile kazanımlar daha belirgin ve açıklayıcı bir görünüm kazanmıştır. Mesleklerle ilgili kazanımların ara disiplinleri girişimcilik, kariyer bilinci geliştirme, rehberlik ve psikolojik danışma ve özel eğitim başlıkları altında yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin temelini oluşturan Sosyal Bilgiler Öğretimi Programında meslek konusu dersin genel amaçlarında, öğrenme alanlarında, ünitelerinde, kazanımlarında, becerilerinde, ara disiplinlerinde yer almaktadır. Meslek konusunun öğretim programını oluşturan unsurların içinde yer alması konunun Sosyal Bilgiler dersi için ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, deneysel işlem basamakları ve verilerin çözümlemesi üzerinde durulmuştur.

3.1 Araştırma Modeli

Araştırmada Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimine etkisinin analizinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Deneysel bir desen çerçevesinde denencelere dayalı nicel veri toplanmış ve bunların istatistiksel analizi yapılmıştır. Ayrıca tarama yöntemi ile mevcut durum analizi yapılmıştır. Araştırmanın nitel boyutu çerçevesinde doküman incelemesi ve görüşme yoluyla nitel veri toplanmış ve bu veriler analiz edilmiştir.

Nicel araştırmalar verilerin daha çok sayısal bir şekilde ifade edildiği araştırmalardır. Punch'a (2011: 58) göre, nicel veriler hem sayım hem de ölçekleme ya da her ikisinin birden kullanıldığı sayısal biçimdeki veridir.

Nicel araştırmada kullanılan deneysel yöntem, dikkatle kontrol edilmiş koşullar altında, belirli bir etkiye, harekete (girdi) karşılık nasıl bir tepkinin, davranışın (çıkıtı) meydana geleceğini saptamaya yönelmiş bir süreçtir. Araştırmacı, belirli etkileri, yolları ya da çevresel koşulları değiştirerek, ayarlayarak, kontrol ederek; objelerin, bireylerin davranışlarının nasıl etkilendiğini, değiştiğini gözler ve anlamaya çalışır. Araştırmacı, olanaklar elverdiği kadarınca olaylar arasındaki sebep sonuç ilişkilerini bulmaya çalışan bir kişidir. Bir araştırmada amaç, fonksiyonel ilişkilerden çok, sebep-sonuç ilişkilerini meydana çıkarmak ise seçilecek araştırma yöntemi, daha çok deneysel araştırma yöntemidir. Deneysel yöntemle “neden?” sorusuna cevap aranmaktadır (Kaptan, 1998: 74).

Araştırmada deneme modellerinden “**Çok Değişkenli Model**” kullanılmıştır. Çok değişkenli modellerde, birden çok bağımsız değişkenin (yöntem, yaş gibi) birlikte

etkileri denenmek istenir. Bu modellere, “**faktöryel (factorial) modeller**” de denir (Karasar, 2011: 94-95).

Şekil 1

Araştırmanın Deneysel Deseni

	Yöntem		
	A	B	C
Sınıf Düzeyi	5	— — —	— — —
	— — — 1	— — — 2	— — — 3
	— — —	— — —	— — —
	6	— — —	— — —
	— — — 4	— — — 5	— — — 6
	— — —	— — —	— — —
	7	— — —	— — —
	— — — 7	— — — 8	— — — 9
	— — —	— — —	— — —

(Karasar, 2011: 95).

Burada yöntem değişkeni ve sınıfı üç düzeyli olarak ele alınmıştır. Modelin yazılı ifadesi “**3 X 3 faktöryel model**”dir. Değişkenler birbirinden çarpı işareti ile ayrılmakta; rakamlar, her değişken türü içindeki düzey sayısını göstermektedir. Bu modelde $3 \times 3 = 9$ gözenek vardır (Karasar, 2011: 95).

Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası göstermez. Tarama modellerinde amaçların ifade edilişi genellikle, soru cümleleri ile olur. Bunlar; “ne idi?”, “nedir?”, “ne ile ilgilidir?”, ve “nelerden oluşmaktadır?” gibi daha çok var olan bir şeyi değişik boyutlarıyla açıklamaya yönelik sorulardır (Kıncal, 2010: 109).

Nitel araştırma, verilerin sayılar biçiminde olmadığı görgül araştırmadır (Punch, 2011: 6). Yıldırım ve Şimşek’e (2011: 39) göre nitel araştırma, gözlem, görüşme ve

doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamlarda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür.

Nitel araştırma kullanılan yazılı doküman ve belgelerin analizi, gerek kendi başına gerekse görüşme ve gözlemle elde edilen verilere destek amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 41). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Hangi dokümanların kullanılacağı araştırma konusu ile ilgilidir. Örneğin eğitim ile ilgili bir araştırmada, eğitim alanındaki ders kitapları, program (müfredat) yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, ders ünite ve planları, öğretmen ve öğrenci el kitapları, eğitim ile ilgili resmi belgeler veri kaynağı olarak kullanılabilir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken, araştırmacının gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan veri elde edebileceği önemli bilgi kaynaklarıdır. Doküman incelemesi, araştırmacıya, zaman ve para tasarrufu sağlama imkanı verecektir. Öte yandan diğer araştırma yöntemleri ile birlikte kullanıldığında “verinin çeşitlendirilmesi” amacına hizmet edecek ve araştırmanın geçerliğini önemli ölçüde artıracaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187-188).

Nitel araştırmada kullanılan görüşme, araştırılan konuda karşılıklı konuşma yoluyla sözel bilgi toplama tekniğidir. Görüşmeler çoğunlukla yüz yüze yapılır (Kıncal, 2010: 147). Görüşme yöntemi; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikayetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi etmede oldukça etkin bir yöntemdir (Briggs, 1986; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011: 119). Görüşme türleri kendi içinde farklı sınıflara ayrılarak incelenebilmektedir. Görüşmeye katılanların sayısına göre, bireysel ve grupça görüşme olmak üzere ikiye ayrılır. Görüşülmek istenen kişiye göre ise üçe ayrılır: önderlerle, uzmanlarla ve halk ile yapılanlar görüşmelerdir. Ayrıca görüşmeler uygulanan kuralların katılığına göre: yapılanmış, yarı yapılanmış, yapılanmamış olmak üzere üçe ayrılır (Karasar, 2011: 166-168).

Görüşme tekniğinin tüm tekniklerde olduğu gibi kuvvetli ve zayıf yönleri vardır. Bireyler arasındaki doğrudan sözlü ilişkiler görüşme tekniğini en kuvvetli ve aynı zamanda en zayıf yönünü teşkil etmektedir. Görüşme tekniğinin güçlü yönleri arasında

esnekliği, hemen hemen herkese uygulanabilirliği, geri besleme yönü, derinliğine bilgi elde edebilme ve cevaplarda bireyselliğin korunması gibi özellikler sayılabilir. Görüşme tekniğinin zayıf yanları ise: Yanlılığa açık olması, pahalı ve zaman alıcı olması ve yeterli sayıda kaynak kişiyle görüşmenin zor olmasıdır (Karasar, 2011: 175).

Nitel ve nicel araştırmalar genel anlamda, insanların çevresini değişik yönleriyle anlamasını, anlamlandırmasını ve daha iyi uyum sağlamasını amaçlamaktadır. Her iki araştırma da insana ve insanlığa değişik yönlerden katkı sağlama yollarını aratmakta ve bu yolda çalışmaktadır. Nitekim varlık ve olayların farklılığı, insanların değişken nitelikler göstermesi, farklı araştırma yollarını da zorunlu hale getirmektedir. Bu nedenle bu iki araştırma yaklaşımını bütünleştirme, birbirinin eksik ve eleştirilen yönlerinin tamamlama anlayışı içerisinde entegrasyon yaklaşımı benimsemek daha uygun bir yaklaşımdır (Bryman,2007; Sale, Lohfeld & Brazil, 2002; Akt. Kıncal, 2010: 75)

3.2 Çalışma Grubu

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrenciler, Sosyal Bilgiler programı, ders ve öğrenci çalışma kitapları ve görüşmeye katılan öğrenciler hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.2.1. Araştırmaya Katılan Öğrenciler

Araştırmanın çalışma grubunu, Antalya ilinin Serik ilçesi Yukarıkocayatak Beldesi'nde bulunan Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu 5., 6. ve 7. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışma grubunun seçilmesinde, araştırmacının Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulunda görev yapıyor olması, okul idaresinden izin alınması konusunda herhangi bir sorunla karşılaşma durumunun bulunmaması etkili olmuştur.

Belirtilen sınıflardaki toplam 233 öğrenciden derslere devamsızlığı bulunan, okul değiştiren, etkinliklere katılmayan, formları doldurmayan öğrenciler deney grubundan çıkarılmış ve kalan 200 öğrenci ile çalışma yapılmıştır.

Tablo 4

Araştırmaya Katılan Öğrenci Sayısı

Etkinlik	5. Sınıflar	6. Sınıflar	7.Sınıflar	Toplam
	5/A Sınıfı	6/A Sınıfı	7/A Sınıfı	
Drama	22	23	25	70
	5/B Sınıfı	6/B Sınıfı	7/B Sınıfı	
Film/Video	21	26	22	69
	5/C Sınıfı	6/C Sınıfı	7/C Sınıfı	
Kaynak Kişi	17	22	22	61
Sınıf Toplam	60	71	69	
Genel Toplam				200

Araştırmaya toplam iki yüz öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 5

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Etkinlik	5. Sınıflar	6. Sınıflar	7.Sınıflar	Toplam
	5/A Sınıfı	6/A Sınıfı	7/A Sınıfı	
Drama				
	12E / 10K	14E / 9K	15E / 10K	41E / 29K
	5/B Sınıfı	6/B Sınıfı	7/B Sınıfı	
Film				
	11E / 10K	14E / 12K	10E / 12K	35E / 34K
	5/C Sınıfı	6/C Sınıfı	7/C Sınıfı	
Kaynak kişi				
	5E /12K	8E / 14K	11E / 11K	24E / 37K
Sınıf Toplam				
	28E / 32K	36E / 35K	36E / 33K	
				100E / 100K
Genel Toplam				200

E= Erkek Öğrenci Sayısı

K=Kız Öğrenci Sayısı

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel toplamında kız ve erkek öğrenci sayısı eşittir. Sınıf seviyelerinde ise beşinci sınıflarda 28 erkek, 32 kız; altıncı sınıflarda 36 erkek 35 kız; yedinci sınıflarda 36 erkek, 33 kız bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve baba meslek dağılımları, eğitim durumları ile ilgili bilgiler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 6

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anne Meslek Dağılımları

	İşçi	Memur	Ev Hanımı	Çiftçi	Diğer
5. Sınıflar	8	2	21	24	5
6. Sınıflar	8		22	39	2
7. Sınıflar	8	1	24	33	3
Toplam	24	3	67	96	10

Öğrencilerin annelerinin büyük bir kısmı bölgenin şartları gereği çiftçilik ile uğraşmaktadır.

Tablo 7

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Meslek Dağılımları

	İşçi	Memur	Çiftçi	Diğer
5. Sınıflar	11	1	39	9
6. Sınıflar	6	3	53	9
7. Sınıflar	10	4	43	12
Toplam	27	8	135	30

Öğrencilerin annelerinde olduğu gibi babalarının da büyük bir kısmı bölgenin şartları gereği çiftçilik ile uğraşmaktadır.

Tablo 8

Araştırmaya katılan Öğrencilerin Anne Eğitim Durumu

	Okur-Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
5. Sınıflar	4	41	9	3	3
6. Sınıflar	8	48	11	4	0
7. Sınıflar	3	47	12	5	2
Toplam	15	136	32	12	5

Öğrencilerin annelerinin büyük bir kısmı ilkokul mezunudur. Ortaokul mezunu ikinci sırada gelmektedir.

Tablo 9

Araştırmaya katılan Öğrencilerin Baba Eğitim Durumu

	Okur-Yazar Değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
5. Sınıflar	0	34	14	9	3
6. Sınıflar	1	42	16	12	0
7. Sınıflar	1	39	14	9	6
Toplam	2	115	44	30	9

Öğrencilerin babalarının büyük bir kısmı ilkokul mezunudur. Ortaokul ve lise mezunları da büyük oranda bulunmaktadır.

Öğrencilerin ekonomik durumları, bilgi formunda bölüm olarak yer almaktadır. Öğrencilerin ailelerinin büyük bir kısmının tarımla uğraşması sebebiyle gelirleri net olarak belli olmamaktadır. Ayrıca bilgi formunun uygulanması sırasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun bu konuda bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple toplanan veriler güvenilir olmadığı için çalışmaya eklenmemiştir.

3.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Ders Kitapları ve Öğrenci Çalışma Kitapları

Araştırma nitel bölümünde; Sosyal Bilgiler Dersi 5., 6. ve 7. Sınıflar Öğretim Programı incelenmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler ders ve öğrenci kitaplarında örneklem olarak 5. sınıflarda MEB Devlet Kitapları ve Pasifik Yayınları; 6. sınıflarda Altın Kitaplar ve MEB Devlet Kitapları, 7. sınıflarda Anıttepe Yayıncılık ve MEB Devlet Kitapları, yayınevlerine ait kitaplar incelenmiştir.

3.2.3. Görüşmeye Katılan Öğrenciler

Görüşme; etkinliklerde önce genetik mühendisliğini seçen sonra karar değiştiren on altı öğrenciyle (Öğr2, Öğr4, Öğr8, Öğr17, Öğr62, Öğr65, Öğr66, Öğr69, Öğr75, Öğr76, Öğr77, Öğr78, Öğr79, Öğr80, Öğr81, Öğr83) yapılmıştır.

3.3 Verilerin Toplanması

3.3.1 Veri Toplama Aracı

Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak: “Mesleğim ve Çevremdeki Meslekler” (2 madde), “Kişisel Bilgi Formu” (10 madde), “Mesleğim” (1 madde), formları kullanılmıştır. Araştırmanın nitel veri toplama aracı olarak “Görüşme Formu” kullanılmıştır.

3.3.1.1. Mesleğim ve Çevremdeki Meslekler Formu

Etkinlik öncesinde öğrencilerden “Mesleğim ve Çevremdeki Meslekler” formunu doldurmaları istenmiştir. Formda meslek tercihi için üç seçenek ve açık uçlu olarak çevrelerinde yer alan görüp-bildikleri meslekleri yazmaları istenmiştir. Bu form ile öğrencilerin meslek bilgisi ve mesleki yönelimleri tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu formda üç meslek tercihi arasında yazılan birinci tercihler ön test olarak kabul edilmiş ve etkinlik sonrası meslek değişimlerinde ilk tercihleri esas alınmıştır.

Etkinlikleri yapılacak meslekler, ön test sonucunda öğrencilerin tercih ettikleri ve bildikleri meslekler dışında seçilmiştir. Bu şekilde öğrencilerin etkinlikler sonrasında bu mesleklere yönelimleri tespit edilmesi amaçlanmıştır.

3.3.1.2.Kişisel Bilgi Formu

Etkinlik öncesinde ayrıca öğrencilere araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”nu doldurmaları istenmiştir. “Kişisel Bilgi Formu”nda öğrenciler ve aileleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Anne-baba eğitim durumu, anne-baba ve kardeşlerin mesleği, aylık gelirleri şıklarda seçmeli olarak yer almıştır. Bu veriler istatistiki olarak değerlendirilmiştir. Bu formda yer alan öğrencilerin meslekleri tanımlarında ve meslek tercihlerinde etkili olan unsurlar açık uçlu olarak sorulmuştur. Bu şekilde “Tarama Tekniği” kullanılmıştır.

3.3.1.3.Mesleğim Formu

Etkinliklerin etkililiğini ölçmek için “Mesleğim” formunu etkinlik sonrasında öğrencilerden doldurmaları istenmiştir. “Mesleğim” formu öğrencinin kişisel bilgileri ve bir adet boşluğun bulunduğu meslek tercihindan oluşmaktadır.

“Mesleğim” formunu etkinlik sonrasında ve etkinliklerin kalıcılığını ölçmek amacıyla etkinliklerin uygulanmasından bir ay sonra öğrencilerden tekrar doldurmaları istenmiştir.

3.3.1.4.Görüşme Formu

Görüşme Formu ile öğrencilere etkinlik sonrasında genetik mühendisliğini seçme sebeplerini ve hangi sebeplerle etkinlikten bir ay sonra bu tercihlerini değiştirdikleri sorulmuştur.

3.3.2.Ölçme Aracının Geçerlilik ve Güvenirliliği

Araştırmada “Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Mesleklerle İlgili Yapılan Etkinliklerin Öğrencilerin Meslek Seçimine Etkisinin Analizi” amaçlanmıştır. Öğrencilerin meslek tercihlerindeki değişikliğin, etkinliklerin başarısını belirleyeceği için öğrencilere meslek tercihlerinin yer aldığı formu doldurmaları istenmiştir. Ölçme aracı olarak kullanılan meslek tercihleri formu doğrudan öğrenci meslek tercihlerini verdiği için deneysel herhangi bir geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmamıştır. Ölçme aracının geçerlilik ve güvenirlik kazanması için öğrencilerin form doldurması sırasında hiçbir tesir altında kalmadan ve kendi görüşüne göre formları doldurması sağlanmıştır.

3.4. Deneysel İşlem Basamakları

Uygulama öncesinde tüm öğrencilere gelecekte olmak istedikleri üç mesleği ve çevrelerinde gördükleri-bildikleri meslekleri yazacağı form dağıtılmıştır. Bu uygulama ile öğrencilerin meslek yönelimleri ve bildikleri meslekler tespit edilmiştir.

Tablo 10

Etkinlikler Öncesi Sınıf Bazında Öğrencilerin Meslek Tercih Dağılımı

	Meslekler	5. Sınıf	6. SINIF	7. SINIF	TOPLAM
1	Öğretmen	48	59	67	174
2	Doktor	25	34	22	81
3	Polis	26	23	24	73
4	Hemşire	14	19	18	51
5	Mühendis	5	12	26	43
6	Avukat	14	15	4	33
7	Futbolcu	3	8	8	19
8	Pilot	1	9	6	16
9	Şoför	5	4	3	12
10	Jandarma	4	3	4	11
11	Mimar			7	7
12	Eczacı	2	3	2	7

13	Savcı	2	3	1	6
14	Turizm	4		1	5
15	İtfaiye personeli	3		2	5
16	Tamirci	2		3	5
17	Veteriner	2		2	4
18	Psikolog	3		1	4
19	Galerici	3			3
20	Ressam	1		2	3
21	Sunucu	2		1	3
22	Aşçı		2		2
23	Şair	1		1	2
24	Astronot	2			2
25	Sanatçı			2	2
26	Tasarımcı			2	2
27	Oyuncu	3		2	2
28	Yönetmen	2			2
29	Bilim adamı			2	2
30	Yarışçı	1			1
31	Çoban	1			1
32	Çiftçi	1	1	1	1
33	Ormancı	1			1
34	Zabıta	1			1
35	Bankacı	1			1
36	Muhasebeci	1			1
37	Karateci	1			1
38	Terzi	1			1
39	Sanatçı	1			1
40	Sanayi işleri	1			1
41	Müfettiş	1			1
42	Yazar	1			1
43	Denizci		1		1
44	İmam		1		1
45	Bakkal		1		1
46	Pastaneci		1		1
47	Berber		1		1

48	Tekstil	1	1
49	Vali	1	1
50	Tercüman	1	1
51	Bankacı	1	1
52	Kaptan	1	1
53	İşadamı	1	1
54	Sekreter	1	1
55	Hostes	1	1
56	Kuaför	1	1
57	Subay	2	2
58	Aşçı	1	1
59	Memur	1	1

Tüm sınıf düzeylerinde meslek tercihleri belirli meslekler üzerinde yoğunlaşmıştır. Genel itibariyle öğrenciler; öğretmen, polis, doktor, hemşire, mühendis, avukat olmak istemektedirler.

Tablo 11

Etkinlikler Öncesi Sınıf Bazında Öğrencilerin Çevrelerinde Yer Alan ve Bildikleri Meslekler

Meslekler	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	Toplam
Öğretmen	60	63	72	195
Doktor	54	74	59	187
Polis	47	47	45	139
Çiftçi	42	36	61	139
Mühendis	27	20	79	116
Hemşire	25	43	34	102
Avukat	21	21	24	66
Şoför	24	7	30	61
Bakka, kırtasiye	24	10	19	53
Jandarma	20	16	12	48
Kuaför	21	11	14	46
Çöpçü	14	14	15	43

Aşçı	4	15	19	38
Hakim	12	11	14	37
Pilot	8	14	15	37
İşçi	18	9	10	37
Eczacı	12	4	15	31
Futbolcu	9	5	14	28
Terzi	8	1	15	24
Mimar	5	2	15	22

Tablo11'e ilave olarak; okul genelinde 20 kişiden az bilinen meslekler: fırıncı, spiker, turizm çalışanı, kaymakam, şarkıcı, tamirci, itfaiye personeli, psikolog, dişçi, veteriner, imam, ressam, memur, elektrikçi, pazarlamacı, güvenlik, bekçi, temizlikçi, hizmetli, çoban, besici, savcıdır.

Okul genelinde 10 kişiden az bilinen meslekler: hostes, arıcı, yönetmen, zabıta, tatlıcı-pastaneci, teknisyen, pompacı, pizzacı, tasarımcı, menajer, ormancı, balıkçı, reklamcı, garson, çömlekçi, pazarcı, marangoz, demirci, kuyumcu, camcı, ayakkabıcı, kaptan, gazeteci, yazar, şair, dalgıç, müfettiş, tiyatrocı, oyuncu, profesör, sütçü, gelinlikçi, bilim adamı, kasap, galerici, tercüman, banka personeli, astronot, muhasebeci, oto yıkama, camcı, garson, hamal, turist rehberi, bilim adamı, kaptan, hakem, kapıcı, fotoğrafçı, emlakçı, paylaço, lastikçi, antranör, gözlükçü, saatçi, mermerci, tabutçu, kasiyer, barmen, harfiyatçı, kalıpçı, kapıcı, anahtarcı, bilgisayarıcı, tüfekçi, çaycı, postacı, kurye, demirci, değirmenci, sahil güvenlik, çömlekçi, muhabir, dedektif, simitçi, dondurmacı ve matbaacıdır.

Meslek tercihlerinde olduğu gibi tanıdıkları ve seçtikleri meslekler arasında paralellik görünmektedir. Sadece meslek tercihleri tablosundan farklı olarak çevremdeki mesleklerde çiftçi yüksek puanda yer almaktadır.

Tablo 10 ve Tablo 11'deki verilerle öğrencilerin mevcut meslek eğilimlerini tespit etmek ve bu verilerden hareketle etkinlik mesleklerini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrenciler 2012 - 2013 eğitim öğretim yılında eğitim gören araştırmaya katılmak isteyen tüm 5., 6. ve 7. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerden;

- a- A şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerine genetik mühendisliği drama etkinliği,
- b- B şubesinde yer alan 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerine diyetisyenlik mesleği film etkinliği,
- c- C şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerine kimya mühendisliği mesleği kaynak kişi uygulaması yapılmıştır.

3.4.1. Drama Etkinliği

2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşım öğrenciyi merkeze almaktadır. Öğrencinin ders etkinliklerine katıldığı, merkezde yer aldığı yöntemlerden biri de dramadır.

Drama, Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğünde İtalyanca drama, Fransızca drame olduğu belirtilen drama kelimesi için, sahnede oynanmak için yazılmış oyun; acıklı olayları, bazen güldürücü yönlerini de katarak konu alan sahne oyunu türü; tiyatro edebiyatı; (mecazi anlamda) acıklı olay şeklinde tanımlanmıştır. Oxford Sözlüğü'nde, bir sahne oyunu, dramatik sanat; Redhouse Sözlüğü'nde ise bir sahne oyununda olduğu gibi geçen hayat olayları olarak tanımlanır (Bozdoğan, 2006: 25).

Araştırma kapsamında "Drama" etkinliği A şubelerinde yer alan her sınıf düzeyindeki öğrencilere farklı saatlerde uygulanmıştır. Etkinlikler 15-19 Nisan 2013 tarihleri arasında yapılmıştır. Drama planı çerçevesinde etkinlik 2 ders saati olarak uygulanmıştır.

3.4.1.1 Drama Etkinliği için Mesleğin Belirlenmesi ve Drama Planının Oluşturulması

Drama etkinliği yapılacak mesleğinin seçilmesinde; öğrencilerin ön test ve çevrelerinde yer alan meslek sorularına verdikleri mesleklerin dışında seçilmesi, mesleğin geleceğin meslekleri arasında olması, mesleğin drama etkinliğinin başarıyla sonuçlanması için öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak mesleklerden birisi olması ilkeleri gözetilerek belirlenmiştir. Genetik Mühendisliği mesleği geleceği

meslekleri olarak belirtilen birçok listede yer alması (Özsoy, 2005: 130; [http3](#); [http4](#)), mesleğin yaratıcı drama yapılmasına uygun olması gibi faktörler mesleğinin seçilmesinde etkili olmuştur. Ayrıca drama yönteminin etkisi genel olarak kabul görmektedir. Bu araştırmayla Genetik Mühendisliği gibi sıra dışı bir meslekteki etkisi ortaya konulmak istenmiştir.

Meslek belirlendikten sonra drama planı oluşturulmaya başlanmıştır. Araştırmamızdan daha önce tek bir mesleğin tanıtımı amacıyla drama planı bulunmadığı için “Drama Planı” (Ek:5) drama ilkeleri çerçevesinde araştırmacı ve araştırma yapılan okul rehber öğretmeni ile birlikte hazırlanmıştır.

Drama etkinliğinin ön değerlendirmesini yapmak ve öğrencilerin ilgisinin ön tespitini yapmak için meslek tanıtımı önce deney grubunda yer almayan 8. sınıf öğrencilerine yapılmıştır. Bu ön tanıtımda olumlu sonuçlar alınması, öğrencilerin meslekten etkilenmesi sebebiyle deney grubu öğrencilerine meslek tanıtım etkinliği yapılmıştır.

“Drama” Etkinliğinin İçin İlkeler:

- a- Drama programı araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Programın uygulanmasında araştırmacı grup lideri olarak yer alacaktır. Grup lideri (araştırmacı) programın yürütülmesinde temel sorumludur. Ayrıca davranışlarıyla öğrencilere örnek olmalıdır.
- b- Dramanın uygulanmasında dramanın temel ilkeleri esas alınarak tüm öğrencilerin etkin katılabileceği bir ortam oluşturulmalıdır. Belirli öğrencilerin grubun merkezinde yer alması ve diğer öğrencileri yönetmesine izin verilmemelidir. Birlikte hareket etmenin önemi vurgulanmalıdır.
- c- Programın uygulanması sırasında her öğrencinin düşüncesini rahat bir biçimde dile getireceği bir ortam oluşturulmalıdır. Saygı ve hoşgöründen hiçbir koşulda taviz verilmemelidir.
- d- Drama yapısına uygun olarak öğrencilerin hem eğlenmesi hem de konu ile ilgili bilgileri öğrenmesi hedeflenmelidir.

- e- Tanıtımı yapılan mesleğin çalışma koşulları, uygulanması, gelecekteki durumu, iş imkanları, mesleğe giriş koşulları etkinlik sırasında öğrencilere kazandırılmalıdır.
- f- Grup çalışması yapıldıktan sonra öğrencilerin diğer grupların çalışmalarını dinlemeleri ve izlemeleri için öğrencilere gerekli uyarılar yapılmalıdır.
- g- Çalışmaların bitiminde tüm öğrencilerin birbirini görebileceği bir şekilde oturtularak grup lideri yöneticiliğinde değerlendirme yapılır. Etkinlik ve mesleğin özellikleri hakkında tüm öğrenciler görüşlerini dile getirirler (Bozgeyikli, 2005: 46).

3.4.2. Film Etkinliği

Film, “Öğretimi verimli ve ilginç yapmaya yarayan görsel ve işitsel eğitim araçlarından biri” (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976: 100) olarak tanımlanmaktadır. Görme ve işitme duyusunun toplam olarak %88 oranında bireylerin öğrenmelerine ve eğitim-öğretim sürecine etkisi bulunmaktadır. Filmler hem işitme hem de görme duyusuna hitap etmeleri sebebiyle öğrenilenlerin daha etkili ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Bu yüzden filmlerin eğitim ve öğretim sürecinde kullanımı önemlidir

Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılacak film olarak, arşiv filmi, belgesel film, çizgi film, haber film, kurmaca film, öğretici ve teknik film, öğretmen veya öğrenciler tarafından filme alınmış herhangi bir görüntü dahil edilebilir (Öztaş, 2009: 343).

Ulaşmak istediğimiz amaçları verebilmek için kullanacağımız filmin her zaman tamamını göstermek gerekmez. Zaman problemi de olabileceğinden filmin ilgili kısımları gösterilebilir. Bu uygulama öğretmenin ilgili filmi önceden seyretmesi ve seyredilecek bölümlerin tespitini yapmasını gerektirmektedir. Gösterilecek bölüm ne kadar kısa tutulursa öğrencilerin derse ve etkinliğe aktif katılım süreleri o kadar arttırılabilir (Öztaş, 2007: 147).

3.4.2.1. Film Etkinliği için Mesleğin Belirlenmesi ve Videoların Seçilmesi

Film etkinliği yapılacak mesleğinin seçilmesinde; öğrencilerin ön test ve çevrelerinde yer alan meslek sorularına verdikleri cevaplardaki mesleklerin dışında seçilmesi, mesleğin geleceğin meslekleri arasında olması, mesleğin film etkinliğinin başarıyla sonuçlanması için film etkinliği ilkeleri gözetilerek belirlenmiştir. Diyetisyenlik mesleği geleceğin meslekleri arasında yer alması (http3; http4), mesleği tanıtıcı filmlerinin olması gibi faktörler mesleğin seçilmesinde etkili olmuştur. Meslek belirlendikten sonra “film izleme etkinliği” planı oluşturulmuştur.

Gösterimi Yapılacak Videoların Seçilmesi:

Öğrencilerin ilgisini çekmek amacıyla bir gıda firmasına ait reklamda yer alan obezite bir çocuğun hızlıca yemek yediği bir filmin (http5) ilk 15 saniyelik bölümü gösterime hazırlandı.

İlgi çekmek amaçlı kısa gösterimden sonra iki dakika süren “Geleceğin Ciddi Hastalığı Obezite” haberi (http6) gösterime hazırlandı. Bu haberin ardından ğrencilere “Geleceğin Türkiye’inde hangi mesleği yapmamız hem insanlara faydalı olmamızı hem de iş bulmakta sıkıntı yaşamamızı sağlar?” sorusu yöneltir.

Soru-cevap etkinliğinden sonra başka bir haberlerde yer alan üç dakika elli saniye süren “Diyetisyenlik” mesleği ile ilgili film (http7) gösterime hazırlandı.

Bu haberin ardından mesleğin özelliklerini ve çalışma koşullarını öğrencilerin daha iyi anlayabilmeleri için sırayla: Ankara Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü Tanıtım Filminin (http8) bir dakika elli saniye süren ilk bölümü; Diyetisyen Selahattin Dönmez’ in bir televizyon kanalına katıldığı ve “Hızlı Kilo Vermenin Yolları-İpuçları” adlı filminden belirlenmiş kısa görüntüler (http9) ardından bir yine bir televizyon programında yer alan Diyetisyen İpek Ağaca’ nın ramazanda nasıl beslenmeliyiz filminden (http10) kısa görüntüler gösterime hazırlandı.

Meslek tanıtımının ön değerlendirmesini yapmak ve öğrencilerin ilgisinin ön tespitini yapmak için meslek tanıtımı önce deney grubunda yer almayan 8. Sınıf öğrencilerine yapılmıştır. Bu ön tanıtımda olumlu sonuçlar alınması, öğrencilerin meslekten etkilenmesi sebebiyle deney grubu öğrencilerine mesleğin tanıtımı yapılmıştır.

Uygulaması:

“Film” etkinliği B şubelerinde yer alan her sınıf düzeyindeki öğrencilere farklı saatlerde uygulanmıştır. Etkinlikler 15-19 Nisan 2013 tarihleri arasında yapılmıştır. Etkinlik planı çerçevesinde etkinlik 2 ders saati olarak uygulanmıştır. Bir ders saatinde etkinlik yapılmıştır. İkinci ders saatinde ise izledikleri görüntüleri ve meslek hakkındaki bilgilerin yer aldığı “Etkinlik Çalışma Kağıdı” uygulanmıştır. Tüm bu süreçlerin sonunda öğrencilerle soru-cevap olarak hem mesleğin özellikleri hem de etkinlik değerlendirilmiştir.

3.4.3. Kaynak Kişi Etkinliği

Kaynak kişi, TDK sözlüğünde, “sağlam, güvenilir, doğru bilgiler edinilen kimse”(http11) anlamında kullanılmaktadır. Meslek tanıtımında kaynak kişi ise, meslek hakkında sağlam, güvenilir, doğru bilgiler veren; mesleğin faaliyetlerinin yürütülmesine ilgi duymuş, meslekte çalışmış veya çalışmaya devam eden kişi olarak tanımlanabilir.

Öğrencilerin ilgilendikleri okulların yöneticileri veya mezunları ile çeşitli mesleklerden uygun kişiler okula davet edilerek kendilerinden okullarını veya mesleklerini tanıtmaları istenebilir. Böyle bir konuşma için geniş bir salon tahsis edilebilir, ancak kalabalık ortamlarda öğrencilerin bazıları soru sormaktan ve düşüncelerini açıklamaktan çekinebilecektir. Bu tür toplantıların sınıf ortamında yapılması konuşmacı ile öğrenciler arasında etkileşimi sağlamak bakımından daha faydalı olur (Kuzgun, 1999: 145).

3.4.3.1 Kaynak Kişi Etkinliği için Mesleğin Belirlenmesi ve Uygulamanın Oluşturulması

Kaynak Kişinin ve Mesleğin Belirlenmesi: Mesleğin belirlenmesi aşamasında birçok meslek çalışanı ile görüşmeler yapılmıştır. Kaynak kişi etkinliği yapılacak mesleğin geleceğin meslekleri arasında olmasına özen gösterilmiştir. Yalnız birçok gelecek mesleklerini yapan kişilerin nadir olarak bulunması ve bu kişilerin sınıf ortamına getirilmesinin zorlukları ile karşılaşmıştır. Bir diğer önemli sorun, görüşme yapılan birçok meslek sahibi kişi mesleklerini sevmemektedir. Bu kişilerin sayısı toplumumuzda oldukça fazladır. Mesleğini sevmeyen insanların sınıf ortamına getirilmesi fayda yerine öğrenciler üzerinde olumsuzluğa sebep olacaktır. Bu sebeple etkinlikte günümüzde yer alan ve gelecekte de önemini yitirmeyecek ve mesleğini seven kişilerin meslek tanıtımı yapılması amaçlanmıştır. Meslek tanıtımı yapacak kişinin pedagoji bilgisinin olması meslek tanıtımı işini daha da etkili hale getirecektir.

Bu sebeple kimya mühendisliği mesleği seçilmiştir. Bu mesleğin seçilmesinde kimya mühendisliğinin geleceğin meslekleri arasında gösterilmesi ve bu meslek tanıtımı için kimya alanında çalışmalarda bulunmuş, kimya çalışmalarına ilgisini devam ettiren, mesleğini severek yapan ve öğretim aşamasında bilgi ve tecrübesi bulunan Gebiz Lisesi Kimya Öğretmenliği yapan Aynur YAVUZ'un meslek tanıtımını yapmaya gönüllü olması etkili olmuştur.

Meslek tanıtımının ön değerlendirmesini yapmak ve öğrencilerin ilgisinin ön tespitini yapmak için meslek tanıtımı önce deney grubunda yer almayan 8. Sınıf öğrencilerine yapılmıştır. Bu ön tanıtımda olumlu sonuçlar alınması, öğrencilerin meslekten etkilenmesi sebebiyle deney grubu öğrencilerine mesleğin tanıtımı yapılmıştır.

Kaynak Kişi Meslek Tanıtımı İçin İlkeler:

1. Meslek tanıtımının yapılacağı sınıfa meslekle ilgili gelebilecek materyaller getirilmiştir. Getirilemeyen materyaller ve çalışma ortamına ait görseller sunum olarak projeksiyondan gösterilmiştir.

2. Meslek tanıtımı yapacak kaynak kişi çalışma ortamında yer alan kıyafetlere uygun giyinmiştir.

“Kaynak Kişi” etkinliği C şubelerinde yer alan her sınıf düzeyindeki öğrencilere farklı saatlerde uygulanmıştır. Etkinlikler 22 Nisan 2013 tarihinde yapılmıştır. Etkinlik planı çerçevesinde etkinlik 1 ders saati olarak uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada öğrencilerden toplanan birinci veri “mesleki tercih değişim puanları” ve “meslek seçimi ve meslekleri tanımada etkili unsur değişim puanları” ile ilgilidir. Bu veri elde edilirken öğrencilere etkinliklerden önce- etkinliklerden sonra ve etkinliklerden bir ay sonra yaptıkları tercihlerin dağılımı aynı sınıf ve etkinlik grupları esas alınarak veriler analiz edilmiştir. İstatistik işlemler SPSS 18.0 programı ve Excel paket veri programı ile yapılmıştır. Verilerin anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla tablolar hazırlanmış ve tablolardaki veriler yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formundan elde edilen verilerin veri dökümü yapılmıştır.

Sosyal Bilgiler Programı ve Sosyal Bilgiler ders ve öğrenci çalışma kitapları, Sosyal Bilgiler alanında çalışmakta olan öğretmen ve öğretim üyelerinin görüşleri alınarak çözümlenmiştir.

Bu bölümde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu çerçevede araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verileri toplama teknikleri ve verilerin analizi bölümleri ele alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın nitel çerçevesinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programında, ders ve öğrenci kitaplarında meslek konusunun ele alınma şeklinin nasıl olduğu ve ne tür etkinliklerin yer aldığı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın nicel yöntemini desteklemek için görüşme tekniğinden de yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda; Ortaokul öğrencilerinin meslek tercihinde ve meslekleri tanımlarında etkili olan unsurların taraması yapılmıştır. Ayrıca deneysel yöntem modeli ile Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimine etkisinin analizinin yapılması amaçlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

1) 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ve 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programına uygun yazılan öğrenci çalışma kitaplarında Mesleklerle ilgili ne tür etkinlikler vardır?

Bu bölümde “Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programında” ve Sosyal Bilgiler dersinde (5., 6. ve 7. sınıflar) kullanılmak üzere hazırlanmış öğrenci çalışma kitaplarında meslek konusunda ne tür etkinlikler olduğu konusu araştırılacaktır.

4.1.1. 2005 Sosyal Bilgiler Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler

Bu bölümde Sosyal Bilgiler 5., 6. ve 7. sınıf Öğretim Programında yer alan etkinlikler incelenmiştir.

4.1.1.1. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler

5.sınıf öğretim programında “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı “Ürettiklerimiz” ünitesi “Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.” kazanımı ile ilgili etkinlikler yer almaktadır.

“*Meslek Bulmacası*” etkinliği, etkinlikte 14 mesleğe ait sorular yer almaktadır. Sorulara cevap olacak mesleklerin bulmacadaki yerlerini bularak çerçeve içine alınması istenmektedir. Bulmacada yer alan 14 sorudan bir kaçı aşağıda örnek verilmiştir.

1. Tarlada ürün yetiştiren kimdir?
 2. Uçağı kim kullanır?
 3. Mahkemede davalıyı veya davacıyı savunan kimdir?
 4. Erkeklerin saçlarını kim keser?
 5. Emniyet Teşkilatında çalışan, güvenliğimizden sorumlu memur kimdir?
- (MEB, 2005a)...

Bulmaca etkinliğiyle mesleğin anlatılan özelliklerinden hareket ederek mesleğin tahmin edilmesi istenmektedir.

4.1.1.2. Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler

Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programında; “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı, “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde, “İlgi duyduğu mesleklerin eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.” kazanımı ile ilgili etkinlikler yer almaktadır. Bu bölümde “Nitelikli İnsan Gücü”, “İlgilerimiz”, “Mesleğimi Seçerken” isimli üç etkinlik bulunmaktadır (MEB, 2005b: 263-274). Birinci etkinlik için süre 40+40 dakika, diğer iki etkinlik için sadece 40 dakikadır. Etkinliklerde materyal olarak, birinci etkinlikte gazete iş ilanı, iki ve üçüncü etkinlikte ise etkinliklerin yer aldığı form ve listelerin çıktısı gereklidir.

“*Nitelikli İnsan Gücü*” etkinliği,

Etkinlikte, derse gelmeden önce öğrencilerden gazetelerden iş ilanlarını kesip getirmeleri istenmektedir. Etkinliğin ekinde yer alan iş ilanlarının öğrencilere dağıtılmasına ve kendi getirdikleri ile kıyaslanması istenmektedir. Süreç dahilindeki sorular, iş ilanları ve meslek nitelikleri ile ilgilidir. Gazete iş ilanlarının bitiminde ilanlara yönelik 18 soru yer almaktadır. Bu sorular açık uçlu olarak sorulmuştur.

2-Kadın ve erkeklere yönelik özel şartlar var mı? Varsa neden bu şartı koyuyor olabilirler?...

4-Neden yaş sınırı koyuyor olabilirler?...

7-Hiçbir vasfı olmayan kişileri arayan firmalar var mı?

8-Bu özelliklere bakarak bizimde iyi bir meslek sahibi olabilmemiz için hangi özelliklere sahip olmamız gerekiyor (MEB, 2005b: 267)...

Benzeri sorular yer almaktadır. Etkinliğin son bölümde yer alan tablo ile mesleklerin özellikleri hakkında sütunlar yer almaktadır.

ELEMAN	ÖĞRENİM	ÖZELLİKLER	DENEYİM	MAAŞ
Üst düzey yönetici	Üniversite (İlgi alanına göre)	İngilizce	3 yıl	
Satış elemanı	Lise mezunu	Fransızca	5 yıl	
Şoför	Meslek lisesi mezunu	Rusça	Deneyim gerekmiyor	
Şantiye şefi	İlköğretim mezunu	Dil gerekmiyor		

(MEB, 2005b: 269)

Yukarıda tablonun bir kısmı verilmiştir. Tablo çaycı, müdür, müfettiş, muhasebeci meslekleri satırları ile devam etmektedir. Mesleklerin yazılmayan özelliklerinin ilgili sütunlara yazılması istenmektedir.

“İlgilerimiz” etkinliği,

İnsanların yapmaktan hoşlanacağı etkinliklerin dört gruba ayrıldığı esasına göre hazırlanmıştır. Bu dört grup: kavram, veri, insan ve nesnedir. Bu amaçla; kavram, veri, insan, nesne anketi kullanılmıştır. Ankette dört grup için sorular yer almaktadır. Soruların karşısında “hoşlanırım” “hoşlanmam” seçenekleri bulunmaktadır. Her soru grubun bitiminde yer alan toplam satırına seçilen hoşlanırım ve hoşlanmam seçeneklerinin toplamı yazılmalıdır. Anketin sonunda ise en çok puana ve ikinci en yüksek puana ulaşan alanın yazılacağı satırlar yer almaktadır. Etkinliğin son bölümünde “fikir, insan, nesne ve veri sınıflandırmasına yönelik meslekler” bölümü yer almaktadır. Bu bölümde temelinde kavramın, insanın, nesnenin, verinin olduğu meslekler ile ilgili kutucuklar ve bu kutucuklarda ilgili meslekler yer almaktadır (MEB, 2005b: 270-272).

“Mesleğimi Seçerken” etkinliği,

Üçüncü etkinlik diğer iki etkinlikten farklı olarak başka bir kaynaktan alıntı yapılmıştır. Kudret Eren Yavuz’un 2004 yılına ait Ergenlik Döneminde Yaşam Becerileri Eğitimi Program ve Uygulamaları kaynak olarak verilmiştir.

Etkinlikte meslek seçimi hakkında teorik bilgilerin yer aldığı metin yer almaktadır. Bu metinde meslek seçiminde kişilik özelliklerin yanında bedensel, ruhsal becerilerinin de önemli olduğu bilincinden hareket ederek kendi yaşam sorumluluğunu alması gerekli olduğu ifadeleri yer almaktadır. Etkinliğin ikinci sayfasında öğrenci çalışma kağıdında dokuz kutucuk bulunmaktadır. Bu kutucuklarda kişisel özellikler, meslek ve meslek seçimine yönelik sorular yer almaktadır.

Benim kişilik özelliklerim
 Seçtiğim mesleğin gerektirdiği kişilik özellikleri
 Mesleğin iş imkanları
 Mesleğe giden yolda almam gereken eğitimler
 Seçtiğim meslek hakkında ailemin düşünceleri
 Bu meslek benim seçimim mi?
 Seçtiğim meslek hakkında öğretmenlerimin düşünceleri
 Seçtiğim mesleği daha yakından tanımak için kimlerden yardım alabilirim?
 Bu mesleği seçerken kendimi hangi yönlerde geliştirmem gerekecek? (MEB, 2005b: 273-274). Soruları ve soruların devamında cevap için boşluklar mevcuttur.

Sonuç olarak; Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Öğretim Programında yer alan etkinlikler, dersin kazanımını gerçekleştirmeye yöneliktir. Etkinlikler, öğrencinin ilgilerini daha belirgin olarak fark etmesini, mesleklerin özellikleri hakkında detaylı bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bireysel ve mesleklerin özelliklerinin bilinmesi ise öğrencinin meslek tercihini sağlıklı yapmasına imkan vermektedir.

Etkinlikler öğrenciyi araştırma yapma, eleştirel düşünme ve girişimcilik gibi becerileri kazandırmaya yöneliktir. Etkinliklerin uygulanmasında gerekli materyaller, gazete iş ilanları ve formların çıktıları gibi masraf gerektirmeyen kolay ulaşılabilecek türdendir. Bu sebeple Türkiye’nin tüm ekonomik bölgelerinde masrafsız ve kolaylıkla uygulanabilir. Etkinliklerin eleştirilebilecek tek yönü ise fotoğraf ve görsel kullanılmamasıdır. Konuya uygun olarak kullanılabilecek görseller etkinlikleri daha etkili bir hale getirebilir.

4.1.1.3. Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Mesleklerle İlgili Etkinlikler

Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğretim Programında; “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde, “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” ve “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımları ile ilgili etkinlikler yer almaktadır. Bu bölümde “Pabucunu Dama Attırma!”, “Gelin Meslek Seçelim”, “Son Kararın mı?” isimli üç etkinlik bulunmaktadır (MEB, 2005b: 614-624). Birinci kazanıma yönelik birinci etkinlik için süre 40+40+40 dakika, diğer kazanıma yönelik iki etkinlik için süre 40 dakikadır. Etkinliklerde materyal olarak, birinci etkinlikte rol kartları, iki ve üçüncü etkinlikte ise etkinliklerin yer aldığı form gereklidir.

Pabucunu Dama Attırma! etkinliği

Etkinlik ile ahi teşkilatı hakkında bilgi verilmektedir. Etkinlik için sekiz rol kartı kutucuğu yer almaktadır. Öğrencilere rol kartları bir hafta öncesinden dağıtılarak öğrencilerin rollerine hazırlıklı gelmesi sağlanmalıdır. Uygulamada ise öğrenciler rol kartlarına uygun olarak canlandırma yaparlar. Kethüdayı oynama görevi mümkünse öğretmene verilmektedir. Bu sebeple kethüdanın okuması için Ahi Teşkilatı başlıklı yazı yer almaktadır. Ahi teşkilatı hakkında detaylı olarak bilgiler yer almaktadır. Yazının arka sayfasında M.K. Atatürk’ün sözü ve Ahi Evran Kimdir? başlığı altında Ahi Evran’ı tanıtıcı bilgiler yer almaktadır (MEB, 2005b: 614-618).

Gelin Meslek Seçelim, etkinliği

Etkinlik, Serdar Erkan’ın Grup Rehberliği Etkinlikleri (2000) kitabından alınmıştır. Etkinlik için öğrencilere dağıtılmak için iki form yer almaktadır. Birinci formda iki sayfadan oluşan meslek listesi verilmiştir. Meslekleri karşısında yer alan sütunlarda öğrencilerin mesleklere ilgi durumuna göre seçenekler yer almaktadır.

Meslekler	Hoşlanırım	Hoşlanmam	Emin Değilim	Daha fazla bilgiye ihtiyacım var
Eczacı				
Tezgahtar				
Matbaacı				
Subay				
Polis				
Matematikçi				

(MEB, 2005b: 620-621)...

meslekler tabloda gösterildiği biçimde devam etmektedir. Açıklamalar bölümünde tablo doldurulduktan öğrencilere sorulmak üzere sorular da yer almaktadır.

İkinci formda, en fazla ilgi duydukları ve ileride girmeyi düşündüğü on mesleği yazacakları boşluklar yer almaktadır. Diğer üç bölümde meslek tercihlerini önce altıya sonra dörde en sonunda da ikiye indirmeleri için boşluklar yer almaktadır. Meslek tercihi ikiye indikten sonra bu tercihlerle ilgili sorular yer almaktadır. Meslekleri seçme sebepleri ve bu mesleklere ulaşmak için hangi eğitim, hangi özelliklere sahip olmak gerektiğinin yazılacağı satırlar mevcuttur.

Son Kararın mı? etkinliği

Etkinlik, Kudret Eren YAVUZ'un Ergenlik Döneminde Yaşam Becerileri Eğitimi Program ve Uygulamaları'ndan (2004) alınmıştır. Etkinlik ile öğrencilerin karar verme becerisi geliştirmesi amaçlanmaktadır. Süreç beş aşamadan oluşmaktadır. Birinci etkinlik amacının anlatılması, öğrencilerle karar verme konusu üzerine tartışma yapılması, çalışma kağıtlarının dağıtılması ve doldurulması, gönüllü öğrencilerin formlarını paylaşmaları ve konunun öneminin vurgulanıp çalışmanın tamamlanır.

Öğrenci çalışma kağıdında, öğrencilerin otuz yaşında olduklarını ve yanlış bir meslek seçmiş olduklarını hayal etmeleri istenmektedir. Bu durumdan hareket ederek alt bölümde karar verme üzerine sorular yer almaktadır.

Sonuç olarak; Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğretim Programında yer alan etkinlikler, dersin kazanımını gerçekleştirmeye yöneliktir. Birinci etkinlikle Türk tarihinde meslek edindiren ve meslek etiği kazandıran ahilik teşkilatı hakkında bilgi verilmiştir. Diğer etkinlikler, öğrencilerin meslekleri tanımasını sağlamak ve mesleklere ilgilerini belirgin hale getirmektedir.

Etkinlikler öğrenciyi araştırma yapma, eleştirel düşünme, karar verme ve girişimcilik gibi becerileri kazandırmaya yöneliktir. Etkinliklerin uygulanmasında gerekli materyaller rol kartları ve formlar gibi masraf gerektirmeyen kolay ulaşılabilecek türdendir. Bu sebeple Türkiye'nin tüm ekonomik bölgelerinde masrafsız ve kolaylıkla uygulanabilir.

Etkinliklerde ahi teşkilatı ile ilgili bilgilerin yer aldığı bölümde konu ile ilgili minyatürler vardır. Meslek tercihi ile ilgili etkinliklerde fotoğraf ve görsel kullanılmamıştır. Etkinliklerde konuya uygun olarak kullanılabilecek görseller etkinlikleri daha etkili bir hale getirebilir.

4.1.2. Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarında Meslek İle İlgili Etkinlikler

Öğrenci çalışma kitabı olarak 5. sınıflarda MEB Devlet Kitapları ve Pasifik Yayınları; 6. sınıflarda Altın Kitaplar ve MEB Devlet Kitapları, 7. sınıflarda Anıttepe Yayıncılık ve MEB Devlet Kitapları incelenmiştir.

4.1.2.1. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitaplarında Meslek Konusu

Ortaokul 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmakta olan “MEB Devlet Kitapları” ve “Pasifik Yayınları”na ait öğrenci çalışma kitapları incelenmiştir.

4.1.2.1.1. Ortaokul 5. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı

Ortaokul 5. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabı (Başol ve diğ., 2012a) incelenmiştir. 5.Sınıfta “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı “Ürettiklerimiz” ünitesi (s: 57) içinde “Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.” kazanımına yönelik etkinlikler yer almaktadır. Öğrenci çalışma kitabında “Meslekleri Araştıralım” etkinliği yer almaktadır. Etkinlik 2 bölümden oluşmaktadır. A bölümünde öğrencilerin çevrelerinde yer alan mesleklere yönelik sorular, B bölümünde aile üyeleriyle görüşerek cevaplayacağı sorular yer almaktadır.

MESLEKLERİ ARAŞTIRALIM

A. Yaşadığınız yerdeki meslekleri araştırınız. Araştırmanızla ilgili olarak aşağı idak soruları cevaplandırınız.

1. Çevrenizdeki insanların meslekleri nelerdir?

.....

.....

.....

2. Bu insanlar hangi iş alanlarında çalışmaktadır?

.....

.....

.....

3. İnsanlar bu meslekleri neden seçmişlerdir?

.....

.....

B. Aile üyelerinizle görüşerek aşağı idaki soruları cevaplayınız.

1. Ailenizde kimler, hangi işlerde çalışmaktadır?

.....

.....

.....

2. Aile üyelerinizin bu meslekleri seçmelerinin sebepleri nelerdir?

.....

.....

.....

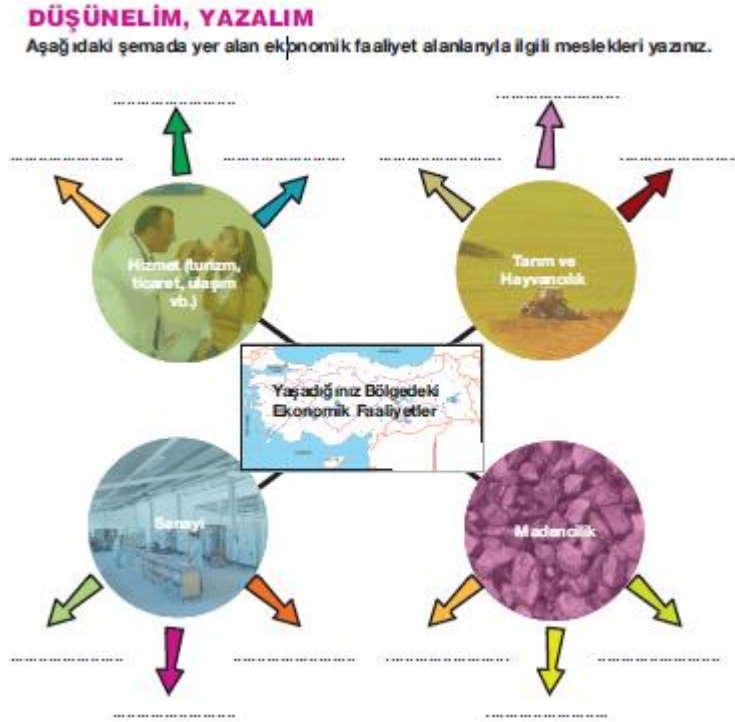
3. Siz hangi meslekte çalışmak istersiniz? Neden?

.....

.....

(Başol ve diğ., 2012b: 57)

“Düşünelim, Yazalım” bölümünde ekonomik faaliyet alanlarıyla ilgili mesleklerin yazılacağı boşluklar verilmiştir. Dersin kazanımına yönelik olarak da yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere yönelik olarak yazılması istenmektedir.

(Başol ve diğ., 2012b: 62)

Sonuç olarak, ilgili öğrenci çalışma kitabında meslek kazanımına yönelik iki etkinlik yer almaktadır. Birinci etkinlikle öğrencilerin çevrelerindeki meslekleri ve mesleğin tercih sebeplerini araştırmaları gerekmektedir. Etkinliğin ikinci bölümünde ise ailenin yaptığı meslekler üzerine soruları mevcuttur. Bu bölüm öğrencileri araştırmaya yönlendirmektedir. Etkinliklerle öğrenci araştırma yaptıktan sonra kendi meslek tercihi üzerine de düşünmesi sağlanmaktadır.

İkinci etkinlik ile mesleklerin hangi ekonomik faaliyet alanında olduğu pekiştirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin çevrelerinde bulunan mesleklere göre ekonomik faaliyetleri yazması dersin kazanımına yöneliktir. Etkinlikler öğrencileri eleştirel düşünme, araştırma keşfetme gibi becerileri kazandırmaya yöneliktir.

4.1.2.1.2. Ortaokul 5. Sınıf Pasifik Yayınları Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı

Kitapta “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı “Ürettiklerimiz” ünitesi “Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.” kazanımı ile ilgili iki etkinlik yer almaktadır.

Birinci etkinlikte meslek çalışanı ile görüşme etkinliği yer almaktadır. Meslek çalışanın mesleği, mesleği seçme sebepleri, mesleğin özellikleri ve mesleğe giriş koşulları ile ilgili sorular yer almaktadır.

GÖRÜŞME FORMU
Adınız:
Yaşınız:
Mesleğiniz nedir?
Bu mesleği kendi isteğinizle mi yoksa ailenizin isteğiyle mi seçtiniz? Açıklayınız.
Mesleğiniz, toplumumuzun hangi ihtiyacını karşılamaya yöneliktir?
Mesleğinizin ilgi ve yeteneklerinize uyduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
Bu güne kadar hangi okullarda okudunuz?
Bu okullardan mesleğinize yönelik olan hangisidir? (Ya da mesleğiniz için herhangi bir eğitim aldınız mı?)
Bugün yine aynı mesleği seçer misiniz? Nedenini açıklayınız.

(Ersöz, 2011b: 61)

Öğrenci çalışma kitabında yer alan diğer etkinlikte öğrencinin yaşadığı bölgede yer alan meslekleri belirlemesi ve fotoğrafların altında yer alan kutucuklarda bu mesleklerin kendi bölgesinde bulunma sebebini yazması istenmektedir.

7. ETKİNLİK: BÖLGEMİN MESLEKLERİ

Yaşadığınız bölgede aşağıda verilen mesleklerden hangileri bulunmaktadır? Bunları işaretleyerek nedenlerini altlarına yazınız.

			
Çiftçi	Madençi	Fırıncı	Arıcı

(Ersöz, 2011b: 62)

Bu etkinliğin devamında birçok meslekler yer almaktadır.

İlgili öğrenci kitabının incelenmesi sonucunda; ders kazanımını pekiştirmek üzere hazırlanmıştır. Birinci etkinlik ile bir meslek sahibi ile görüşme yapılmaktadır. Bu etkinlik ile öğrenciler meslek yaşamının hangi aşamalardan oluştuğu hakkında bilgi sahibi olacaktır. Görüşme ile öğrencinin sosyal ve iletişim becerileri gelişecektir.

İkinci etkinlikte ile de dersin kazanımı pekiştirilmiştir. Görseli gösterilen mesleklerden öğrencilerin çevrelerinde bulunanları yazmaları çevrelerindeki meslekler hakkında daha bilinçli olmalarını sağlamaktadır. Çevrelerindeki mesleklerin neden yer aldığı sorusu araştırma ve düşünmeye yöneltmektedir. Etkinliklerle öğrenci araştırma keşfetme, eleştirel düşünme, iletişim becerilerini geliştirmeye yöneliktir.

4.1.2.2. Ortaokul 6. Sınıflar Sosyal Bilgiler Öğrenci Kitaplarında Meslek Konusu Etkinlikleri

Ortaokul 6. Sınıflar Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmakta olan “Altın Kitaplar” ve “MEB Devlet Kitapları”na ait öğrenci çalışma kitapları incelenmiştir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında Ülkemizin Kaynakları ünitesinde, “İlgi duyduğu mesleklerin eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.” kazanımı ile ilgili etkinlikler yer almaktadır.

4.1.2.2.1. Ortaokul 6. Sınıf Altın Kitaplar Öğrenci Çalışma Kitabı

Altın Kitaplar 6. Sınıf öğrenci çalışma kitabında 85 ve 86. sayfalarda meslek konusu ile ilgili iki etkinlik yer almaktadır. Etkinliklerden ilki “Meslekleri Tanıyoruz”

başlığı altında açıklama bölümü ve dört büyük kutucuk yer almaktadır. Açıklama da öğrencilerden aşağıdaki kutucuklara dört adet fotoğraf bulup yerleştirmeleri ve fotoğrafların altına bu meslekleri tanıtan açıklamalar yazmaları istenmektedir.

MESLEKLERİ TANIYORUZ

■ Aşağıda dört kutucuk bulunmaktadır. Farklı meslek gruplarında çalışan kişilere ait dört adet fotoğraf bulup aşağıdaki kutucuklara yerleştiriniz. Fotoğrafların altına da bu meslekleri tanıtan açıklamalar yazınız. Kolay gelsin.

(Altun, Doğan ve Uzun, 2010: 85)

İkinci etkinlik, “Yeteneğe Dayalı Meslekler” başlığı altında yer alan beş sorudan oluşmaktadır. Bu sorularda çeşitli yetenek alanları (müzik, doğaya ilgi, matematik, sözel konularda, görsel yönü gelişmiş) verilerek, bu yeteneklere sahip olan birinin hangi mesleği seçmesi ve hangi meslekte başarılı olabileceğine cevap vermesini istemektedir.

Müzik konusunda yeteneği olan biri, sizce hangi mesleği seçmelidir?

1.
2.
3.
4.

(Altun, Doğan ve Uzun, 2010: 86)

İlgili öğrenci çalışma kitabı incelenmesi sonucunda; Meslek konusu, meslek kazanımını karşılamak üzere hazırlanmıştır. Birinci etkinlik ile öğrencilere mesleklerle ilgili fotoğraflar kesmeleri ve mesleklerle ilgili açıklamalar yapmaları istenmektedir. Bu çalışma ile öğrenciler araştırma keşfetme becerisi kazandırmaya yöneliktir. Fotoğrafların altına meslek hakkında bilgilerin yazılması öğrencileri meslekler hakkında araştırmaya yöneltmektedir. İkinci etkinlik ile öğrencilerin ilgi alanlarının farkına varması amaçlanmıştır. İlgi alanı ve ilgi alanının mesleklerle ilişkisini pekiştirmeyi amaçlamaktadır.

4.1.2.2.2. Ortaokul 6. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı

Öğrenci çalışma kitabında nitelikli insanın özellikleri ile ilgili iki, meslek seçimiyle ilgili bir etkinlik bulunmaktadır. Nitelikli insan ile ilgili birinci etkinlikte bir gazete haberi verilmiş ve haber ile ilgili sorular yer almaktadır.

NİTELİKLİ İŞ GÜCÜ

Aşağıda yer alan haberi okuyunuz. Soruların cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız.

İş Arayan Değil, Aranan Eleman Olun

Son ekonomik krizle genç nüfusta işsizlik oranı arttı. İşsizliğe karşın, firmalar nitelikli eleman bulmakta sıkıntı yaşıyor. İşçi arayan firmaların %80'i nitelikli eleman bulamamaktan şikayet ediyor. Ayrıca yeterli niteliğe sahip olmayan insanlar iş bulsa da kalıcı olmuyor. İş arayan gençlerin ve eleman arayan işverenlerin bu sıkıntısını aşmak ise mesleki eğitimden geçiyor.

Gazete haberi, 28 Eylül 2009. (Düzenlenmiştir.)

(MEB, 2012b: 82)

A.

1. Gazete haberine göre ülkemizdeki işsizliğin sebepleri nelerdir?
2. İşçi arayan firmalar en çok neden şikayet etmektedir?
3. "İş Arayan Değil. Aranan Eleman Olun" sözünden ne anlıyorsunuz? Sizce aranan bir eleman olmak için neler yapılmalıdır?

B. Sizce eğitimin, bir ülkenin gelişmesindeki yeri ne olabilir? Açıklayınız (MEB, 2012b: 82)

Soruları yer almaktadır.

Nitelikli insan gücü ile ilgili ikinci etkinlik “Şemsiye Tamircisi”dir. Etkinlik öykü ile başlamaktadır.

ŞEMSIYE TAMİRCİSİ

Aşağıda yer alan öyküyü okuyunuz. Öyküden de yararlanarak sayfa 84’deki soruları cevaplandırınız.

Şemsiye Tamircisi

Gazginci bir şemsiye tamircisi yol kenarında oturmuş, işini yapıyordu. Tamirci, işinin gerektirini titizlikle yerine getiriyor, tamir edilecek kısımları dikkatle ölçüyor, yama koyuyor, telleri teker teker deneyerek güçlendiriyordu.

Uzaktan kendisini takip eden gençin farkında bile değildi. Bir süre sonra genç, yanına yaklaştı ve hayranlık dolu bir ifadeyle, “İşinizi çok iyi yapıyorsunuz.” dedi.

Şemsiye tamircisi, elindeki işi bırakmadan cevapladı:

“Evet, ben her zaman işimi iyi yapmak için uğraşırım.”

“Müşterilerin, yaptığın işin iyi ya da kötü olduğunu, ancak sen gittikten sonra anlayabilecekler...” diye devam etti dolikana,

“Evet, haklısın.”

“Bu tarafa tekrar gelecek misiniz?”

“Hayır.”

“O halde bir şemsiye için neden bu kadar çok uğraşıyorsunuz? Halbuki işini, çabucak halledip ileride yeni müşteriler bulabilirsiniz.”

Çok fazla konuşmayı sevmeyen şemsiye tamircisi, gençle dahi niteliğinde şu cevabı verdi: “Eğer ben işimi iyi yaparsam benden sonra buradan geçecek öteki tamircinin işi kolaylaşacak. Fakat kötü malzeme kullanır ve baştan savma iş çıkarırsa halk, bunu er ya da geç anlayacak. Daha sonra buradan geçecek olan tamirciye iş veremeyecektir.”

Akın Alıcı, Hayata Yön Veren Öyküler, s. 47.

(MEB, 2012b: 83)

Öğrenci çalışma kitabında “Mesleğimi Seçerken” başlığı altında etkinlik yer almaktadır. Etkinliğin giriş kısmında bireysel özelliklerin ve meslek özelliklerinin örtüşmesinin önemli olduğu bilgisi verilmiştir. Kısa bilgi kısmından sonra öğrencilerin meslek tercihlerini yaparken cevaplamaları gereken sorular verilmiştir. Bu soruları araştırma yaptıktan sonra cevaplamaları istenmektedir.

Öykünün bitiminde öykü ile ilgili aşağıdaki sorular yer almaktadır:

1.Şemsiye tamircisi, işini neden iyi yapıyor olabilir?

2.Şemsiye tamircisi, işini çabucak halledip ileride yeni müşteriler bulsaydı neler olurdu?

3.Bir insanın işini iyi yapması neden önemlidir?

4.Bir işin iyi yapılması için o işi yapan insan, hangi özelliklere sahip olmalıdır?

5.Bir işi iyi yapan bir insan olabilmek için neler yapılmalıdır?

6.İşini iyi yapan bir insanın ülkemiz ekonomisine katkıları neler olabilir?

(MEB, 2012b: 84)

Meslek seçimi ile ilgili “Mesleğimi Seçerken” etkinliği, meslek seçiminin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili bilgiler paragrafta açıklanmaktadır. Paragrafın alt kısmında ise öğrencilerin araştırma yaparak doldurmaları gerekli olan kutucuklar vardır.

Mesleğimin iş imkânları:

Benim kişilik özelliklerim ve becerilerim:

Seçeceğim mesleği daha yakından tanımak için kimlerden yardım alabilirim?

(MEB, 2012b: 85)

Yukarıda örneği verilen kutucuklardan dokuz adet bulunmaktadır. Bu kutucuklarda meslek seçimiyle ilgili ders kazanımına yönelik sorular yer almaktadır.

İlgili çalışma kitabı değerlendirildiğinde, etkinlikler ders kazanımını pekiştirmeye yöneliktir. Etkinliklerde gazete haberi, öykü gibi kaynaklar kullanılmıştır. Öğrencileri düşünme ve araştırmaya yöneltmektedir. Meslek seçimi ile ilgili etkinlik diğer iki etkinlikten farklı olarak giriş bölümünde bilgi veren paragraf yer almaktadır. Bu bölümde direk konu ile ilgili açıklamaları vermesine rağmen alt bölümdeki kutucuklarda öğrencilerin araştırma yaparak doldurması gerekmektedir.

4.1.2.3. Ortaokul 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Öğrenci Kitaplarında Meslek Konusu Etkinlikleri

Ortaokul 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmakta olan “Altın Kitaplar” ve “MEB Devlet Kitapları”na ait öğrenci çalışma kitapları incelenmiştir. Sosyal Bilgiler

ders kitabında Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinde, “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” ve “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” kazanımlarıyla ilgili etkinlikler yer almaktadır.

4.1.2.3.1. Ortaokul 7. Sınıf Anıttepe Yayıncılık Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı

Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Anıttepe Yayıncılık ders kitabında: Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesi içinde “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” kazanımı için “Geçmişte ve Günümüzde Mesleki Eğitim” başlığı ile ilgili etkinlikler yer almaktadır. Ünite “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımı için etkinlikler yer almaktadır.

7. sınıflar öğrenci çalışma kitabında 11. ve 12. etkinlikler (Arslan, 2011b, 83-84) ile Türklerin geçmişte meslek eğitimi veren kurumlarla ilgilidir. 11. etkinlikte “Meslek Öğreniyorum” başlığı yer almaktadır. Öğrencilerden 13.yy.da yaşadıklarını ve meslek sahibi olmak için ahi birliklerine teslim edildiklerini düşünmeleri ve usta olana kadar geçirdikleri aşamaları yazmaları istenmektedir.

11. Etkinlik

MESLEK ÖĞRENİYORUM

13. yy.da yaşadığınızı ve babanızın sizi meslek sahibi olmanız için ahi birliklerine teslim ettiğini düşününüz. Usta oluncaya kadarki aşamalarınızı ayrılan bölüme yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

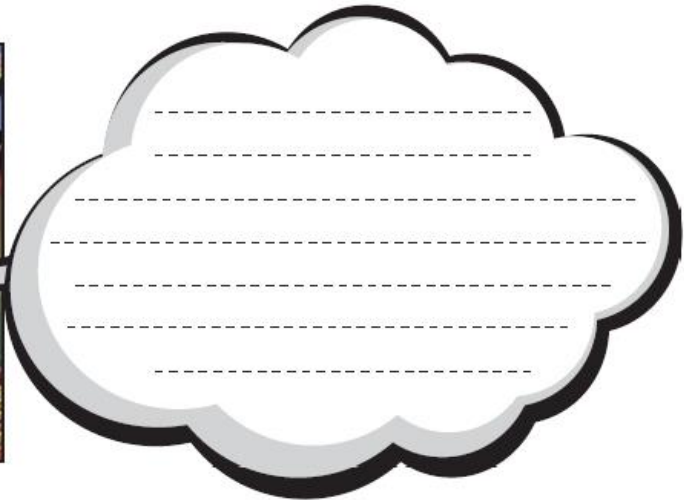
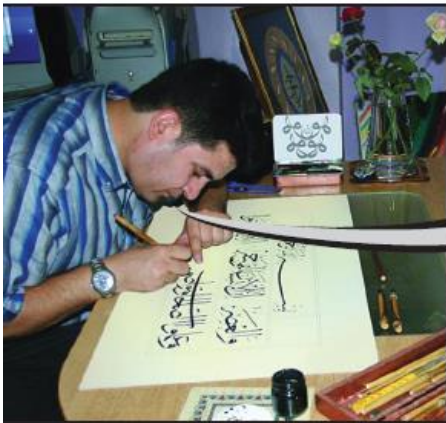
(Arslan, 2011b, 83)

İlgili öğrenci çalışma kitabı incelenmesi sonucunda, 11. ve 12. etkinlik ile tarihsel empati yapılması amaçlanmıştır. 13. etkinlik ile öğrencinin meslek tercihi ve bu mesleğe sahip olması için alması gereken eğitim aşamaları hakkında planlama yapabileceği sorular yer almaktadır. Öğrenci araştırma, düşünme ve planlama yapmaya yönlendirilmektedir. 14. etkinlik ile öğrenciyi hem eğlendirmek hem de bulmacada belirtilen mesleklere dikkat çekilmek istenmiştir.

4.1.2.3.2. Ortaokul 7. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı

Sosyal Bilgiler 7. Sınıf MEB öğrenci çalışma kitaplarında: Meslek konusu, Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesi içinde “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” ve “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımları için etkinlikler yer almaktadır.

“Teknolojinin Değiştirdiği Meslekler” başlığı altında Sanayi İnkılabı’ndan sonraki değişimle günümüzde yapılmayan mesleklerle ilgili fotoğraf ve fotoğrafın yanında meslek çalışanın düşünce neler olabileceğinin öğrenci tarafından doldurulması istenmektedir.

(MEB, 2012d: 85)

Etkinliğin “B” bölümünde geçmişteki mesleklerin bugün yaşamımızda yeri olmadığı hatırlatarak, bugünden hareketle gelecekte hangi mesleklerin yapılamayacağı konusunda araştırma yapmaları istenmektedir.

Türk tarihinde meslek eğitimi veren kurumlarla ilgili etkinlikler “Enderunun Yetiştirdiği Sokullu” “Pabucu Dama Atma” başlıkları altında Enderun ve Ahi Teşkilatı ile ilgilidir.

Bosna'nın Sokkuloğlu Köyü'nde doğdum. Çocukluğumda çobanlık yaptım. Papaz olan dayımın yanında küçük yaşta kilisede hizmet etmeye başladım. Ancak Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın devşirme memuru, beni on beş yaşındayken ailemin yanından alarak benim gibi otuz dokuz çocukla birlikte Edirne'ye getirdi. Edirne'de Türk ve Müslüman kültürüne göre yetiştirildik. Kanuni, bu çocuklar arasından yalnız beni seçerek İstanbul'a saraya aldırdı. Sarayda Enderun Mektebi'nde disiplinli ve aynı zamanda uygulamalı bir eğitim aldım. Enderun, Osmanlı'yı cihan devleti yapan bir saray okuludur. Burada herkes yeteneklerine göre özel olarak eğitilir ve çeşitli görevlere tayin edilir. Ben de eğitim sırasında ve sonrasında sarayda çeşitli hizmetleri yerine getirdim. Benim yeteneklerim Kanuni Sultan Süleyman'ın dikkatini çekiyordu. Bu nedenle hızla devlet idaresindeki görevlerimde yükseliyordum. Kapıcıbaşı, kaptanı derya, beylerbeyi ve sonunda Devlet-i Aliye'nin sadrazamı oldum. Bu görevlerimde hem yeteneklerim hem de Enderun'da aldığım eğitim sayesinde başarılı oldum. Bu başarılarım beni hoşnut etmekle birlikte ailemi de çok özlemiştim. Çünkü devşirildikten sonra ailemi hiç görmedim. Bu üzüntümü sultanım Kanuni ile paylaştım. O da benim ailemi İstanbul'a getirtmemi emretti. Böylece hasretim de sona erdi.

Sokullu Mehmet Paşa tablosu

(MEB, 2012d: 88)

Sokullu'dan hareketle Enderun ile ilgili sorular etkinlikte öğrencilere sorulmaktadır.

Ahi Evran'ın yaşadığı dönemde, Kırşehir'de Ayşe Hatun isimli bir kadın, oğlunu yanına alarak Kunduracılar Çarşısı'na gider. Çarşıdaki Hasan Usta'nın dükkânından oğluna bir pabuç alır. Bir süre sonra pabucun dikişleri sökülmeğe başlar. Ayşe Hatun, pabucu aldığı gibi şehrin kethüdasına (Esnaf Teşkilatı Başkan Yardımcısına) gider. Hep birlikte Hasan Usta'nın dükkânına giderler. Kethüda, Hasan Usta'yı uyarır. Kethüda, Ayşe Hatun'un oğluna yeni pabuç giydirir, eski pabucu dama atar ve ustanın peştamalını da kapıya asar. Çarşıdaki tüm esnaf damdaki pabuçtan Hasan Usta'nın kusurlu mal sattığını, kapıdaki peştamaldan da kendisine kapatma cezası verildiğini anlar.

(MEB, 2012d: 89)

Kutucukta yer alan olaydan hareketle Ahi Teşkilatı hakkında sorular yer almaktadır. Soruların bitiminde boş bir kutucuk bırakılarak öğrencilerin o dönemde ahi olmaları durumunda meslekleri ve meslek ahlak ilkelerinin neler olması gerektiğini açıklamaları istenmiştir.

“Eğitim ve Meslek Edinme” başlığı ve “Meslek Seçelim” başlığı ile iki etkinlik yer almaktadır. Birinci etkinlikte Prof.Dr. Ayşen Akpınar ve Emel Arman Karakaş’ın meslek seçimlerini anlattıkları metinler yer almaktadır.

“Yolun başında meslek seçimi yapmam gerekiyordu. O yıllarda şimdiki gibi meslek tanıtımı yapan yerler yoktu. Danışarak ve düşünerek seçim yapılıyordu. Evimizde aile toplantılarına katılanlar arasında bir mimar da vardı. Resim çalışmalarına, şiirlerime bakarak ‘Ayşen, mimarlık senin için iyi bir seçim’ önerisinde bulundu. Evet! Mimarlık somut bir iş alanıydı. Matematik ve bilimle ilgiliydi. Soyuttu, güzel sanatlardan biriydi, belki hepsiydi. Hem de insan içindi. İlgiyerimi ve yeteneklerimi bütünleştiren daha iyi bir alan olamazdı...”

(Prof. Dr. Ayşen Akpınar)

“Üniversite sınavında ilk tercihim Alman dili ve edebiyatı oldu. Tek düşüncem, buradan mezun olduktan sonra çalışıp kazandığım parayla özel uçuş dersleri almak ve pilot olmaktı... İkinci sınıfa geldiğimde bir paraşütçü olan Can Gül’le tanıştım... Bu tanışmadan sonra paraşüt başlangıç kursuna başladım... Kursta Eskişehir’de Sivil Havacılık Yüksek Okulu olduğunu öğrendim. Sınava girdim ve kazandım. Babam, olayı duyduğunda doğal olarak öfkeleni. Ona durumu açıkladığımda beni dinlemek istemedi ve sakinleşmedi... O gün hayatımda ilk defa babamın kabul etmediği bir şey için ısrar ettim... Türk Hava Yollarında yaklaşık on yıldır pilot olarak çalışıyorum...”

(Emel Arman Karakaş)

(MEB, 2012d: 90)

Sayfanın devamında metinlerdeki kişilerin meslek seçimine ve öğrencilerin görüşlerine yönelik sorular yer almaktadır.

“Meslek Seçelim” (MEB, 2012d: 91) etkinliğiyle ilgi duydukları on mesleği yazmaları devamında bu seçeneklerini sırasıyla beşe ve ikiye düşürmeleri istenmektedir. Seçtiği meslekleri neden seçtiğini ve meslekler için hangi eğitim alınması gerektiği ile ilgili kutucuklar yer almaktadır.

İlgili çalışma kitabı incelendiğinde, yedinci sınıflarda meslek konusu diğer sınıf seviyelerine göre daha detaylı işlenmektedir. Meslek konusu ile ilgili iki kazanım bulunmaktadır. Birinci kazanımla meslek edindiren kurumların tarihsel süreci ile ilgili etkinlikler; ikinci kazanımla günümüzde eğitimin meslek edindirme hedefi ile ilgili

etkinlikler yer almaktadır. Etkinlikler yapılandırmacı anlayışa uygun olarak hazırlanmıştır. Etkinlikler öğrenciyi araştırma ve keşfetmeye teşvik etmektedir. Sadece bilgi düzeyinde değil; kavrama, analiz ve sentez düzeylerinde sorular yer almaktadır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

2) 2005 Sosyal Bilgiler Programına uygun yazılan ders kitaplarında Meslekler konusu nasıl ele alınmaktadır?

Bu bölümde ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde (5., 6. ve 7. sınıflar) kullanılmak üzere hazırlanmış ders kitaplarında meslek konularının neler olduğuna ve bu konulara nasıl yaklaşıldığı üzerinde durulacaktır. 5. sınıflarda MEB Devlet Kitapları ve Pasifik Yayınları; 6. sınıflarda Altın Kitaplar ve MEB Devlet Kitapları, 7. sınıflarda Anıttepe Yayıncılık ve MEB Devlet Kitapları, yayınevlerine ait ders kitapları incelenmiştir.

4.2.1. Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslek Konusu

Ortaokul 5. sınıflar Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmakta olan “MEB Devlet Kitapları” ve “Pasifik Yayınları”na ait ders kitapları incelenmiştir. Kitaplarda “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı “Ürettiklerimiz” ünitesi “Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.” kazanımı ile ilgili konular yer almaktadır. Ayrıca “Pasifik Yayınları” ders kitabında “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesi içinde “Sorumluluk” başlığında “Meslek Sahiplerinin Sorumlulukları” alt başlığı ve “Adım Adım Türkiye” ünitesinde geçmişte yapılan günümüzde kaybolan meslekler hakkında bilgiler yer almaktadır.

4.2.1.1. Ortaokul 5. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Ortaokul 5. Sınıf MEB Sosyal Bilgiler ders kitabı (Başol ve diğ., 2012a) incelenmiştir. Kitapta “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı “Ürettiklerimiz” ünitesi (s: 81-103) içinde “Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.” kazanımına yönelik konular yer almaktadır.

Meslek konusu ayrı bir başlık altında değil, bölgelerin ekonomik faaliyetleri ile ilişkili olarak verilmiştir. İç Anadolu Bölgesi ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi verdikten sonra bölge de yapılan bir meslek çalışanın ağzından mesleği seçme sebebini ve diğer bilgilerin yer aldığı kutucuk yer almaktadır.

Uzun yıllardır mobilyacılıkla uğraşan bir aileyiz. Mobilyacılık mesleğini babamdan öğrendim. Bu alanda yeteneğim olduğunu fark ederek bu işi meslek edindim.

Ankara ülkemizin mobilyacılık alanında en gelişmiş illerinden biridir. Evlerimizde kullandığımız mobilyalar, koltuklar, okullarımızdaki sıra ve dolaplar gibi hemen her türlü ağaç ürününü atölyemizde imal ediyoruz. Bizim mobilya atölyemizde sekiz kişi çalışmaktadır. Çırağından kalfasına, kalfasından ustasına beraberce üretimi gerçekleştiriyoruz. Bize gelen keresteyi özenle işliyor, şekil veriyor, emek harcayarak bir ürün hâline getiriyoruz. Ürettiğimiz mobilyaları daha sonra boyacıya göndererek boyatıyor, döşemeciye göndererek de mobilyaların kumaşlarını döşetiyoruz. Böylece ürünümüz satılmaya hazır hâle geliyor. Mağazadaki yerini alan mobilyamız kendisini beğenecek müşterilerini beklemeye başlıyor.

? Sizin çevrenizde insanlar hangi mesleklerde çalışmaktadır?

(Başol ve diğ., 2012a: 83)

Turistlere hizmet sunmak amacıyla bölgemizde birçok turistik tesis kurulmuştur. Bu tesisler bölgemizdeki insanlar için birer gelir kaynağı olmuştur. Ben de böyle bir turistik tesiste çalışıyorum. Yaz mevsimi uzun sürdüğü için bölgemiz deniz turizmine oldukça uygundur. Bölgemiz doğal ve tarihî güzellikleri ile turistlerin ilgisini fazlasıyla çekmektedir. Bölgemizde ayrıca dağ, yayla, mağara ve kültür turizmi de yapılmaktadır. Böylece kıyı kesimin dışındaki yerlerde de insanlar turistlere hizmet sunarak turizmden gelir elde etmektedirler.

(Başol ve diğ., 2012a: 87)

Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi, Türkiye’ nin diğer bölgelerinin ekonomik özellikleri anlatılırken de bölgede yapılan meslekler hakkında bilgi verilmektedir.

Ünitenin sonunda “Kendimi Değerlendiriyorum” başlığı altında ünite değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bölümde meslek konusu ile ilgili olarak: bölgelerdeki ekonomik faaliyet, bu ekonomik faaliyetler ile ilgili meslekler, bu ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirildiği diğer bölgeler başlıklarının yer aldığı tablo yer almaktadır. Öğrencilerden bu tablodaki boşlukları doldurmaları istenmiştir.

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki tabloyu yaşadığınız bölgedeki ekonomik faaliyetleri ve meslekleri göz önünde bulundurarak doldurunuz.

Bölgemizdeki Ekonomik Faaliyetler	Bu Ekonomik Faaliyetlerle İlgili Meslekler	Bu Ekonomik Faaliyetlerin Gerçekleştirildiği Diğer Bölgeler
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

(Başol ve diğ., 2012a: 102)

Başka bir etkinlik olarak meslekler ve ekonomik faaliyetlerin eşleştirilme tablosu yer almaktadır.

C. Aşağıda çeşitli meslekler ve ekonomik faaliyetler verilmiştir. Bu meslekleri ilgili oldukları ekonomik faaliyetle eşleştiriniz. Bazı meslekler birden fazla ekonomik faaliyetle ilgili olabilir.

Meslekler
İşçi
Çiftçi
Tüccar
Şoför
Lokantacı
Ziraat Mühendisi
Öğretmen
Doktor

Ekonomik Faaliyetler
Sanayi
Ticaret
Tarım
Hizmet
Ulaşım

(Başol ve diğ., 2012a: 102)

İlgili ders kitabı değerlendirildiğinde; Dersin kazanımı ile konunun işlenmesi arasında paralellik vardır. Meslek konusu bölgeler konusu içinde bir bütün olarak verilmiştir. Mesleklerin yaşanılan bölge ekonomik faaliyetleri ile ilgili olduğunun öğrenciye kazandırılması oldukça önemlidir. Her bölgede yer alan meslek tanıtımı için

görsel kullanılmıştır. Kullanılan görseller konuyu açıklamaya ve desteklemeye yöneliktir. Görsellerde meslek çalışanları, mesleğin çalışma ortamı içinde meslek uygulaması sırasında kullandıkları kıyafetlerle gösterilmiştir.

4.2.1.2. Ortaokul 5. Sınıf Pasifik Yayınları Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

5.sınıflar Tahir ERSÖZ yazarlığındaki Pasifik Yayınları ders kitabı incelenmiştir. Ders kitabında meslek konusu “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesi içinde “Sorumluluk” başlığında “Meslek Sahiplerinin Sorumlulukları” alt başlığında yer alır.

(Ersöz, 2011a: 25)

Bu başlık altında mesleklerin hangi sorumluluklara sahip olduğu üzerinde durulmaktadır.

Meslek konusu ilgili kitapta “Adım Adım Türkiye” ünitesinde sayfa 47’ de geçmişte yapılan günümüzde kaybolan meslekler hakkında bilgi verilmiştir.

Kitapta “Yurdumuzda Ekonomik Hayat ve Meslekler” ünitesinde meslek konusu yer almaktadır. Bu bölümde bölgelerin ekonomik faaliyetleri içinde bölgelerde yapılan mesleklerle ilgili bölümler yer almaktadır.

(Ersöz, 2011a: 94)

Ben, Marmara Bölgesi'nde yaşayan bir iş adamıyım. Ülkemizin en çok ayçiçeği üretimini biz gerçekleştiririz. Ben, üreticiden aldığım ayçiçeğini fabrikamda işler ve ülkemizin en kaliteli yağlarını üretirim. Ürettiğim yağı, ülke halkının kullanımına sunduğum gibi yurt dışına da satarak gelir elde ederim. Böylece hem kazanırım hem de ülkeme kazandırırım. Bu arada fabrikamda pek çok kişiye iş imkânı sağlarım. İşçiler ve gıda mühendisleri, fabrikamda en iyi ürünü üretmemde bana yardımcı olurlar.

(Ersöz, 2011a: 113)

Bölgemizdeki sanayi kuruluşları Gaziantep'te yoğunlaşmıştır. İplik ve dokuma fabrikaları bölgemizin sanayi kuruluşları arasında yer alır. Hasankeyf, Nemrut Harabeleri, Urfa Balıklı Göl, Harran evleri ve Mardin en fazla turist çeken mekânlardır. Bölgemizde tarım faaliyetlerinin çok olması nedeniyle gelişen mesleklerden bazılarıdır. Çiftçilik, ziraat mühendisliği ve tekstil mühendisliğidir. Ayrıca petrol mühendisleri, turist rehberleri ve özellikle Mardin'de gümüşçü ustalarıyla sıkça karşılaşılır.

(Ersöz, 2011: 112)

İlgili ders kitabının incelenmesi sonucunda; meslek konusu sadece meslek kazanımının olduğu ünite değil diğer ünitelerde de yer almıştır. Bu sebeple meslek konusuna kitapta birkaç kez değinilmiştir. Meslek konusu kazanımı ders kitabında, bölgeler konusu içinde bölgelerle ilişkili olarak verilmiştir. Mesleklerin yaşanılan bölge ekonomik faaliyetleri ile ilgili olduğu vurgulanmıştır. Konunun açıklanmasında görseller yoğun olarak kullanılmıştır. Her bölgede yer alan meslek tanıtımı için görsel kullanılmıştır. Görsellerde meslek çalışanları, mesleğin çalışma ortamı içinde meslek uygulaması sırasında kullandıkları kıyafetlerle gösterilmiştir.

4.2.2. Ortaokul 6. Sınıflar Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslek Konusu

Ortaokul 6. sınıflar Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmakta olan “Altın Kitaplar” ve “MEB Devlet Kitapları”na ait ders kitapları incelenmiştir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında Ülkemizin Kaynakları ünitesinde, “İlgi duyduğu mesleklerin eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.” kazanımı ile ilgili konular yer almaktadır.

4.2.2.1. Ortaokul 6. Sınıf Altın Kitaplar Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

6. sınıf Altın Kitaplar ders kitabında “Hangi Meslek?” başlığı ile 112 ve 113. sayfalarda yer almaktadır. Konu öğrencileri düşünmeye yönlendirecek 3 tane hazırlık sorusu ile başlamaktadır. Hazırlık soruları ders kazanımını karşılayacak şekilde hazırlanmıştır.

1. Hangi mesleğe ilgi duyuyorsunuz? Neden?
2. İlgi duyduğunuz mesleğin, beceri ve kişilik özellikleri nelerdir?
3. İlgi duyduğunuz meslek için nasıl bir eğitim almak gerektiğini biliyor musunuz?

(Komisyon, 2012: 112)

Soruların ardından, konuda nitelikli insanın özelliklerinin anlatıldığı giriş bölümü yer almaktadır. Devamında dört tane öğrenci ilgi duydukları mesleklerin özelliklerini anlatmaktadır. Öğrenciler sırayla işletmeci, bilim insanı, doktor, avukat mesleklerini seçmişlerdir. Mesleklerini anlattıkları yerin yanında öğrencilerin fotoğrafları da yer almaktadır. Öğrenciler meslek seçmelerinde etkili olan beceri ve kişilik özelliklerini anlatmaktadırlar. Ayrıca mesleğin hangi eğitimleri almak gerektiğini ve bu öğrencilerin hayalinde hangi üniversitede okumak istedikleri de yer almaktadır.

Benim en büyük hayalim doktor olmak. Çünkü, insanlara yardım etmeyi çok seviyorum. İnsanlara yardım etmek, özellikle hasta insanların hastalıklarına çareler bularak onları tedavi etmek dünyanın en güzel mesleğidir, diye düşünüyorum. Doktor olabilmek için uzun bir eğitim almam gerektiğini biliyorum. Lise-den sonra, tıp eğitimi veren bir üniversiteyi kazanarak 6 yıllık bir eğitim almam gerekiyor. Ama tüm zorluklarına karşın, insanlara yardım etmek için doktor olmayı çok istiyorum.

(Komisyon, 2012a: 113)

Bölümün sonunda “Seçeceğiniz mesleğin gerektirdiği eğitim, kişilik ve beceri özellikleri nelerdir?” sorusu yer almaktadır.

İlgili ders kitabı incelenmesi sonucunda; Meslek konusu, meslek kazanımını karşılamak üzere hazırlanmış konu başlığı altında yer almaktadır. Dersin kazanımı ile konunun işlenmesi arasında paralellik vardır. Kitapta konu anlatımında mesleğin uygulaması ve çalışanları ile ilgili fotoğraflar yerine meslek seçimini yapan öğrencilerin fotoğrafları vardır.

4.2.2.2. MEB Devlet Kitapları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Ders kitabında meslek konusu “Nitelikli İnsan ve Mesleklerin Özellikleri” başlığı altında sayfa 120-125 sayfaları arasında bulunmaktadır. İlk dört sayfada nitelikli insanın özellikleri ile ilgili atasözleri ve deyimlere, gazete haber ve ilanlarına yer verilmiştir. Nitelikli insanın özelliklerinden meslek konusuna geçiş yapılmıştır. Meslekler hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra aşağıdaki fotoğraflara yer verilmiştir.

Sizce, yukarıdaki fotoğraflarda yer alan meslekleri yapabilmek için hangi bilgi ve becerilere sahip olmak gerekir?

(MEB, 2012a: 124)

Fotoğrafla ilgili sorudan sonra meslek seçimi ve meslek seçiminde beceri, ilgi, kişilik özelliklerinin önemli olduğu bilgisi verilmektedir. Bu özelliklerin meslek seçen kişileri ne şekilde etkilediğini göstermek için tiyatro sanatçısı ve tamircinin hangi

özelliklerinden hareketle mesleklerini seçtiklerini ve hangi eğitim aşamalarından geçtikleri bilgilerinin yer aldığı kutucuklar yer almaktadır.

Ben, tiyatro sanatçısıyım. Bu mesleği kişiliğime, ilgi ve yeteneklerime, becerilerime uygun olduğu için seçtim. Mesleğimi severek yapıyorum. İlköğretim ve lise yıllarımda hep tiyatro oyunlarında rol alırdım. Jest ve mimiklerimi kullanarak çok iyi taklit yapıyordum. Aynı zamanda topluluk karşısında kendimi ifade etmede çok başarılıydım. Tiyatro oyunlarındaki karakterleri çok iyi canlandırırdım. Bu yetenek ve başarılarım nedeniyle birçok kez ödül aldım. Ancak bir mesleği yapabilmek için bunların yeterli olmadığını, çok sevdiğim tiyatro konusunda iyi eğitim almam gerektiğini biliyordum. Çünkü mesleğimi iyi yapabilmek için onun eğitimini almam gerekiyordu. Liseyi bitirdikten sonra üniversite sınavlarına girdim. Yüksek puan alarak konservatuvarın yetenek sınavına müracaat ettim ve sınavı kazandım. Oyunculuk Ana Sanat Dalı programına kayıt yaptırdım. Üniversitede dört yıl okudum, mezun olduktan sonra tiyatro sanatçısı olarak çalışmaya başladım.

(MEB, 2012a: 125)

İlgili ders kitabı incelenmesi sonucunda; Meslek konusu, nitelikli insan konusu ve kazanımı ile birlikte yer almaktadır. Görsellerle konu desteklenmiştir. Meslek çalışanları ile bilgilerin yanına iş yaşamları sırasında çekilmiş fotoğraflarla meslek konusu anlaşılır hale gelmiştir. Konu anlatımı öğrencinin dil ve anlatım seviyesine uygundur.

4.2.3.Ortaokul 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslek Konusu

Ortaokul 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmakta olan “Altın Kitaplar” ve “MEB Devlet Kitapları”na ait ders kitapları incelenmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitabında Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesinde, “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” ve “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” kazanımlarıyla ilgili konular yer almaktadır.

4.2.3.1.Ortaokul 7. Sınıf Anıttepe Yayıncılık Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Sosyal Bilgiler 7. sınıf Anıttepe Yayıncılık ders kitabında, Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesi içinde “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” kazanımı için “Geçmişte ve Günümüzde Mesleki Eğitim” başlığı ile 154-157 sayfaları arasında yer almaktadır. Ünite “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımı için “Günümüzde Meslek Edindirme” konu başlığı ile 158-159 sayfaları arasında yer almaktadır.

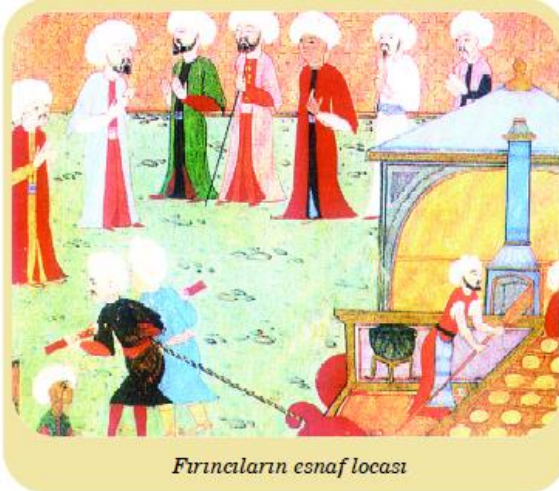
“Geçmişte ve Günümüzde Mesleki Eğitim” konu başlığı hazırlık sorusu ile başlamaktadır.

HAZIRLIK

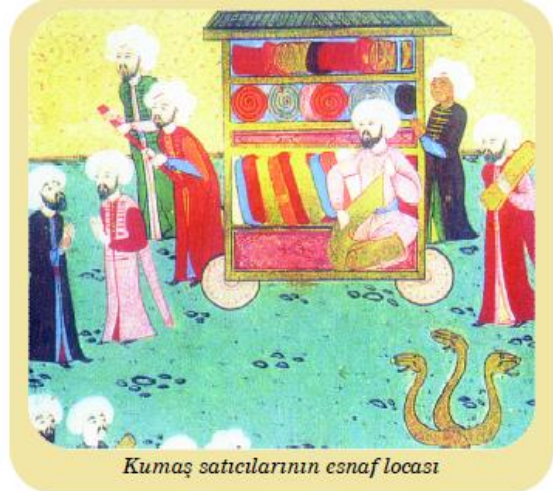
Çevrenizdeki meslek sahibi beş kişiye anket yapınız. Bu kişilere meslekleri, eğitimleri, iş ve sosyal yaşamları, gelir durumları ile ilgili sorular sorunuz.

(Arslan, 2011a: 154)

Hazırlık sorusundan sonra Türklerde meslek eğitimi veren kurumlardan olan “Ahilik”, “Enderun” ve “Medrese” hakkında bilgiler verilmektedir. Eğitim kurumlarının işlevi, hangi tarihi dönemlerde yer aldığı, günümüzdeki karşılığı, eğitim kurumlarına giriş koşulları, eğitimi tamamladıktan sonra yapabilecekleri çalışma şartları hakkında bilgi verilmektedir. Konu ile ilgili fotoğraf ve minyatürler yer almaktadır.

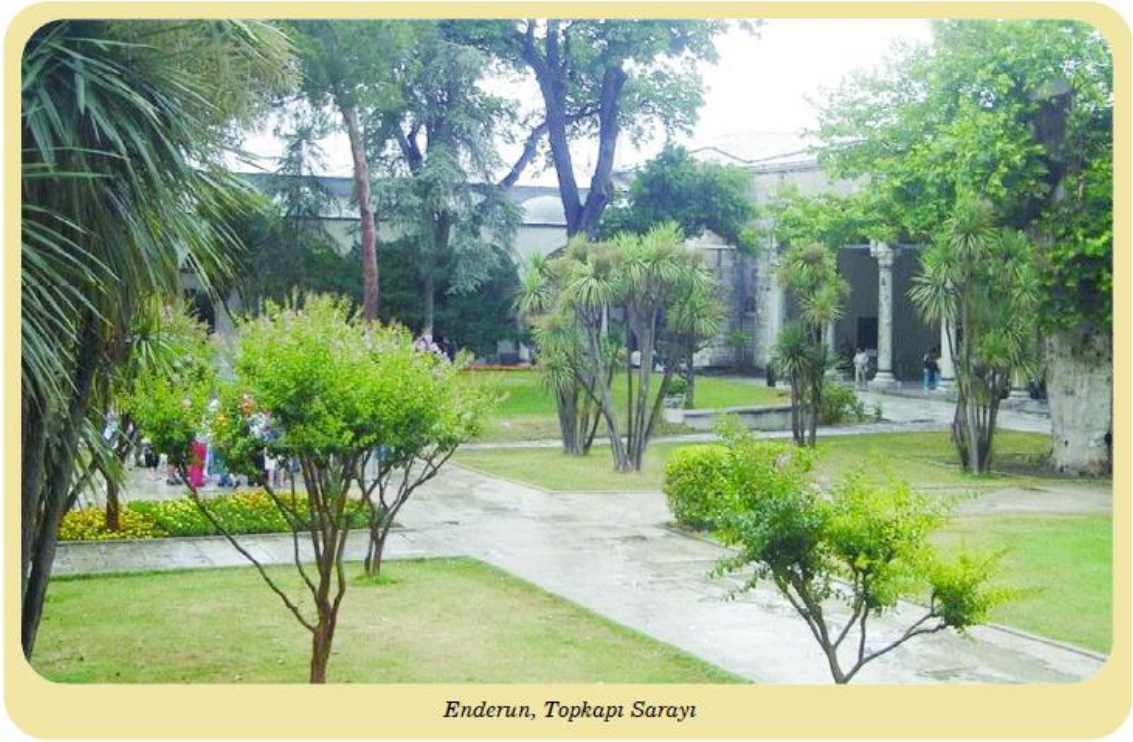

Fırıncıların esnaf locası

Kumaş satıcılarının esnaf locası

(Arslan, 2011a: 154)

Enderun, Topkapı Sarayı

(Arslan, 2011a: 157)

Konuların sonlarında düşünelim-tartışalım kutucukları ile öğrencinin konu hakkında bilgilerini analiz, sentez yapmasını sağlayan sorular yer almaktadır.

Konunun devamında “Günümüzde Meslek Edinme” başlığı altında öğrencilerin meslek tercihleri hakkında geleceğe yönelik planlama yapmasına yönelik bilgiler yer almaktadır. Konu “Günümüzde meslek sahibi olmak için neler yapılmaktadır? Açıklayınız.” (Arslan, 2011a: 158) hazırlık sorusu ile başlamaktadır.

“Mesleğimizi Seçerken Nelere Dikkat Etmeliyiz?” alt başlığı yer almaktadır. Bu başlığın altında kısa bir açıklama yapıldıktan sonra düşünelim tartışalım bölümünde sorular yer almaktadır. Soruların ardından mesleği seçmiş 4 kişi mesleği seçme sebeplerini, bitirdikleri okulları, mesleği yapmak için gerekli şartları anlatan dört kutucuk yer almaktadır. Bu kutucukların yanında meslekleri yapan kişilerin mesleğin uygulaması sırasında çekilmiş fotoğrafları yer almaktadır.

“Kendimi bildim bileli polis olmak istedim. Çünkü polisliğin toplum düzenini sağlayan önemli bir meslek olduğunu düşünüyorum. Ailemin de onayını alarak Polis Koleji sınavlarına katıldım ve başarılı oldum.

Sağlık muayenesi ve çeşitli fiziksel aktivitelerde yapılan elemelerde de polis olmamı engelleyecek herhangi bir sorun çıkmadı. Kolejden mezun olduktan sonra Polis Akademisine girdim. Komiser yardımcısı olarak mezun oldum. Gerek okurken gerekse çalışma hayatımda mesleğimi sevmem mutlu ve başarılı olmamı sağladı.”

(Arslan, 2011a: 158)

Düşünelim-Tartışalım bölümünde “Yukarıda öğrendiğiniz bilgilere göre mesleğinizi seçerken nelere dikkat etmeniz gerekiyor? Tartışınız.” sorusu yer almaktadır. Bu bölümün ardından ülkemiz eğitim sistemi hakkında genel bilgiler verilmektedir.

İlgi ders kitabı incelendiğinde, yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanmıştır. Hazırlık sorusu ile öğrencilere araştırma görevi verilmiştir. Meslek konusu, Türklerde meslek edindirme konusu ile başlayarak öğrencilere meslek edinmede geçmişten günümüze tarihsel süreç verilmiştir. Konu bütünlüğü sağlanmıştır. Tüm konu başlıklarına göre görsel kullanılmıştır. Minyatür ve fotoğraflarla meslek konusu anlaşılır hale gelmiştir. Konu bitiminde yer alan soruyla bölümün pekiştirilmesi amaçlanmıştır.

4.2.3.2. Ortaokul 7. Sınıf MEB Devlet Kitapları Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Sosyal Bilgiler 7. Sınıf MEB Devlet Kitaplarında: Meslek konusu, “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde “Gez Dünya’yı Gör Konya’yı” konusunda geçmişte yapılan günümüzde yapılmayan meslekler hakkında bilgi verilmiştir (MEB, 2012c:79). Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesi içinde “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” kazanımı için “Nasıl Eğitim Gördüler” başlığı ile 134-137 sayfaları arasında yer almaktadır. Ünite “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımı için “Mesleğimi Nasıl Seçmeliyim” konu başlığı ile 138-141 sayfaları arasında yer almaktadır.

“Nasıl Eğitim Gördüler” konu başlığı altında “Medrese”, “Enderun” ve “Ahi Teşkilatı” hakkında bilgi vermektedir. Eğitim kurumlarının işlevi, hangi tarihi

dönemlerde yer aldığı, günümüzdeki karşılığı, eğitim kurumlarına giriş koşulları, eğitimi tamamladıktan sonra yapabilecekleri çalışma şartları hakkında bilgi verilmektedir. Konu ile ilgili fotoğraf ve minyatürler yer almaktadır.

Osmanlı Devleti'nde ilmiye sınıfı medreselerde öğrenim görürdü.

(MEB, 2012c: 134)

Osmanlı Dönemindeki bir bedestende çarşı esnafı

(MEB, 2012c: 137)

Akdeniz Medreseleri Fatih Külliyesi'nden bir görünüm (İstanbul)

(MEB, 212c: 135)

Konu hakkında bilgiler verildikten sonra konuyu özetleyen “Neler Öğrendik” başlığı altında aşağıda yer alan bilgiler verilmektedir.

Neler Öğrendik? Tarih boyunca Türklerde meslek edindiren ve meslek etiği kazandıran kurumların başında medrese, Enderun, Ahilik ve Lonca teşkilatları gelirdi. Medreseler eğitim ve öğretim kurumlarının temeliydi. Enderun ise medreselerden ayrı olarak devlet memuru gibi nitelikli insan yetiştirmek için kurulmuş bir saray okuluydu. Ahilik ve Lonca teşkilatlarında, usta-çırak ilişkisine dayanan bir meslek eğitimi verilir ve meslek ahlakı kazandırılırdı (MEB, 212c: 135).

“Mesleğimi Nasıl Seçmeliyim?” konusunun başlangıç bölümünde gazete haberi yer almaktadır. Gazete haberinde iş ilanında E-Ticaret Müdürü ve Teknik Destek ve Sistem Görevlisi mesleği ilgili aranan nitelikler yer almaktadır.

Kutucukların alt bölümünde iş ilanları aranan mesleklerin nitelikleri üzerine sorular yer almaktadır. Devamında okul ve eğitimin meslek edindirmedeki rolü hakkında açıklama yer almaktadır. Prof. Dr. Tomur Atakök' ün meslek seçimi ve aldığı eğitimle ilgili açıklaması yer almaktadır. Kitabın diğer sayfalarında “Mesleğimi Seçerken” başlığı ile meslek seçimi ile ilgili ipuçları verilmiştir. Bu bilgilerden hareketle bir öğrencinin meslek seçiminde hangi seçiminde hangi yolları izlediğiyle ilgili bilgiler yer almaktadır.

İlköğretime başladığım günden bu güne, bu soruyu bana, birçok kişi sordu: “Büyüyünce ne olacaksın?” Önceleri bu soruyu soranlara ailemin en çok hoşlanacağı meslekleri söyledim. Ama meslek seçiminde önemli olanın kendi tercihlerimiz olması gerektiğini yeni anlıyorum. Yeteneklerime uymayan, ilgimi çekmeyen bir mesleği ailem istiyor, diye seçmem doğru olmaz. Zaten ailem de bana “Kesinlikle bizim istediğimiz mesleği seçeceksin!” diye baskı yapmıyor. İlgi duyduğum ve yeteneklerime uyan bir meslek seçmem konusunda ailem ve öğretmenlerim bana destek veriyor.

İlerde seçeceğim mesleği birçok açıdan değerlendirmem gerekiyor. Örneğin, bu mesleği yapmam beni mutlu edecek mi, mesleğin kazancı nasıl, meslek gelecekte önemini korumaya devam edecek mi, gibi sorulara cevap vermeliyim. Çünkü mesleğin özel giysisinden, toplumsal konumundan, sağlayacağı imkânlardan etkilenecek yanlış karar verebilirim.

(MEB, 2012c: 139)

Kitapta ayrıca “Ortaöğretim Kurumları” başlığı ile ortaokul bittikten sonra öğrencinin seçebileceği kurumlar ve özellikleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Ortaöğretim kurumları hakkında bilgilerden sonra öğrencilerin meslek seçimi hakkında kişilik özellikleri ve eğitim planlamaları ile bilgilerin yer aldığı kutucuklar yer almaktadır. Son bölümde ise “Neler Öğrendik?” başlığı ile kısa bir özetleme yapılmıştır.

İlgili ders kitabı incelendiğinde, konu meslek kazanımına paralel olarak işlenmiştir. Meslek kazanımı dışında da meslek konusuna değinilmiştir. Geçmişte yapılan günümüzde yapılmayan mesleklerin anlatımı başka bir bölümde yer almaktadır. Bu şekilde meslek konusuna kitapta daha fazla değinilmektedir. Meslek konularıyla ilgili tüm bölümlerde görseller yaygın olarak kullanılmıştır. Geçmiş dönemlerde meslek kurumları ile ilgili görsel bulunmadığı için minyatür ve çizimlerle konu desteklenmiştir. Ayrıca o dönemde yapılp günümüzde varlığını devam ettiren eğitim kurumunun fotoğrafı yer almaktadır. Konular yapılandırmacı anlayışa uygun olarak işlenmiştir. Sorular öğrencileri araştırma-keşfetmeye ve düşünmeye yönlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

(3) Ortaokul öğrencilerinin meslekleri tanımlarında etkili olan unsurlar nelerdir?

Öğrencilere etkinlikler öncesinde doldurulması istenen “Bilgi Formu” maddeleri arasında öğrencilerin meslekleri tanımlarında etkili olan unsurlar açık uçlu olarak sorular arasında yer aldı. Öğrencilerin verdikleri cevapların benzer olanları aynı başlık altında gruplandı.

Tablo 12

Öğrenci Görüşlerine Göre Meslekleri Tanımlarında Etkili Olan Unsurlar

Meslekleri Tanımlarında Etkili Olan Unsur	Sınıf Düzeyinde Seçilme Sayısı			
	5. Sınıf	6. Sınıf	7.Sınıf	Toplam
Ders-okul-öğretmen*	15	23	30	78
Bireysel gözlemleri-çevreden görme	17	28	30	75
Aile	10	25	28	63
TV programları-film ve diziler	26	13	21	60
Sosyal bilgiler dersi	23	18	1	42
Dergi-kitap-yayın	3	17	7	27
İnternet	8	3	6	17
Türkçe dersi	7	9		16
İngilizce dersi	3	3		6
Matematik dersi	2	3		5
Fen ve teknoloji dersi	1	3		4
Akranlardan		2		2

*Sadece ders yazanlar ve branş belirtmeyenler bu bölümde yer almaktadır.

Öğrencilere göre meslekleri tanımlarında en önemli unsur öğretmenler ve okulda gördükleri derslerdir. Bireysel olarak gözlemleri, aileler ve TV programları diğer önemli unsurlardır. Öğrencilerin meslekleri tanımlarında dersler içinde önemli konumda Sosyal Bilgiler bulunmaktadır. Sınıf seviyesinde meslekleri tanımlarında etkili unsurlar ise:

Beşinci sınıflarda meslekleri tanımada en etkili unsur televizyon programları, filmler ve dizilerdir. Ayrıca dersler, dersler içinde Sosyal Bilgiler meslekleri tanımlarında önemli bir faktördür.

Altıncı sınıf seviyesinde öğrencilerin gözlemleri ve aile meslekleri tanımlarında daha etkili bir hale gelmektedir. Derslerin ve öğretmenlerin etkisi öğrenciler üzerinde devam etmektedir. Bu sınıf seviyesinde dergi, kitap ve yayınlar meslekleri tanımlarında etkili olan diğer bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Yedinci sınıf öğrencilerinin meslekleri tanımlarında gittikçe önemli bir faktör olan “gözlem” en önemli unsurlardan biri olmaktadır. Derslerin etkisi tüm sınıf seviyelerinde olduğu gibi devam etmektedir. Sadece yedinci sınıfta öğrenciler ders seçeneğini genel olarak belirtilmiş, branş belirtmemiştir. Altıncı sınıfta büyük bir öneme sahip aile faktörü yedinci sınıflarda etkisini gittikçe arttırmaktadır.

Yaş itibarıyla beşinci sınıf öğrencileri, TV programlarındaki kişi ve kahramanları, öğretmenlerini, çevrelerindeki kişileri ve meslekleri gözlemleyip idealize etmektedir. Altıncı sınıf öğrencilerinde yaşın ilerlemesi ile birlikte gözlem gücü gelişmektedir. Artık birçok mesleği gözlemleyerek tanımaktadır. Sosyalleşmenin etkisiyle aile meslekleri tanımlarında daha etkili bir hale gelmektedir. Yedinci sınıf öğrencileri, ergenlik çağına adım atması ile çocukluktan birey olmaya geçiş aşamasındadır. Gözlemleri bu sebeple daha fazla ön plana çıkmaktadır. Öğretmen ve derslerin etkisi de devam etmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

(4) Ortaokul öğrencilerin meslekler tercihlerini etkileyen unsurların nelerdir?

Öğrencilere etkinlikler öncesinde doldurulması istenen “Bilgi Formu” maddeleri arasında öğrencilerin meslek seçiminde etkili olan unsurlar açık uçlu olarak soruldu. Öğrencilerin verdikleri cevapların benzer olanları gruplandı.

Tablo 13

Öğrenci Görüşlerine Göre Meslek Tercihlerini Etkileyen Unsurlar

Meslek seçiminde etkili olan unsurlar	Sınıf düzeyinde seçilme sayısı			
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	TOPLAM
Aile tavsiyesi	2	17	13	32
Mesleğe karşı sevgi	10	15	6	31
İnsanlara faydalı olmak	24	3	3	30
Okul dersleri ve öğretmen etkisi	3	4	17	24
Meslek çalışanını tanıması-etkilenmesi-akrabasında yer alması	6	6	10	22
İlgi-yetenek-kişilik özelliği	7	1	10	18
Ders meslek ilişkisi-ders başarısına göre seçim	3	12	3	18
Tv Programları-filmler	4	6	5	15
Mesleğin uygulanmasını ve çalışanını sevmek	4	2	4	10
Para kazanmak-mesleğin geliri	1	5	7	13
Çevrenin etkilemesi	2	6	5	13
Kendi istek ve kararım	4	2	4	10
Aileye yardımcı olmak	1	4		5

Meslek üniforması	2	1	3
Kitap-dergi-yayın	3		3
Tercihim yok	1	1	2
Mesleğin rahatlığı	1		1
Saygınlık kazanmak		1	1

Öğrencilere göre meslek seçiminde en önemli unsur aile, mesleğe karşı sevgi, insanlara faydalı olmak, öğretmenler ve okulda gördükleri derslerdir. İlgi, yetenek ve kişilik özellikleri, ders başarı durumuna göre meslek tercih etmeleri diğer önemli unsurlardır. Sınıf seviyesinde meslekleri tanımlarında etkili unsurlar ise:

Beşinci sınıfların meslek tercihlerinde en etkili unsur insanlara faydalı olmaktır. Ayrıca mesleğe karşı duyulan sevgi etkili olmaktadır. Yaş itibarıyla beşinci sınıf öğrencileri, topluma yararlı olmak gibi büyük bir amacı taşımaktadırlar. Meslekleri tanımlarında etkili olan TV'nin yerini TV kahramanları ve kahramanların toplum için çalışması almıştır.

Altıncı sınıf öğrencilerinde sosyalleşmenin etkisiyle aile meslekleri tanımlarında daha etkili bir hale gelmektedir. Derslerin ve öğretmenlerin etkisi öğrenciler üzerinde devam etmektedir. Bu sınıf seviyesinde dergi, kitap ve yayınlar meslekleri tanımlarında etkili olan diğer bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Yedinci sınıf öğrencilerinin meslek seçiminde dersler ve öğretmenlerin etkisi diğer sınıf seviyelerine göre artarak devam etmektedir. Aile tavsiyesi, meslek çalışanından etkilenmek ve ilgi, yetenek ve kişilik özelliği diğer etkili olan faktörlerdir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

(5) Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinlikler öğrencilerin meslek seçimini nasıl etkilemektedir?

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin etkinlik öncesinde, sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra meslek tercihlerinde yazdıkları meslekler listelenmiştir. Bu veriler alt problemlerle ilgili diğer tabloların oluşturulmasında kullanılmıştır.

Tablo 14

Etkinlik Öncesinde, Etkinlik Sonrasında ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Öğrenci Meslek Tercihleri

Sıra no	Sınıf/Şube	Numara	Cinsiyet	Etkinlik öncesi meslek tercihi	Etkinlik sonrası meslek tercihi	Etkinlikten 1 ay sonraki meslek tercihi
1	5/A	Öğr1	K	Hemşire	Oyuncu	Doktor
2	5/A	Öğr2	E	Öğretmen	Genetik Mühendisi	Öğretmen
3	5/A	Öğr3	K	Sunucu	Sunucu	Sunucu
4	5/A	Öğr4	E	Doktor	Genetik Mühendisi	Sağlık Memuru
5	5/A	Öğr5	K	Öğretmen	Genetik Mühendisi	Genetik Mühendisi
6	5/A	Öğr6	K	Cerrah	Cerrah	Hemşire
7	5/A	Öğr7	E	Öğretmen	Genetik Mühendisi	Genetik Mühendisi
8	5/A	Öğr8	E	Polis	Genetik Mühendisi	Bilgisayar Mühendisi

9	5/A	Öğr9	E	Avukat	Can Kurtaran	Can Kurtaran
10	5/A	Öğr10	E	Futbolcu	Futbolcu	Futbolcu
11	5/A	Öğr11	K	Öğretmen	Öğretmen	Doktor
12	5/A	Öğr12	K	Hemşire	Oyuncu	Hemşire
13	5/A	Öğr13	K	Oyuncu	Öğretmen	Öğretmen
14	5/A	Öğr14	K	Hemşire	Hemşire	Hemşire
15	5/A	Öğr15	E	Şoför	Şoför	Şoför
16	5/A	Öğr16	E	Şoför	Cankurtaran	Cankurtaran
17	5/A	Öğr17	E	Karateci	<i>Genetik Mühendisi</i>	Karateci
18	5/A	Öğr18	E	Polis	<i>Genetik Mühendisi</i>	<i>Genetik Mühendisi</i>
19	5/A	Öğr19	K	Öğretmen	Bilim Adamı	Bilim Adamı
20	5/A	Öğr20	E	Öğretmen	<i>Genetik Mühendisi</i>	<i>Genetik Mühendisi</i>
21	5/A	Öğr21	K	Doktor	Doktor	Doktor
22	5/A	Öğr22	E	Polis	Polis	Polis
23	5/B	Öğr23	E	Futbolcu	Rentekar	Şoför
24	5/B	Öğr24	E	Polis	Polis	Polis
25	5/B	Öğr25	E	Polis	Doktor	Polis
26	5/B	Öğr26	K	Doktor	Doktor	Doktor
27	5/B	Öğr27	K	Avukat	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>

28	5/B	Öğr28	K	Öğretmen	Hemşire	Hemşire
29	5/B	Öğr29	E	Doktor	Polis	Polis
30	5/B	Öğr30	K	Doktor	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
31	5/B	Öğr31	E	Turizm Çalışanı	Turizm Çalışanı	Kuaför
32	5/B	Öğr32	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
33	5/B	Öğr33	K	Öğretmen	Öğretmen	Diyetisyen
34	5/B	Öğr34	K	Öğretmen	Doktor	Öğretmen
35	5/B	Öğr35	E	Mühendis	Polis	Polis
36	5/B	Öğr36	E	Doktor	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
37	5/B	Öğr37	K	Öğretmen	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
38	5/B	Öğr38	K	Öğretmen	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
39	5/B	Öğr39	E	Polis	Polis	Polis
40	5/B	Öğr40	K	Psikolog	Psikolog	Psikolog
41	5/B	Öğr41	E	Polis	Polis	Polis
42	5/B	Öğr42	E	Polis	Polis	Polis
43	5/B	Öğr43	E	Polis	Polis	Polis
44	5/C	Öğr44	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
45	5/C	Öğr45	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
46	5/C	Öğr46	E	Şoför	<i>Kimya Müh.</i>	<i>Kimya Müh.</i>
47	5/C	Öğr47	K	Avukat	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
48	5/C	Öğr48	E	Futbolcu	Futbolcu	Futbolcu

49	5/C	Öğr49	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
50	5/C	Öğr50	E	Doktor	Kimya Mühendisi	Kimya Mühendisi
51	5/C	Öğr51	E	Astronot	Kimya Mühendisi	Polis
52	5/C	Öğr52	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
53	5/C	Öğr53	K	Öğretmen	Kimya Mühendisi	Kimya Mühendisi
54	5/C	Öğr54	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
55	5/C	Öğr55	K	Öğretmen	Kimya Mühendisi	Kimya Mühendisi
56	5/C	Öğr56	K	Doktor	Kimya Mühendisi	Doktor
57	5/C	Öğr57	E	Zabıta	Kimya Mühendisi	Kimya Mühendisi
58	5/C	Öğr58	K	Polis	Öğretmen	Polis
59	5/C	Öğr59	K	Öğretmen	Kimya Mühendisi	Doktor
60	5/C	Öğr60	K	Doktor	Doktor	Doktor
61	6/A	Öğr61	E	Doktor	Doktor	Doktor
62	6/A	Öğr62	K	Öğretmen	Genetik Mühendisi	Öğretmen
63	6/A	Öğr63	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
64	6/A	Öğr64	K	Hemşire	Polis	Polis
65	6/A	Öğr65	E	Pilot	Genetik Mühendisi	Elektrik Mühendisi

66	6/A	Öğr66	K	Öğretmen	<i>Genetik Mühendisi</i>	Hemşire
67	6/A	Öğr67	E	İmam	İmam	İmam
68	6/A	Öğr68	E	Futbolcu	Futbolcu	Mühendis
69	6/A	Öğr69	K	Öğretmen	<i>Genetik Mühendisi</i>	Öğretmen
70	6/A	Öğr70	E	Mühendis	Mühendis	Mühendis
71	6/A	Öğr71	K	Doktor	<i>Genetik Mühendisi</i>	<i>Genetik Mühendisi</i>
72	6/A	Öğr72	E	Aşçı	Aşçı	Aşçı
73	6/A	Öğr73	K	Öğretmen	<i>Genetik Mühendisi</i>	<i>Genetik Mühendisi</i>
74	6/A	Öğr74	E	Eczacı	<i>Genetik Mühendisi</i>	<i>Genetik Mühendisi</i>
75	6/A	Öğr75	E	Şoför	<i>Genetik Mühendisi</i>	Aşçı
76	6/A	Öğr76	E	Polis	<i>Genetik Mühendisi</i>	Polis
77	6/A	Öğr77	E	Mimar	<i>Genetik Mühendisi</i>	Mimar
78	6/A	Öğr78	E	Futbolcu	<i>Genetik Mühendisi</i>	Futbolcu
79	6/A	Öğr79	E	Öğretmen	<i>Genetik Müh</i>	Öğretmen
80	6/A	Öğr80	E	Doktor	<i>Genetik Mühendisi</i>	Doktor
81	6/A	Öğr81	K	Avukat	<i>Genetik Müh</i>	Avukat

82	6/A	Öğr82	E	Mühendis	Polis	Polis
83	6/A	Öğr83	K	Doktor	<i>Genetik Mühendisi</i>	Hakim
84	6/B	Öğr84	E	Berber	Berber	Berber
85	6/B	Öğr85	E	Polis	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
86	6/B	Öğr86	E	Polis	Polis	Polis
87	6/B	Öğr87	K	Doktor	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
88	6/B	Öğr88	K	Doktor	Doktor	Doktor
89	6/B	Öğr89	E	Turizm Çalışanı	Galerici	Doktor
90	6/B	Öğr90	E	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
91	6/B	Öğr91	E	Futbolcu	Futbolcu	Futbolcu
92	6/B	Öğr92	K	Doktor	Doktor	Öğretmen
93	6/B	Öğr93	E	Futbolcu	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
94	6/B	Öğr94	E	Şoför	Pilot	Galerici
95	6/B	Öğr95	K	Öğretmen	Öğretmen	Acil Tıp Teknisyeni
96	6/B	Öğr96	K	Doktor	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
97	6/B	Öğr97	E	Pilot	Pilot	Pilot
98	6/B	Öğr98	E	Öğretmen	Polis	Polis
99	6/B	Öğr99	K	Doktor	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
100	6/B	Öğr100	K	Hakim	Hakim	Hakim
101	6/B	Öğr101	K	Polis	Polis	Polis

102	6/B	Öğr102	K	Polis	Polis	Polis
103	6/B	Öğr103	E	Polis	Polis	Polis
104	6/B	Öğr104	E	Pilot	Polis	Pilot
105	6/B	Öğr105	E	Pilot	Pilot	Polis
106	6/B	Öğr106	K	Doktor	Polis	Polis
107	6/B	Öğr107	K	Hemşire	Öğretmen	Müzisyen
108	6/B	Öğr108	E	Savcı	Savcı	Savcı
109	6/B	Öğr109	K	Öğretmen	Doktor	Doktor
110	6/C	Öğr110	E	Jandarma	<i>Kimya Mühendisi</i>	Polis
111	6/C	Öğr111	E	Polis	Makine Mühendisi	Makine Mühendisi
112	6/C	Öğr112	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
113	6/C	Öğr113	E	Makine Mühendisi	Makine Mühendisi	Elektrik Mühendisi
114	6/C	Öğr114	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
115	6/C	Öğr115	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
116	6/C	Öğr116	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
117	6/C	Öğr117	K	Öğretmen	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
118	6/C	Öğr118	K	Öğretmen	<i>Kimya Müh.</i>	<i>Kimya Müh.</i>
119	6/C	Öğr119	E	Futbolcu	<i>Kimya Mühendisi</i>	Futbolcu
120	6/C	Öğr120	E	Polis	Subay	Subay

121	6/C	Öğr121	E	Polis	<i>Kimya Mühendisi</i>	Elektrik Mühendisi
122	6/C	Öğr122	E	Öğretmen	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
123	6/C	Öğr123	K	Doktor	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
124	6/C	Öğr124	K	Hakim	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
125	6/C	Öğr125	K	Öğretmen	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
126	6/C	Öğr126	K	Öğretmen	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
127	6/C	Öğr127	K	Öğretmen	<i>Kimya Mühendisi</i>	Öğretmen
128	6/C	Öğr128	K	Savcı	Savcı	Savcı
129	6/C	Öğr129	E	Öğretmen	Bilgisayar Mühendisi	Bilgisayar Mühendisi
130	6/C	Öğr130	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
131	6/C	Öğr131	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
132	7/A	Öğr132	K	Öğretmen	<i>Genetik Mühendisi</i>	<i>Genetik Mühendisi</i>
133	7/A	Öğr133	E	Polis	Aşçı	Avukat
134	7/A	Öğr134	E	Futbolcu	Polis	Polis
135	7/A	Öğr135	E	B. Mühendisi	B. Mühendisi	B. Mühendisi
136	7/A	Öğr136	E	Pilot	Pilot	Pilot
137	7/A	Öğr137	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen

138	7/A	Öğr138	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
139	7/A	Öğr139	K	Sunucu	Sunucu	Öğretmen
140	7/A	Öğr140	E	Mimar	Mühendis	Şoför
141	7/A	Öğr141	E	Pilot	Pilot	Pilot
142	7/A	Öğr142	E	Tasarımcı	Tasarımcı	Tasarımcı
143	7/A	Öğr143	K	Doktor	Doktor	Doktor
144	7/A	Öğr144	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
145	7/A	Öğr145	E	Ressam	Polis	Şoför
146	7/A	Öğr146	E	Polis	Polis	Polis
147	7/A	Öğr147	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
148	7/A	Öğr148	E	Doktor	Doktor	Doktor
149	7/A	Öğr149	E	Subay	Öğretmen	Akademisyen
150	7/A	Öğr150	E	Polis	Polis	Polis
151	7/A	Öğr151	K	Doktor	Doktor	Doktor
152	7/A	Öğr152	K	Öğretmen	Doktor	Kimya Mühendisi
153	7/A	Öğr153	K	Hemşire	Doktor	Doktor
154	7/A	Öğr154	E	Polis	Polis	Polis
155	7/A	Öğr155	E	Polis	Polis	Polis
156	7/A	Öğr156	E	Doktor	Doktor	Doktor
157	7/B	Öğr157	E	Öğretmen	Polis	Öğretmen
158	7/B	Öğr158	E	Futbolcu	Futbolcu	Futbolcu
159	7/B	Öğr159	E	B. Mühendisi	Şoför	B. Programcısı

160	7/B	Öğr160	E	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
161	7/B	Öğr161	K	Polis	Öğretmen	Öğretmen
162	7/B	Öğr162	E	Polis	Futbolcu	Futbolcu
163	7/B	Öğr163	K	Veteriner	Veteriner	Veteriner
164	7/B	Öğr164	E	E. Mühendisi	Polis	Polis
165	7/B	Öğr165	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
166	7/B	Öğr166	K	Doktor	Polis	Doktor
167	7/B	Öğr167	K	Hemşire	Hostes	Hemşire
168	7/B	Öğr168	K	Doktor	Doktor	Doktor
169	7/B	Öğr169	K	Polis	Polis	Polis
170	7/B	Öğr170	K	Hemşire	Hemşire	Hemşire
171	7/B	Öğr171	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
172	7/B	Öğr172	K	Öğretmen	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
173	7/B	Öğr173	E	B.Programcısı	B.Mühendisi	B.Mühendisi
174	7/B	Öğr174	K	Sanatçı	Öğretmen	Öğretmen
175	7/B	Öğr175	K	Öğretmen	<i>Diyetisyen</i>	<i>Diyetisyen</i>
176	7/B	Öğr176	E	Polis	Polis	Polis
177	7/B	Öğr177	E	B.Mühendisi	Z.Mühendisi	B. Programcısı
178	7/B	Öğr178	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
179	7/C	Öğr179	K	Polis	Polis	Polis
180	7/C	Öğr180	K	Tasarımcı	Tasarımcı	Tasarımcı
181	7/C	Öğr181	E	E.Mühendisi	Subay	Jandarma

182	7/C	Öğr182	K	Oyuncu	Oyuncu	Oyuncu
183	7/C	Öğr183	E	Mühendis	Subay	Subay
184	7/C	Öğr184	E	B.Mühendisi	B.Mühendisi	B.mühendisi
185	7/C	Öğr185	E	Doktor	Mimar	Mimar
186	7/C	Öğr186	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
187	7/C	Öğr187	E	Pilot	E.Mühendisi	E.Mühendisi
188	7/C	Öğr188	E	Tasarımcı	Şoför	Şoför
189	7/C	Öğr189	E	B.Mühendisi	Z.Mühendisi	Z.Mühendisi
190	7/C	Öğr190	E	Doktor	Polis	Polis
191	7/C	Öğr191	K	Kaptan	Kaptan	Kaptan
192	7/C	Öğr192	K	Doktor	Doktor	Doktor
193	7/C	Öğr193	E	Öğretmen	Kararsız	Kararsız
194	7/C	Öğr194	E	Polis	Polis	Polis
195	7/C	Öğr195	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
196	7/C	Öğr196	K	Hemşire	<i>Kimya Mühendisi</i>	<i>Kimya Mühendisi</i>
197	7/C	Öğr197	E	İtfaiyeci	Pilot	Futbolcu
198	7/C	Öğr198	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen
199	7/C	Öğr199	K	Hemşire	Hemşire	Hemşire
200	7/C	Öğr200	K	Öğretmen	Öğretmen	Öğretmen

4.5.1. Beşinci Sınıflar

(1)Ortaokul 5. sınıf seviyesinde Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinlikler öğrenci tercihlerini nasıl etkilemektedir?

Beşinci sınıflarda A, B ve C şubelerinden oluşan üç sınıfta üç farklı etkinlik yapılmıştır. Etkinlikler sonrasında ve etkinliklerden bir ay sonra öğrencilerin etkinlik mesleklerine yönelimleri analiz edilmiştir.

(1a) 5/A sınıfında drama etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14'deki bilgilere göre 5/A sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolastırılmıştır.

Tablo 15

5/A Sınıfı Drama Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Genetik Mühendisliğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	22	0	8	4
%'de	100	0	36,4	18,2

5/A sınıfında “Drama Etkinliği” öncesi öğrenciler arasında “Genetik Mühendisliği” mesleği hiç seçilmemiştir. Etkinlik sonrasında 22 öğrenci arasından 8 (%36,4) öğrenci “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçmiştir. Etkinlikten bir ay sonra öğrencilere meslek tercihi sorulduğunda 4 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(1b) 5/B sınıfında film etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14'deki bilgilere göre 5/B sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolaştırılmıştır.

Tablo 16

5/B Sınıfı Film Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Diyetisyen Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	21	0	5	6
%'de	100	0	23,6	28,6

5/B sınıfında “Film Etkinliği” uygulaması öncesinde öğrencilerden “diyetisyenlik” mesleğini seçen öğrenci bulunmamaktadır. Etkin sonrasında 21 öğrenciden 5 öğrenci, etkinlikten bir ay sonra ise 6 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir. Mesleği seçen öğrenci diğer etkinliklere göre düşük olmasına rağmen kalıcılık oranı daha yüksektir.

(1c) 5/C sınıfında film etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14'deki bilgilere göre 5/C sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolaştırılmıştır.

Tablo 17

5/C Sınıfı Kaynak Kişi Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Kimya Mühendisi Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	17	0	9	6
%’de	100	0	52,9	35

5/C sınıfında “Kaynak Kişi” etkinliği öncesinde öğrenciler arasında “Kimya Mühendisliği” mesleği hiç seçilmemiştir. Etkinlik sonrasında 17 öğrenci arasından 9 öğrenci “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçmiştir. Etkinlikten bir ay sonra öğrencilere meslek tercihi sorulduğunda 6 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(1d) Ortaokul beşinci sınıf seviyesinde hangi etkinlikler etkili ve kalıcı olmaktadır?

Ortaokul beşinci sınıf üzerinde etkinlikler sonrasında en fazla seçilen meslek “Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan 5/C sınıfında olmuştur. 17 öğrencinin 9’u (%52,9) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. İkinci sırada 5/A sınıfında uygulanan “Drama Etkinliği” etkili olmuştur. 22 öğrencinin 8’i (%36) “Genetik Mühendisliği”ni seçmiştir. 5/B sınıfı öğrencileri ise “Film” etkinliği ile 21 öğrencinin 5’i (%23,8) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir.

Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinliğe katılanlar arasında oran olarak “Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan “Kimya Mühendisliği” 6 öğrenci (%35) tarafından seçilerek en yüksek oranda kalmıştır. “Film” etkinliği kalıcılık olarak “Drama” etkinliğinin önüne geçmiştir. Hatta “Diyetisyen” (% 28,6) mesleğini seçen öğrenci sayısında artış yaşanmıştır. “Drama” etkinliği ile “Genetik Mühendisi” olmak isteyen öğrenci sayısı 4 (%18,2)’ e düşmüştür.

Etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra yapılan kontrol sonuçları kıyaslandığında, “Film” etkinliği ile “Diyetisyen” mesleğini seçen öğrenci sayısı 5’den 6’ya yükselerek % 120’lik kalıcılık sağlanmıştır. “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçen öğrenci sayısı 9’dan 6’ya düşerek %66,6’lık kalıcılık sağlanmıştır. “Drama” etkinliğinin uygulandığı “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçen öğrenci sayısı 8’den 4’e düşerek %50 oranında kalıcılık sağlamıştır.

Beşinci sınıf etkinliklerinde dikkat çeken nokta genetik mühendisliği seçen öğrencilerin sayısının etkinlik sonrasında sekizden dörde düşmesidir. Etkinlikten bir ay sonra meydana gelen %50’lik düşüşün sebebini bulmak için öğrencilerle görüşme yapılmıştır.

Öğr2:Oyun sırasında mesleği beğendim. Düşününce mesleğin benim için uygun olmadığına karar verdim.

Öğr4: Etkinlik sonrası meslek hoşuma gitti. Sonra düşündüğüm zaman meslek hoşuma gitmedi.

Öğr8: Etkinlik ve mesleği beğendim. Ama düşününce mesleği iyi yapamayacağımı düşündüm. Daha iyi yapabileceğim bir meslek seçtim.

Öğr17: Mesleğin zorluğundan, insan yaşamını etkilemesinden korktum, mesleği yapmak istemekten vazgeçtim.

Görüşme sonuçları değerlendirildiğinde, öğrencilerin etkinlik sonrasında meslekten etkilendiklerini belirtmişlerdir. Etkinlik sonrasında meslek hakkında araştırma ve düşünme sürecine girmişlerdir. Bu sürecin sonunda öğrencilerden ikisi mesleği uygulamaları ile ilgili sorun gördükleri için vazgeçmişlerdir. Öğrencilerden ikisi ise meslekten daha sonra hoşlanmamaya bağlamışlardır. Bu sebeple meslek tercihlerini değiştirmişlerdir.

4.5.2. Altıncı Sınıflar

(2)Ortaokul 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinlikler öğrenci tercihlerini nasıl etkilemektedir?

Altıncı sınıflarda A, B ve C şubelerinden oluşan üç sınıfta üç farklı etkinlik yapılmıştır. Etkinlikler sonrasında ve etkinliklerden bir ay sonra öğrencilerin etkinlik mesleklerine yönelimleri analiz edilmiştir.

(2a) 6/A sınıfında drama etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14'deki bilgilere göre 6/A sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolandırılmıştır.

Tablo 18

6/A Sınıfı Drama Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Genetik Mühendisliğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	23	0	15	3
%'de	100	0	65,2	13

6/A sınıfı drama etkinliği öncesi öğrenciler arasında “Genetik Mühendisliği” mesleği hiç seçilmemiştir. Etkinlik sonrasında 23 öğrenci arasından 15 öğrenci “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçmiştir. Etkinlikten bir ay sonra öğrencilere meslek tercihi sorulduğunda 3 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(2b) 6/B sınıfında film etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14'deki bilgilere göre 6/A sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolandırılmıştır.

Tablo 19

6/B Sınıfı Film Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Diyetisyen Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	26	0	5	5
%’de	100	0	19,2	19,2

6/B sınıf “Film Etkinliği” uygulaması öncesinde öğrencilerden “diyetisyenlik” mesleğini seçen öğrenci bulunmamaktadır. Etkinlik sonrasında 26 öğrenciden 5 öğrenci, etkinlikten bir ay sonra ise 5 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(2c) 6/C sınıfında film etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14’deki bilgilere göre 6/C sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolaştırılmıştır.

Tablo 20

6/C Sınıfı Kaynak Kişi Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Kimya Mühendisi Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	22	0	11	7
%’de	100	0	50	31,8

6/C sınıf “Kaynak Kişi” etkinliği öncesinde öğrenciler arasında “Kimya Mühendisliği” mesleği hiç seçilmemiştir. Etkinlik sonrasında 22 öğrenci arasından 11 öğrenci “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçmiştir. Etkinlikten bir ay sonra öğrencilere meslek tercihi sorulduğunda 7 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(2d) Ortaokul altıncı sınıf seviyesinde hangi etkinlikler etkili olmaktadır?

Ortaokul altıncı sınıf üzerinde etkinlikler sonrasında en fazla seçilen meslek 6/A sınıfında uygulanan “Drama Etkinliği” etkili olmuştur. 23 öğrencinin 15’i (%65) “Genetik Mühendisliği”ni seçmiştir. İkinci sırada “Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan 6/C sınıfında olmuştur. 21 öğrencinin 11’i (%50) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. 6/B sınıfı öğrencileri ise “Film” etkinliği ile 26 öğrencinin 5’i (%19,2) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir.

Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinliğe katılanlar arasında oran olarak “Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan “Kimya Mühendisliği” 7 öğrenci (%31,8) tarafından seçilerek en yüksek oranda kalmıştır. “Film” etkinliği kalıcılık olarak “Drama” etkinliğinin önüne geçmiştir. “Diyetisyen” (% 19,2) mesleğini seçen öğrenci sayısında değişiklik yaşanmıştır. “Drama” etkinliği ile “Genetik Mühendisi” olmak isteyen öğrenci sayısı 3 (%13)’ e düşmüştür.

Etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra yapılan kontrol sonuçları kıyaslandığında, “Film” etkinliği ile “Diyetisyen” mesleğini seçen 5 öğrenci tercihlerini değiştirmemişlerdir, bu etkinlikle % 100’lük kalıcılık sağlanmıştır. “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçen öğrenci sayısı 11’den 7’ye düşerek %63,6’lık kalıcılık sağlanmıştır. “Drama” etkinliğinin uygulandığı “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçen öğrenci sayısı 15’den 3’e düşerek %20 oranında kalıcılık sağlamıştır.

Altıncı sınıf etkinliklerinde dikkat çeken nokta genetik mühendisliği seçen öğrencilerin sayısının etkinlik sonrasında sekizden dörde düşmesidir. Etkinlikten bir ay sonra meydana gelen %80’lik düşüşün sebebini bulmak için öğrencilerle görüşme yapılmıştır.

Öğr62: Etkinlik eğlenceli geldi. Mesleği yapmak istedim ama sonra yapamayacağımı düşündüm.

Öğr65: Etkinlik eğlenceli ve etkileyiciydi. Mesleğin zor olması ve emek gerektirmesi sebebiyle meslek için gerekli çabayı vermeyeceğime inandım ve vazgeçtim.

Öğr66: Drama eğlenceli geçti, mesleği olmak istedim. Sonra aileme söyledim, ailem başka bir meslek seçmemin daha iyi olduğunu söyledi.

Öğr69: Oyun eğlenceli geldi fakat gerçek yaşamda mesleğin zor olacağını düşündüm.

Öğr75: Drama hoşuma gitti. Ama daha sonra meslekle uğraşmak istemedim. Zor geldi.

Öğr76: Mesleği araştırdım. Benim yapamayacağımı fark ettim.

Öğr77: Oyun hoşuma gitti. Mesleği de beğendim. Ağabeyime danıştım, mesleğin zor olduğunu söyledi bende vazgeçtim.

Öğr78: Arkadaşlarımla birlikte genetik mühendisliğini oynarken çok keyif aldım. Mesleği yapmak istedim ama daha sonra başka mesleklerde ilgimi çekti bende vazgeçtim.

Öğr79: Oyun sırasında hoşuma gitti, zor olduğunu o zamanda biliyordum ama sonra zor olmasından dolayı vazgeçtim.

Öğr80: Aileme danıştım mesleğin benim için zor olduğunu söyledi.

Öğr81: Mesleği sonradan araştırdım ve düşündüm. Mesleğin zor olduğunu biliyordum, bundan dolayı vazgeçtim.

Öğr83: Etkinlik sırasında arkadaşlarımdan etkilendim bende genetik mühendisi olmak istedim. Sonradan yapabileceğime inanmadım.

Görüşmelerden sonuç olarak, drama etkinliğinin öğrenciler üzerinde etkili ve hem eğlenceli hem de bilgilendirici olduğu belirtilmiştir. Etkinlik sonrasında mesleği yapmak isteyen öğrenciler araştırma ve düşünme sürecine girmişlerdir. Bir kısım öğrenci ailelerine danışmış bir kısım öğrencide bireysel araştırma yürütmüştür. Sonuçta drama yöntemi sadece sınıf içinde olup, sınıfta kalmamıştır. Öğrencileri okul dışında düşünme ve araştırmaya teşvik etmiştir. Görüşme ile bir önemli sonuç daha ortaya çıkmıştır öğrenciler meslek seçiminde daha kolay ulaşılabilecek ve yapılabilecek meslekleri seçmektedir. Çevre ve aile meslek tercihlerini etkilemektedir.

4.5.3. Yedinci Sınıflar

(1) Ortaokul 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinlikler öğrenci tercihlerini nasıl etkilemektedir?

Yedinci sınıflarda A, B ve C şubelerinden oluşan üç sınıfta üç farklı etkinlik yapılmıştır. Etkinlikler sonrasında ve etkinliklerden bir ay sonra öğrencilerin etkinlik mesleklerine yönelimleri analiz edilmiştir.

(3a) 7/A sınıfında drama etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14'deki bilgilere göre 7/A sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolaştırılmıştır.

Tablo 21

7/A Sınıfı Drama Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Genetik Mühendisliğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	25	0	1	1
%'de	100	0	4	4

7/A sınıfı drama etkinliği öncesi öğrenciler arasında “Genetik Mühendisliği” mesleği hiç seçilmemiştir. Etkinlik sonrasında 25 öğrenci arasından 1 öğrenci “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçmiştir. Etkinlikten bir ay sonra öğrencilere meslek tercihi sorulduğunda 1 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(3b) 7/B sınıfında drama etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14'deki bilgilere göre 7/B sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolaştırılmıştır.

Tablo 22

7/B Sınıfı Film Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Diyetisyen Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	22	0	2	2
%'de	100	0	9,1	9,1

7/B sınıf “Film Etkinliği” uygulaması öncesinde öğrencilerden “diyetisyenlik” mesleğini seçen öğrenci bulunmamaktadır. Etkinlik sonrasında 22 öğrenciden 2 öğrenci, etkinlikten bir ay sonra ise 2 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(3c) 7/C sınıfında drama etkinliği öncesinde, etkinlik sonrasında ve etkinlikten bir ay sonra öğrenci tercihleri nelerdir?

Tablo 14’deki bilgilere göre 7/C sınıfında etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı ile ilgili veriler tablolastırılmıştır.

Tablo 23

7/C Sınıfı Kaynak Kişi Etkinliği Öncesi-Sonrası ve Etkinlikten Bir Ay Sonra Kimya Mühendisi Mesleğini Seçen Öğrenci Sayıları

	Sınıf Mevcudu	Etkinlik Öncesi	Etkinlik Sonrası	Etkinlikten Bir Ay Sonra
Kişi Sayısı	22	0	1	1
%’de	100	0	4,5	4,5

7/C sınıf “Kaynak Kişi” etkinliği öncesinde öğrenciler arasında “Kimya Mühendisliği” mesleği hiç seçilmemiştir. Etkinlik sonrasında 22 öğrenci arasından 1 öğrenci “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçmiştir. Etkinlikten bir ay sonra öğrencilere meslek tercihi sorulduğunda 1 öğrenci etkinlik mesleğini seçmiştir.

(3d)Ortaokul yedinci sınıf seviyesinde hangi etkinlikler etkili olmaktadır?

Ortaokul yedinci sınıflarda etkinlikler tüm öğrenciler üzerinde etkisi zayıf kalmıştır. 7/B sınıfı öğrencilerinden “Film” etkinliği ile 22 öğrencinin 2’i (%9,1) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir. 7/A sınıfında uygulanan “Drama Etkinliği” ile 24 öğrencinin 1’i (%4) “Genetik Mühendisliği”ni seçmiştir. 7/C sınıfında “Kaynak Kişi” etkinliğiyle 22 öğrencinin 1’i (%9,1) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinlik mesleklerini seçen öğrencilerin tercihlerinde değişiklik olmamıştır.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

(6) *Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan etkinliklerin cinsiyetlere göre etkisi nasıldır?*

Etkinlik sonuçlarına göre tüm sınıf seviyelerinde bulunan öğrencilerin cinsiyete göre etkinlik mesleği tercihleri bulgulanmış ve yorumlanmıştır.

4.6.1. Kız Öğrenciler

(1) *Etkinlikler öncesinde-sonrasında ve bir ay sonra kız öğrencilerin tercihleri nelerdir?*

Araştırmaya katılan tüm sınıf seviyesindeki kız öğrencilerin etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra etkinlik mesleklerini tercihleri Tablo 14'deki bilgilere göre tablolastırılmış ve bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 24

Etkinliklerin Kız Öğrenciler Üzerinde Meslek seçimine Etkisi

Sınıf ve Oran	A Şubesi (Drama Etkinliği)			B Şubesi (Film Etkinliği)			C Şubesi (Kaynak Kişi Etkinliği)		
	N	E	E1	N	E	E1	N	E	E1
5	10	1	1	10	4	5	12	5	3
Oran		%10	%10		%40	%50		%41,6	%25
6	9	6	2	12	3	3	14	7	6
Oran		%66,6	%22,2		%25	%25		%50	%42,9
7	10	1	1	12	2	2	11	1	1
Oran		%10	%10		%16,6	%16,6		%9,1	%9,1
Toplam	29	8	4	35	9	10	37	13	10
Oran	%100	%27,6	%13,8	%100	%25,7	%28,6	%100	%35,1	%27

N: Öğrenci Sayısı

E: Etkinlik sonrası etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı

E1: Etkinlikten bir ay sonra etkinlik mesleği seçen öğrenci sayısı

Ortaokul 5. Sınıf Kız Öğrencilerinin Meslek Tercihi Sonuçları

Ortaokul beşinci sınıf kız öğrenciler üzerinde etkinlikler sonrasında en fazla seçilen meslek “Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan 5/C sınıfında olmuştur. 12 kız öğrencinin 5’i (%41,6) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. İkinci sırada 5/B sınıfı öğrencileri “Film” etkinliği ile 10 öğrencinin 4’i (%40) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir. 5/A sınıfında uygulanan “Drama Etkinliği”nde ise 10 kız öğrencinin 1’i (%10) “Genetik Mühendisliği”ni seçmiştir.

Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra kız öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinliğe katılanlar arasında oran olarak “Film” etkinliği “Diyetisyen” (% 50) mesleğini seçen öğrenci sayısında artış yaşanmıştır. “Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan “Kimya Mühendisi” mesleğini seçen 5 kız öğrenci sayısı 3 (%25)’e düşmüştür. “Drama” etkinliği ile “Genetik Mühendisi” olmak isteyen kız öğrenci sayısı 1 (%10) olarak aynı kalmıştır.

Etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra yapılan kontrol sonuçları kıyaslandığında, “Film” etkinliği ile “Diyetisyen” mesleğini seçen kız öğrenci sayısı 4’den 5’e yükselerek % 125’lik kalıcılık sağlanmıştır. “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçen kız öğrenci sayısı 5’den 3’e düşerek %60’lık kalıcılık sağlanmıştır. “Drama” etkinliğinin uygulandığı “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçen öğrenci sayısı 1 kız öğrenci olarak aynı kalmıştır.

Ortaokul 6. Sınıf Kız Öğrencilerinin Meslek Tercihi Sonuçları

Ortaokul altıncı sınıf kız öğrenciler üzerinde etkinlikler sonrasında en fazla seçilen meslek “Drama” etkinliği etkinliği uygulanan 5/A sınıfında “Genetik Mühendisliği” mesleği olmuştur. 9 kız öğrencinin 6’i (%66,6) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. İkinci sırada 5/C sınıfı öğrencileri “Kaynak Kişi” etkinliği ile 14 öğrencinin 7’si (%50) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir. 5/B sınıfında uygulanan “Film” etkinliğinde ise 12 kız öğrencinin 3’ü (%25) seçmiştir.

Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra kız öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinliğe katılanlar arasında oran olarak “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisi” mesleğini seçen öğrencilerin sınıf genelinde oranı %42,9’a düşmesine rağmen en fazla kalıcılık sağlanmıştır. “Film” etkinliği uygulanan “Diyetisyen” mesleğini seçen

3 kız öğrenci sayısı aynı kalmıştır. “Drama” etkinliği ile “Genetik Mühendisi” olmak isteyen kız öğrenci sayısı 6’dan 2’ye (%22,2) düşmüştür.

Etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra yapılan kontrol sonuçları kıyaslandığında, “Film” etkinliği ile “Diyetisyen” mesleğini seçen kız öğrenci sayısı aynı kalarak yükselerek %100’lük kalıcılık sağlanmıştır. “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçen kız öğrenci sayısı 7’den 6’ya düşerek %85,7’lik kalıcılık sağlanmıştır. “Drama” etkinliğinin uygulandığı “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçen kız öğrenci sayısı 6’dan 2’ye düşerek %33’lük kalıcılık sağlanmıştır.

Ortaokul 7. Sınıf Kız Öğrencilerinin Meslek Tercihleri Sonuçları

Ortaokul yedinci sınıf kız öğrenciler üzerinde etkinlikler sonrasında en fazla seçilen meslek “Film” etkinliği uygulanan 7/B sınıfında olmuştur. 12 kız öğrencinin 2’si (%16,6) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir. İkinci sırada “Drama” etkinliği uygulanan 7/A sınıfı 10 kız öğrencilerinin 1’i (%10) “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçmiştir. 7/C sınıfında uygulanan “Kaynak Kişi” ise 11 kız öğrencinin 1’i (%9,1) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra kız öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; tüm etkinliklerde aynı sonuç alınmıştır.

4.6.1. Erkek Öğrenciler

(2) Etkinlikler öncesinde-sonrasında ve bir ay sonra erkek öğrencilerin tercihleri nelerdir?

Araştırmaya katılan tüm sınıf seviyesindeki erkek öğrencilerin etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra etkinlik mesleklerini tercihleri Tablo 14’deki bilgilere göre tablolastırılmış ve bulgular yorumlanmıştır.

Tablo 25

Etkinliklerin Erkek Öğrenciler Üzerinde Meslek seçimine Etkisi

Sınıf ve Oran	A Şubesi (Drama Etkinliği)			B Şubesi (Film Etkinliği)			C Şubesi (Kaynak Kişi Etkinliği)		
	N	E	E1	N	E	E1	N	E	E1
5	12	7	3	11	1	1	5	4	4
Oran		%58,3	%25		%9,1	%9,1		%80	%80
6	14	9	1	14	2	2	8	4	1
Oran		%64,3	%7,1		%14,3	%14,3		%50	%12,5
7	15	0	0	10	0	0	11	0	0
Oran		%0	%0		%0	%0		%0	%0
Toplam	41	16	4	34	3	3	24	8	5
Oran	%100	%39	%9,8	%100	%8,8	%8,8	%100	%33,3	%20,8

N: Öğrenci Sayısı

E: Etkinlik sonrası etkinlik mesleğini seçen öğrenci sayısı

E1: Etkinlikten bir ay sonra etkinlik mesleği seçen öğrenci sayısı

Ortaokul 5. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Meslek Tercihleri Sonuçları

Ortaokul beşinci sınıf erkek öğrenciler üzerinde etkinlikler sonrasında en fazla seçilen meslek “Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan 5/C sınıfında olmuştur. 5 erkek öğrencinin 4’ü (%80) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. İkinci sırada 5/A sınıfında uygulanan “Drama” etkinliğinde ise 12 erkek öğrencinin 7’si (%58,3) “Genetik Mühendisliği”ni seçmiştir. 5/B sınıfı öğrencileri “Film” etkinliği ile 11 erkek öğrencinin 1’i (%9,1) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir.

Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra erkek öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinliğe katılanlar arasında oran olarak Kaynak Kişi” etkinliği uygulanan “Kimya Mühendisi” seçen erkek öğrenci sayısının aynı kalması (% 80) ile ilk sırada yer almıştır. Drama” etkinliği ile “Genetik Mühendisi” olmak isteyen erkek öğrenci sayısı 7’den 3 (%25)’e düşmüştür. “Film” etkinliği “Diyetisyen” mesleğini seçen erkek öğrenci sayısı aynı kalmıştır.

Etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra yapılan kontrol sonuçları kıyaslandığında, “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçen erkek öğrenci sayısı 4 olarak

aynı kalmış ve mesleği seçip kararlılığını devam ettirenlerin oranında %100’lük kalıcılık sağlanmıştır. “Film” etkinliği ile “Diyetisyen” mesleğini seçip kararlılığını devam ettiren öğrenci sayısı 1 olarak kalıp, % 100’lük kalıcılık sağlanmıştır. “Drama” etkinliğinin uygulandığı “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçen öğrenci sayısı 7’den 3’e düşerek kalıcılık oranı % 42,9’a düşmüştür.

Ortaokul 6. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Meslek Tercihi Sonuçları

Ortaokul altıncı sınıf erkek öğrenciler üzerinde etkinlikler sonrasında en fazla seçilen meslek “Drama” etkinliği uygulanan 6/A sınıfında olmuştur. 14 erkek öğrencinin 9’u (%64,3) “Genetik Mühendisliği” ni seçmiştir. İkinci sırada 6/C sınıfında uygulanan “Kaynak Kişi” etkinliğinde ise 8 erkek öğrencinin 4’ü (%50) “Kimya Mühendisliği”ni seçmiştir. 6/B sınıfı öğrencileri “Film” etkinliği ile 14 erkek öğrencinin 2’si (%14,3) “Diyetisyen” mesleğini seçmiştir.

Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra erkek öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinliğe katılanlar arasında oran olarak “Film” etkinliği uygulanan “Diyetisyen” mesleğini seçen erkek öğrenci sayısının aynı kalması (% 14,3) ile ilk sırada yer almıştır. “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisi” olmak isteyen erkek öğrenci sayısı 4’den 1 (%12,5)’e düşmüştür. “Drama” etkinliği ile “Genetik Mühendisi”ni seçen erkek öğrenci sayısı 9’dan 1 (%7,1)’e düşmüştür.

Etkinlik sonrası ve etkinlikten bir ay sonra yapılan kontrol sonuçları kıyaslandığında, “Film” etkinliği ile “Diyetisyen” mesleğini seçen erkek öğrenci sayısı 2 olarak aynı kalmış ve mesleği seçip kararlılığını devam ettirenlerin oranında %100’lük kalıcılık sağlanmıştır. “Kaynak Kişi” etkinliği ile “Kimya Mühendisliği” mesleğini seçip kararlılığını devam ettiren öğrenci sayısı 4’den 1’e düşerek mesleği seçenler içinde %25 oranında kalıcılık sağlanmıştır. “Drama” etkinliğinin uygulandığı “Genetik Mühendisliği” mesleğini seçen öğrenci sayısı 9’dan 1’e düşerek kalıcılık oranı mesleği seçenler arasında % 11,1’a düşmüştür.

Ortaokul 7. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Meslek Tercihi Sonuçları

Ortaokul 7. sınıf erkek öğrenciler arasında etkinlik mesleklerini seçen öğrenci bulunmamaktadır.

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ve bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve Yorum bölümü; nitel verilerden elde edilen bulgular ve yorum (alt problem 1,2), etkinliklerin etkisi üzerine bulgular ve yorum (alt problem 5) ile nicel verilerden elde edilen bulgular ve yorum (alt problem 3, 4, 5 ve 6) olmak üzere altı alt başlıkta ele alınmıştır. Araştırmanın nitel ve nicel verilerinden elde bulgular ve yorumlar; araştırmanın alt problemlerinden yola çıkarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında “Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimi üzerine etkisi var mıdır?” problemine cevap aranmıştır. Araştırma nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada yürütüldüğü çalışma olup, deneysel bir desen çerçevesinde “Çok Değişkenli Model” ile denencelere dayalı nicel veri toplanmış ve bunların istatistiksel analizi yapılmıştır. Ayrıca tarama yöntemi ile mevcut durum analizi yapılmıştır. Araştırma 2012 - 2013 eğitim – öğretim yılında Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu’nda 5., 6. ve 7. sınıflara devam eden 200 öğrenci katılmıştır.

A şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerine genetik mühendisliği drama etkinliği,

B şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerine diyetisyenlik mesleği film etkinliği,

C şubelerinde yer alan 5., 6. ve 7. Sınıf öğrencilerine kimya mühendisliği mesleğini tanıtılması amacıyla kaynak kişi uygulaması yapılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutu çerçevesinde doküman analizi ve görüşme yoluyla nitel veri toplanmış ve bu veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın nitel bölümü, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Sosyal Bilgiler 5., 6. ve 7. sınıf ders ve öğrenci çalışma kitapları değerlendirilmiştir. Görüşme, Drama etkinliği sonrası Genetik Mühendisliği mesleğini seçen etkinlikten bir ay sonra karar değiştiren öğrencilerle yapılmıştır.

5.1 SONUÇLAR

1. Birinci alt probleme ilişkin elde edilen bulgular yorumlanmış ve şu sonuçlara varılmıştır.

Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan etkinlikler, dersin kazanımını gerçekleştirmeye yöneliktir. Etkinlikler, öğrencinin ilgilerini daha belirgin

olarak fark etmesini, mesleklerin özellikleri hakkında detaylı bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Etkinlikler öğrenciye araştırma yapma, eleştirel düşünme ve girişimcilik gibi becerileri kazandırmaya yöneliktir.

Etkinliklerin uygulanmasında gerekli materyaller; gazete, iş ilanları ve formların çıktıları gibi masraf gerektirmeyen kolay ulaşılabilecek türdendir. Bu sebeple Türkiye'nin tüm ekonomik bölgelerinde masrafsız ve kolaylıkla uygulanabilir. Etkinliklerde fotoğraf ve görsel kullanım oranı oldukça düşüktür.

Ortaokul Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabında meslek konusu, yapılandırmacı anlayışa uygun etkinliklerle hazırlanmıştır. Etkinler ders kazanımlarını karşılamaya yöneliktir. Etkinlikler öğrenciyi araştırma ve keşfetmeye teşvik etmektedir. Sadece bilgi düzeyinde değil; kavrama, analiz ve sentez düzeylerinde sorular yer almaktadır.

2. İkinci alt probleme ilişkin elde edilen bulgular yorumlanmış ve şu sonuçlara varılmıştır.

Ortaokul Sosyal Bilgiler dersi kitaplarında meslek konusu tüm sınıf seviyelerinde, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarına paralel olarak yer almaktadır. Beşinci sınıflarda öğrencilerin çevrelerinde yer alan meslekleri tanımaları, altıncı sınıfta ilgi duyduğu mesleği yapabilmesi için hangi eğitimleri alması gerektiği ve meslek için hangi beceri ve kişilik özelliklerine sahip olması gerektiğini araştırmaya, yedinci sınıfta mesleki planlamaya yönelik konular yer almaktadır.

Ders kitapları 2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programına uygun olarak yapılandırmacı anlayışa uygun olarak hazırlanmıştır. Konular görsellerle desteklenmiştir. Fotoğraf, minyatür gibi görseller yoğun olarak kullanılmıştır. Fotoğraf en yaygın olarak kullanılan görseldir. Kullanılan görseller konu metinlerine uygun olarak seçilmiş, metni desteklemiş ya da kazanımın daha etkili olmasını sağlamıştır. Ders kitaplarında yer alan “Hazırlık” ve “Düşünelim-Tartışalım” soruları öğrencilerin düşünme ve araştırma yapmasına yöneliktir.

3. *Üçüncü alt probleme ilişkin elde edilen bulgular yorumlanmış ve şu sonuçlara varılmıştır.*

Ortaokul öğrencilerine göre meslekleri tanımlarında en büyük faktör dersler, TV programları -film ve dizi- ve ailelerdir. Diğer bir unsur ise çocukların gözlemleridir. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilerin meslekleri tanımlarında önemli bir unsur olduğu sonucu çıkarılmıştır.

4. *Dördüncü alt probleme ilişkin elde edilen bulgular yorumlanmış ve şu sonuçlara varılmıştır.*

Ortaokul öğrencilerine göre meslek seçiminde en önemli unsur aile, mesleğe karşı hoşlanıtı-sevgi, insanlara faydalı olmak, okulda gördükleri derslerdir. Meslek çalışanından etkilenilmek ve öğrencilerin ilgi-yetenek-kişilik özellikleri önemli unsurlardır.

5. *Beşinci alt probleme ilişkin elde edilen bulgular yorumlanmış ve şu sonuçlara varılmıştır.*

Etkinliklerden önce öğrencilerin meslek tercihleri belirli meslekler üzerinde yoğunlaşmıştır. Genel itibariyle öğrenciler; öğretmen, polis, doktor, hemşire, mühendis, avukat olmak istemektedirler. Öğrencilerin çevrelerinde yer alan, bildikleri meslekler sorulduğunda ise meslek tercihleriyle paraleldir. Bu sonuçla öğrencilerin meslek tercihinde, bildikleri meslekler üzerinde yoğunlaştıkları sonucuna ulaşılabilir.

Etkinlikler öncesindeki meslek dağılımıyla tercihlerin genelinde kamuda çalışma üzerinedir. Her ne kadar fazla tercihte bulunulan (öğretmen, doktor, hemşire, mühendis) meslekler kamu dışında çeşitli alanlarda çalışsa da yoğun olarak bu mesleklerin yürütülmesi kamu kurumlarında yapılmaktadır.

Etkinlikler öncesinde öğrenciler meslek tercihlerini günümüz meslek popülerliğine göre yapmaktadır. Meslek tercihlerinden anlaşılabileceği üzere gelecek mesleklerine yönelik tercihler birkaç tercih dışında neredeyse hiç yer almamaktadır.

Beşinci sınıflarda:

Kaynak kişi etkinliği oldukça etkili olmuştur. Öğrencilerin rol model aldıkları kişilerin mesleklerinden etkilendikleri bulgusu araştırma sonuçları ile desteklenmiştir.

Ortaokul beşinci sınıflarda film etkinliğine katılan öğrencilerde ilk etapta seçilme oranı diğer etkinliklere karşı düşük olsa da kalıcılık olarak oldukça etkili olmuştur. Film etkinliğinin mesleğini seçen tüm öğrenciler meslek kararlarını korurken, etkinlik sonrasında farklı meslek tercihinde bulunan bir öğrenci bir ay sonra diyetisyen tercihinde bulunarak film etkinliğinin uzun vadede de öğrenciler üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Mesleğin toplum tarafından kabul görmesinin bu sonucu doğruladığı söylenebilir.

Ortaokul beşinci sınıflarda drama etkinliği öğrencilerin sürece katılmaları ve yaratıcılıklarını ortaya koymaları dolayısıyla oldukça eğlenceli geçmiştir. Öğrenciler drama etkinliği ile meslek zor olsa bile %36 oranında Genetik Mühendisliğini seçmişlerdir. Etkinlik kalıcılığına bakıldığında aynı etkiyi gösterememiştir, bu konu da öğrenciler ile görüşme yapıldığında mesleğe karşı önce ilgi duyduklarını sonra ise mesleğin kendileri için ideal olmadığı, mesleği uygularken iyi yapamayacağı düşüncesi ve mesleğin insan yaşamı üzerine etkisinden dolayı meslek tercihlerini değiştirdiklerini söylemişlerdir.

Altıncı sınıflarda:

Ortaokul altıncı sınıflarda etkinlikler sonrasında en fazla oran olarak drama etkinliği etkili olmuştur. Kaynak kişi ve sonrasında film etkinliği de etkili olmuştur. Etkinliklerin kalıcılığını ölçmek için etkinliklerden bir ay sonra öğrencilere meslek tercihleri tekrar sorulduğunda; etkinliğe katılanlar arasında oran olarak Kaynak Kişi

etkinliği etkili olmuştur. Film etkinliği tercih oranını koruyarak kalıcılığını göstermiştir. Drama etkinliğinde ise büyük düşüş yaşamıştır.

Ortaokul altıncı sınıflarda drama etkinliği sonuç olarak beşinci sınıflarla benzer özellik göstermiştir. Öğrenciler için etkinlik eğlenceli ve eğitici geçmiştir. Öğrenciler drama etkinliği sonrasında genetik mühendisliğini seçmişlerdir. Yalnız etkinlikten bir ay sonra büyük bir çoğunluğu tercihlerinden vazgeçmişlerdir. Bu konu da öğrenciler ile görüşme yapıldığında mesleğe karşı önce ilgi duyduklarını sonra mesleğe girmenin ve meslekte çalışmanın zorluğundan dolayı hedeflerine ulaşamayacakları inancı ve ailelerin meslek ile ilgili olumsuz düşünceleri sonrası tercihlerini değiştirdiklerini söylemişlerdir. Öğrenci görüşlerinde ailenin öğrenciler üzerindeki etkisini belirtmeleri, Çakır ve Palabıyıköğü'nün (1997) araştırmasında 12-14 yaş grubu ve 18-22 yaş gruplarının en fazla desteği aileden aldığını ortaya çıkması ile bulgumuz desteklenmiştir.

Yedinci sınıflarda:

Ortaokul yedinci sınıf öğrencileri, tüm etkinliklerden çok küçük oranda etkilenmiştir. Birçok kaynakta belirtildiği gibi meslek gelişimi için gelişim özelliklerine uygun olarak küçük yaşlarda başlanmalıdır. Mesleklerin tanınması ve meslek seçimi karar verilecek son ana bırakılmamalıdır. Ayrıca 7. Sınıf öğrencileri ergenlik çağında olmaları sebebiyle bireysel problemlerinin etkisiyle diğer konulara karşı ilgisiz olmaları şeklinde yorumlanabilir.

Alt probleminden elde edilen sonuçlardan hareketle;

Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek tercihlerini etkiledikleri ortaya çıkmıştır. Bu etkinliklerden kaynak kişi etkinliği beşinci ve altıncı sınıflar üzerinde etkili ve kalıcı olduğu sonucu çıkarılmıştır. “Kafanın kafa üzerinde ve şahsiyetin şahsiyet üzerindeki etkilerinin yerine geçebilecek bir şey henüz bulunmamıştır.” sözünden anlaşılacağı gibi insan üzerinde etkili olabilecek yine insandan başkası değildir. Öğrencilerin mesleği yapan kişiyi görmesi, bizzat onun ağzından mesleğin özelliklerini dinlemesi meslek tercihi üzerinde oldukça etkilidir.

Drama etkinliğinin mesleklerin uygulama özelliklerinin tanınmasında oldukça etkili olduğu ve etkinlik sonrasında meslekleri seçmeyen öğrencilerin de mesleği çok iyi tanıyarak kendine uygun olmadığı için tercihte bulunmamışlardır.

Öğrencilerin meslekleri tanınmasında etkili olan film etkinliği, oran olarak yüksek bir etki göstermese de kalıcılık olarak etkili olmuştur. Bu kalıcılık aile ve çevrenin bireyler üzerindeki etkisine kanıt olarak gösterilebilir; çünkü diyetisyenlik mesleği günümüzde toplum tarafından kabul görmektedir. Ailenin etkisini genetik mühendisliğini bir ay sonra seçmekten vazgeçen öğrenciler üzerinde de görölmektedir. Ailelerin genetik mühendisliğine olumsuz bakışı öğrencilerin bir kısmının meslekten vazgeçmesine sebep olmuştur.

Öğrenciler meslek tercihinde bulunurken mesleğin rahat olmasına önem vermektedir. Genetik mühendisliğinin zor olması ve diyetisyenlik mesleğinin daha rahat görünmesi öğrenci tercihlerini etkilemiştir. Meslek rahatlığının meslek tercihinde etkili olduğu (Altun, 2000) ve zor şartlardan kurtulmak için okuyup, rahat meslekte çalışma isteği (Sarıkaya ve Khorshid,2009; Tezcan, Tarihsiz) diğer araştırmalarla desteklenmiştir. Toplum yaşamı içinde işe yeni başlayan bir kişiye “İşin rahat mı?” gibi sorular bu durumu desteklemektedir.

6. Altıncı alt probleme ilişkin elde edilen bulgular yorumlanmış ve şu sonuçlara varılmıştır.

Okul geneli sonuçlarına bakıldığında kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre etkinliklerden daha fazla etkilenmiştir. Kız öğrenciler kaynak kişiden hem etkinlik sonrasında hem de etkinlikten bir ay sonra daha fazla etkilenmiştir. Film etkinliğinin uygulandığı diyetisyenlik mesleğini kız öğrenciler kendileri için daha uygun görmüşler ve tercih etmişlerdir.

Erkek öğrencilerde en dikkat çeken sonuç yedinci sınıfların etkinliklere karşı duyarsız kalmasıdır. Hiçbir öğrenci etkinlik mesleğini seçmemiştir.

5.2 ÖNERİLER

Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimi üzerindeki etkisi üzerine bu yapılan araştırmadan elde sonuçlar doğrultusunda şu öneriler yapılabilir:

Sosyal Bilgiler programı etkinliklerine meslek konusunda yeni etkinlikler eklenmelidir. Etkinliklerde görsellere daha fazla yer verilmelidir.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında mesleklerle ilgili konular sadece meslek konusu kazanımları içinde değil, diğer kazanımlar işlenirken de mesleklerle ilgili konulara yer verilmelidir. Okuma parçalarında da meslek seçimine yardımcı olacak konulara yer verilmelidir.

Öğrencilerin meslek tercihlerini sağlıklı yapabilmesi için çok sayıda meslek hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu sebeple öğrencilerin meslekleri tanımasına önem verilmelidir.

Öğretmenler meslek konularının sunumunda klasik yöntemlerden ziyade öğrencileri daha aktif hale getirecek, yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine uygun etkinlikler yaptırmalıdır.

Drama, film ve kaynak kişi etkinlikleri meslek konularında sık olarak kullanılmalıdır.

Böyle bir araştırmanın diğer yöntem ve teknikler ile yapılarak meslek tercihinde daha farklı ve etkili etkinlikler bulunmalıdır.

Farklı yöntem ve etkinliklerde aynı meslek tanıtımı yapılarak etkinliklerin başarısı karşılaştırmalı olarak sınanabilir.

KAYNAKÇA

- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A.F. (1976). *Ansiklopedik eğitim sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Yayıncılık.
- Agakay, M. A. (1959). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atmaca, A. (2006). *Gençler mesleğinizi seçtiniz mi?*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Altun, A., Doğan, Y. ve Uzun, E. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Altın Kitaplar.
- Altun, İ. (2000). Kocaeli Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin kişisel değerleri ve meslek seçimlerine etki eden faktörler. I. Uluslararası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, Antalya: 75- 77.
- Arslan, M.M. (2011a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. sınıf ders kitabı*, Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Arslan, M.M. (2011b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. sınıf öğrenci çalışma kitabı*, Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Ay, M. (2002). *Mesleki yönlendirme, ilköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencileri üzerine bir alan çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ayas, T., Deniz, M. ve Kağan, M. (2010). Ginzberg ve arkadaşlarının gelişim kuramına dayalı örnek bir mesleki grup rehberliği çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2).
- Aydın, S. (1998). *Eğitimde uygulamalı rehberlik*, Ankara: Barış Platin Basın Yayın.

- Başol S., Ünal, F., Azer, H., Yıldız H. ve Evirgen Ö.F. (2012a). *Sosyal Bilgiler 5. sınıf ders kitabı* (Birinci Kitap). Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Başol S., Ünal, F., Azer, H., Yıldız H. ve Evirgen Ö.F. (2012b) *Sosyal bilgiler 5. sınıf öğrenci çalışma kitabı* (Birinci Kitap). Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Bozdoğan, Z. (2006). *Okulda rehberlik etkinlikleri ve yaratıcı drama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bozgeyikli, H. (2005). *Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Bozgeyikli, H. (2008). Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek karar verme yetkinlik düzeylerine etkisi, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 36-58.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F., Doğan, H. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 125-136.
- Buluç, B. (2011). Eğitimin amaç ve işlevleri., Karip, E. (Editör). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Pegem Akademi.
- Civelek, A.H., Dinçyürek, S., Gazi A.Z., ve Aksal A.F. (2008). KKTC’de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarındaki öğrencilerin mesleki ilgilerinin belirli değişkenler açısından belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 15-21.
- Çakır, Y. ve Palabıyıkoglu, R. (1997). Gençlerde sosyal destek- çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Kriz Dergisi*, 5(1), 15-24.

- Çevik, K. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki çoklu zekâ kuramına dayalı yönlendirme etkinliklerinde öğrenciyi çok yönlü tanıma sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 73-81.
- Çoban A.E. (2008). Mesleki Rehberlik., Güven, M. (Editör). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dogan, M. (1990). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: Rehber Yayınları.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler Öğretimi., Öztürk C. ve Dilek D. (Editör). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Ersöz, T. (2011a). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* (1.Kitap). Ankara: Pasifik Yayınları.
- Ersöz, T. (2011b). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabı* (1.Kitap). Ankara: Pasifik Yayınları.
- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları
- Hesapçıoğlu, M. (1994). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul. Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Humphreys, A. (1965). *Meslek seçiminde Gençlere Nasıl Yardım Edebilirsiniz?* (çeviren Remzi Öncül). Ankara: Güzel Sanatlar Basımevi.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Bilim Yayıncılık
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karip, E. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

Kaymakçı, S. ve Ata, B. (2012). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgilerin doğasıyla ilgili görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 35-64.

Kıncal R. Y. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kırbıyık, M. (2005). *İlköğretimde mesleki yöneltmeye dair öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri: (Aftonkarahisar ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Makine Eğitimi Anabilim Dalı, Afyon.

Kızılcubuk, Y. (2002). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinin Meslek ve Sanat Seçiminde Etkisi ve Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kuzgun, Y. (1999). *İlköğretimde Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Kuzgun, Y. (2011b). *Mesleki rehberlik ve danışmanlığa giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Komisyon, (2012). *Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Altın Kitaplar.

Küçükahmet, L. (2001). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MEB. (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu 4-5. sınıflar*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

- MEB. (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu 6-7. sınıflar*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2012a). *Sosyal Bilgiler 6. sınıflar ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2012b). *Sosyal Bilgiler 6. sınıflar öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2012c). *Sosyal Bilgiler 7. sınıflar ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Özakca, İ. (2008). *İlköğretim okulu sekizinci sınıf öğrencilerinin genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarına yönelmelerini etkileyen faktörler (Çanakkale ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Çanakkale.
- Özgüven, E. (2000). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Sistem Ofset.
- Özsoy, O. (2005). *Değişen dünyada meslek seçimi ve geleceğin meslekleri*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Öztaş, S. (2007). *Tarih öğretimi ve filmler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Öztaş, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde filmlerin kullanımı., Safran, M. (Editör). *Sosyal Bilgiler öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk C. ve Dilek D. (2004). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Pişkin, M. (2002). *Çocuğun kariyer planlamasında ailenin rolü*. İçinde: 2001 yılı aile raporu. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları. 245-272
- Pişkin, M. (2012). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler.. Yeşilyaprak, B. (Editör). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Punch, Keith F. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*, (Çeviren Bayrak, Dursun, H. B. Arslan ve Z. Akyüz), Ankara: Siyasal Kitap Evi.
- Safran, M. (2009). *Sosyal Bilgiler öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Sarıkaya, T. Ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* Bahar, 7(2), 393-423
- Sarıgöl, İ. (2005). *İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda iş eğitimi programının mesleki yönlendirme açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik danışma ve rehberlik*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Telman, C. (2006). *Başarıya giden yolda meslek seçimi*. İstanbul: Epsilon.
- Varış, F. (1981). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara.

Yavaşcaoglu, A.A. (2001). *İlköğretimin ikinci kademesinde görülmekte olan iş-eğitimi (ev ekonomisi) dersinin meslek seçimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yazıcı, H. ve Koca, K. (2011). Sosyal Bilgiler öğretimi programı., Tay, B. ve Öcal, A. (Editörler) *Özel öğretim yöntemleriyle Sosyal Bilgiler öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.

Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

Akhun, İ. (1983). Orta Dereceli Mesleki ve Teknik Öğretim Okullarında Mesleki Rehberliğin Önemi.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/513/6361.pdf> Erişim Tarihi: 17.03.2013

Tezcan, M. (Tarihsiz). Toplumumuzda Mesleki ve Teknik Öğretim İle İlgili Değer Yargıları ve Değişme Eğilimleri.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/489/5744.pdf> Erişim Tarihi: 01.08.2013

(http1)http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.524b160c761ff8.07059965 Erişim Tarihi: 28.12.2012

(http2) <http://www.gazetebayrak.com/dincer-mesleki-yonlendirme-son-4-yilda.html>

Diñer: Mesleki Yönlendirme Son 4 Yılda. 07.01.2012 Erişim Tarihi:

15.01.2013

- (http3) <http://www.sabah.com.tr/Egitim/2012/07/19/gelecegin-gozde-meslekleri>
19.07.2012 Geleceğin gözde meslekleri, Erişim Tarihi: 06.03.2013
- (http4) <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/22623674.asp> Yeniçağa genetik ve dijital alan damgasını vuracak. 18.02.2013 Erişim Tarihi: 05.03.2013
- (http5) <http://www.youtube.com/watch?v=yloDBiy38Ls> Erişim Tarihi: 03.03.2013
- (http6) <http://www.youtube.com/watch?v=WOeeW1syUJg> Erişim Tarihi: 04.03.2013
- (http7) <http://www.youtube.com/watch?v=ZQaiy4v6GJ4> Erişim Tarihi: 03.03.2013
- (http8) <http://www.youtube.com/watch?v=6ei8e0VJ1pA> Erişim Tarihi: 02.03.2013
- (http9) <http://www.youtube.com/watch?v=-zc96CC5XPI> Erişim Tarihi: 06.03.2013
- (http10) <http://www.youtube.com/watch?v=u5RbvcoEviw> Erişim Tarihi: 07.03.2013
- (http11) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.526d6926d13664.12708081 Erişim Tarihi: 09.03.2013

EKLER

EK: 1

MESLEĞİM VE ÇEVREMDEKİ MESLEKLER

Ben

Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu Sınıfı.. numaralı öğrencisiyim ☺

1) İleride olmak istediğim meslek (İstek sırana göre 3 tanesini yazar mısın?)

1-

2-

3-

2) Çevrenizde gördüğünüz-bildiğiniz meslekler neler vardır?

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

EK: 2

MESLEĞİM

Ben

Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu Sınıfı.. numaralı öğrencisiyim ☺

1) İleride olmak istediğim meslek

1-

EK:3

☺ KİŞİSEL BİLGİ FORMU ☺

Aşağıda kişisel bilgilerinizi içeren sorular yer almaktadır. Size uygun olan şıkkı **X** işareti koyarak belirtiniz. Lütfen soruları bos bırakmayınız.

1-Adınız ve Soyadınız:..... Numara ve

Sınıfınız:.....

Doğum Yılıınız:

Cinsiyetiniz: a()Kız b()Erkek

2- Annenizin mesleği: a()İşçi b()Memur c()Ev hanımı d() Çiftçi e().....

3- Babanızın mesleği: a()İşçi b()Memur c()Çiftçi d().....

4- Annenizin eğitim durumu: a()Okur-yazar değil b()İlkokul mezunu c()Ortaokul mezunu
d()Lise mezunu e()Üniversite ve üzeri

5- Babanızın eğitim durumu: a()Okur-yazar değil b()ilkokul mezunu c()Ortaokul mezunu
d()Lise mezunu e()Üniversite ve üzeri

6- Kardeş sayınız:.....(Kendiniz hariç)

7- Kardeşleriniz Çalışıyorsa, Mesleği: 1.Kardeş

2. Kardeş..... 3.Kardeş.....

8- Ailenizin ortalama aylık geliri: a()0 - 500 TL b()501 - 750 TL c()751-1.000
TL d()1001-2.000 TL e()2.001 TL ve üzeri

9- Meslekleri tanımanızda etkili olan unsurlar(kişi, kurum, yayın, ders vb.) nelerdir?

.....
.....
.....

10-Meslek tercihinizde sizi etkileyen unsurlar(kişi, kurum, yayın, ders vb.) nelerdir?

.....
.....
.....

EK 4: Film İzleme Etkinliği

ADI: FİLM İZLİYORUZ (DİYETİSYENLİK MESLEĞİ TANITIMI)	
Ders	: Sosyal Bilgiler
Sınıf	:5., 6. ve 7. Sınıflar
Yaklaşık Süre	: 40' + 40'
Kazanımlar	:Diyetisyenlik mesleğinin özelliklerini, çalışma koşullarını, mesleğe giriş koşullarını, mesleğin gelirini, mesleği yapmak için gerekli nitelikleri tanır.
Materyaller	:Projeksiyon, perde, film, bilgisayar, film çalışma kağıdı, kağıt, kalem.
SÜREÇ	
<u>Gösterim Öncesi</u> 1- Belirlenen mesleği tanıtıcı filmler araştırmacı tarafından izlenir. 2- Filmler arasından öğrenci seviyesine uygun olanlar ve film kazanımları için uygun olanlar belirlenir. 3- Filmlerin hangi bölümlerinin gösterileceği ve film gösterim sırası belirlenir. 4- Film sırası ve sonrası etkinlikler belirlenir. Bu etkinliklere göre süre ayarlanır. 5- Gösterim yapılacak alan belirlenir. Gösterim yapılacak alan ve aletleri hazırlanır. Ortam tüm öğrencilerin perdeyi rahatça görebileceği bir şekilde düzenlenir. Ses sistemi tüm sınıfın eşit düzeyde duyabileceği şekilde ayarlanır. Işık, ısı ve koku gibi ortam düzenleyicilere dikkat edilir. Uygun hale getirilir. Projeksiyon ve bilgisayar kontrol edilir. 6- Öğrenciler gösterim konusunda bilgilendirilir. Katılımcıların belirlenen yerde ve zamanda bulunması sağlanır. <u>Gösterim sırasında</u> 1- Öğrencilerin ilgisini çekecek etkileyici bir giriş yapılır. 2- Gösterim sırasında öğrencilerin ilgisini çekmek amacıyla önemli yerlerde film durdurulabilir. Önemli yerler tekrar edilebilir ve öğrencilere tekrar ettirilebilir.	

Gösterim Sonrası

- 1- Gösterim sonunda öğrencilerin görüşleri alınır ve anlaşılmayan noktaları açıklayıcı bilgi verilir.
- 2- Çalışma kağıtları dağıtılmadan önce gösterime ara verilmelidir.
- 3- Ara sonrasında öğrencilere “Film Çalışma Kağıdı” dağıtılır. Öğrencilere gerekli bilgiler verildikten sonra doldurmaları istenir.
- 4- Öğrencilere çalışma kağıdı doldurdukları sırada zorlandıkları sorularda yardımcı olunmalıdır.
- 5- Etkinliğin bitiminde öğrencilerden gönüllü olanların çalışmaları sınıfla paylaşılır.
- 6- Süreç değerlendirilir. Meslekle ilgili özellikler vurgulanır.

EK:5

DRAMA PLANI

Programın Amacı: Ortaokul öğrencilerine “Genetik Mühendisliği” mesleğini tanımak, mesleğin çalışma alanı ve uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır.

Programın uygulanacağı Hedef Grup: Ortaokul 5.6.7. sınıflar

Oturum Süresi: 2 ders saati

Hedef Davranışlar: Genetik Mühendisliği mesleğini tanınması ve mesleği benimsemesi

Gerekli Malzemeler: Hoparlör-Renkli Karton-Makas-Yapıştırıcı-Şapka-Yer süngeri-Sandalye- Peçete

Ön Bilgilendirme: Öğrencilere bir sonraki ders saatinde meslekler hakkında drama uygulaması yapılacağı söylenir. Bir sonraki ders drama salonuna gelmeleri gerektiği belirtilir.

Giriş-Isınma: Grup öğrencileri aynı sınıfta yer aldığı için tanışma oturumu yapılmayacaktır. Isınma ile drama uygulamasına geçilecektir. Oturumun başında, gruba ısınmayı kolaylaştırıcı, küçük beden egzersizlerine yer verilmelidir. Bu egzersizlerin amacı, çocukların grup olarak hareket etmelerinden zevk almak ve adrenalin salgılamasını sağlamaktır. Gruba olan bağlılıklarını sağlamaktır. Seçilen beden hareketleri uygulaması yapılacak mesleğe giriş niteliğindedir.

Öğrencilerin daire biçimde sınıfta yer alırlar. Öğrenciler müzik eşliğinde sınıf içinde yürümeye başlarlar. Öğrenciler bir süre yürüdükten sonra geriye doğru yürümeleri istenir ve her attıkları adımlarında günümüzden yıllarca 20-30 yıl önceye gittiğini hayal etmeleri istenir. Müzik durdurulur. Günümüzden yıllar önce yaşamın nasıl olduğu, hangi mesleklerin yer aldığı, bugüne kalmayan meslekler üzerinde konuşulup. Müzik yeniden açılıp ileri doğru yürünür. İleriye yürüyüşte geleceğe yolculuk yaptıklarını hayal etmeleri istenir. Müziğe ara verilir. Bu sefer geçmiş-bugün-gelecek meslekleri üzerine konuşulur. Geçmişteki birçok mesleğin bugün yapılmadığı, bugün yapılan birçok mesleğin de gelecekte yapılmayacağı mesajı verilir. Öğrencilerin meslek yaşamına atılması için lise, üniversite derken on yılı aşkın bir zaman geçeceği bu süreçte günümüzdeki birçok mesleğin önemini yitireceği üzerinde durulur. Gelecek meslekleri üzerinde konuşulur.

Öğretmen geleceğin mesleği olan genetik mühendisliği hakkında öğrencilere bilgi verir. DNA modeli gösterilir. Canlıların DNA ile oynanması ile özellikleri değişebileceği belirtilir. Konu ile ilgili görseller gösterilir. Sonra; Mesleğin özellikleri, çalışma koşulları, gelecekte mesleğin önemi, mesleği yapmak için gerekli kişisel özellikleri anlatır.

Bu bilgilendirmenin ardından öğrenciler rastgele olarak 5şer kişilik gruplara ayrılır. Öğrencilere gelecek yaşamlarında oldukları laboratuarda oldukları söylenir. Sınıf üyelerinin gen mühendisi olduğu ve her grubun ayrı bir konuda çalışma yaptığı söylenir. Öğrencilere çalışma alanları kura ile çektilir.

1. Tarım ürünleri konusunda çalışma yapmaları. (Kalabalık nüfus karşısında insanları açlıktan korumak, Afrika'daki insanlara yiyecek- Ailesinin daha çok para kazanması için büyük ürünler üretmeleri- daha verimli dayanıklı ürünler elde etmek- sebze ve meyve tohum genleri ile oynayarak daha dayanıklı, verimli ve besin gücü yüksek olan ve daha hızlı büyüyen ürünler yetiştirmek- zararlı böceklere karşı dirençli bitkiler elde edilmesi- Böylelikle tarımda kullanılan zararlı ilaçlara gerek kalmaz....)
2. Hayvan türleri arasında gen çalışmaları yapmaları (Peçete yerine küçük fil yapıp suları çekmek- küçük inekten kahveye süt-
3. İnsan sağlığı konusunda çalışma yapmaları. (Engelli bir çocuğun özrünü gidermek- Hasta bir yakınına yaşama döndürecek bir organ yapması- Canlıların özürlerinin giderilmesini sağlamak- İnsanın olumsuz özelliklerinin ortadan kaldırılması (alkolizm bağımlılık....) – Kalıtsal hastalıkların ortadan kaldırılması- Cüceliğe sebep olan hormon eksikliğinin giderilmesi-
4. İnsan Üzerine Çalışmalar- İnsan ömrü uzatmak-İnsan zekasının geliştirilmesi- Herhangi bir canlının insan organlarına sahip olması sağlanarak daha sonra ihtiyacı olan insanlara nakletmek. Babadaki olumsuz özelliklerin çocuğa geçmesi engellenebilir-
5. Çevreyi koruyan canlılar yetiştirilmesi

Oyun: Gruplar çalışmalarına başlarlar. Öğretmen sıra ile grupları dolaşır ve çalışmalarına yardımcı olur. Yanlış yaptıkları konularda uyarılarda bulunur. On beş dakikalık süre içerisinde gruplar çalışmalarını tamamlarlar. Gruplar yaptıkları çalışmaları sunarlar.

Sonuç: Genetik mühendisliği hakkında öğrencilerle birlikte bilgiler toplanır ve sonuç çıkarılır. Mesleğin özellikleri tahtaya yazılır. Her öğrencinin görüşü alınır.

Uygulama bitiminde öğrencilere tek seçenektan oluşan meslek formu dağıtılır.

Hazırlayan

Ezgi Helvacıgöl

Miraç CANAL

Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Öğretmeni

EK:6

İZİN YAZISI

T.C
SERİK KAYMAKAMLIĞI
Yukarıkocayatak Yatılı Bölge Ortaokulu Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.1.07.58.YA. 100 / 30
KONU : Tez Çalışmaları Uygulama İzni.

16/01/2013

Sayın: Miraç CANAL
(Sosyal Bilgiler Öğretmeni)

İlgi 16/01/2013 Tarih ve 100/63 Sayılı dilekçeniz.

İlgi tarih sayılı dilekçenizde belirtmiş olduğunuz “ Ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimine etkisinin analizi” yürütmüş olduğunuz tezinizle ilgili anket ve etkinlikleri okulumuzda yapmanız müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize rica ederim

Ali YILMAZ
Okul müdürü V.

	Yukarıkocayatak Y.B.O. Müdürlüğü Yukarıkocayatak Beld. 07535-SERİK/ANTALYA Bilgi için: Telefon: (0 242) 729 75 15 Faks : (0 242) 729 75 15-Dahili/16 E-posta: 748171@hotmail.com İnt. Adresi :http://yukarikocayatakybo.meb.k12.tr	 www.egitimdestek.meb.gov.tr	 www.haydikizlarokulu.org		
---	---	--	--	---	---